ΠΡΟΜΗΘΕΥΘΗΤΕ ΤΑ ΝΕΑ ΔΩΡΑ ΜΑΣ: ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΔΙΚΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ, ΕΤΟΣ Α'-ΑΡΙΘ. 11 — ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 2 — ΚΥΡΙΑΚΗ, 23 ΙΟΥΝΙΟΥ 1935

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΔΡΥΜΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ || ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ | ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ | ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 2 (Β' ΟΡΟΦΟΣ· 8)

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΤΟ ΓΕΛΙΟ

Ὁ ξένος δημοσιογράφος ἔστρεψε τὸ κεφάλι του πρὸς τὰ ἀριστερά, εἰς τὸ ὑπαίθριον μέρος τοῦ καφενείου ὅπου τὸν ὡδηγήσαμεν, ἔδειξε ἕνα ἀφρίζοντα ἄνθρωπον ποὺ μιλοῦσε ὄρθιος στὴν παρέα του μὲ θυμωμένη φωνὴ καὶ μᾶς ἐρώτησε κατόπιν:

— Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ κύριος;

— Νὰ σᾶς τὸν παρουσιάσωμεν. Εἶναι ὁ μακαρίτης Κικέρων, ἀλλὰ βρυκολακιασμένος καὶ ἐξελληνισμένος, μὲ κουκουλιάρικα μάλιστα. Γιὰ τὴ δροσιά! Καὶ ἐκφωνεῖ τὸν λόγον του κατὰ Κατιλίνα, προσηρμοσμένον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, μὲ τὴν ἴδια θυμωμένη φωνή, ὅπου σταθεῖ, ὁ Θεὸς καὶ οἱ φίλοι του μονάχα ξέρουνε πόσες φορὲς τὴν ἡμέρα! Κοντολογῆς πρόκειται περὶ τοῦ μανιακοῦ τῆς πολιτικῆς συζητήσεως.

—Ἀντιβενιζελίστ;

— Δὲν ἔχει σημαοία. Ὁ τύπος, εἴτε ἀπὸ τὴ μία εἴτε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, παραμένει πάντοτε ὁ ἴδιος. Περιφέρει τὸν λόγον του κατὰ Κατιλίνα καὶ τὸν ἐκσφενδονίζει ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ. Ὅποιος καὶ νάναι.

— Θὰ τὸ καταλάβαινα, τὸ χειμῶνα ἐπὶ τέλους σ' ἕνα καφφενεῖο κλειστό. Ἀλλὰ τὸ καλοκαίρι, μ' αὐτὴ τὴ ζέστη, σ' ἕνα τοπεῖο τόσο ἤρεμο καὶ ἀδιάφορο, πρὸ πάντων τὴν ὥρα ποὺ σουρουπώνει! Τί χρειάζονται τὰ πολιτικά; Δὲν ὑπάρχουν ἄλλα θέματα;

— Τί εἴδους θέματα;

— Γελαστά. Ἐλαφρά, ἀνακουφιστικά, δροσιστικά, εὐχάριστα θέματα, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ δὲν φτάνουν ποτὲ ἕως τὸ πάθος. Ὅ,τι δήποτε. Ἀρκεῖ νὰ δημιουργεῖται ὁλόγυρα στὴν παρέα μιὰ ἀτμόσφαιρα πνευματικῆς δροσιᾶς καὶ νὰ διευκολύνεται τὸ γέλιο. Νά μιὰ φοβερὴ ἀπουσία, ποὺ κάνει ἐντύπωση σὲ κάθε ξένο ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ φθάνει στὴν πόλη σας, Στὰ κέντρα της, στὰ καφενεῖα της, στοὺς δρόμους της, βλέπετε τὰ πάντα, ὅλες τὶς ἐκφράσεις καὶ τὶς γκριμάτσες ποὺ μπορεῖ νὰ πάρη ἕνα χαρακτηριστικὸ ἀνθώπινο πρόσωπο, ὅλα τὰ σχήματα καὶ τὶς χειρονομίες τῶν ρητόρων. Πλὴν τοῦ γέλιου, δηλαδὴ ἔξω ἀπὸ τὸ λουλούδι αὐτὸ τῆς ἐκφράσεως ποὺ ξεχωρίζει ὡς γνωστὸν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ ζῷο. Σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου, ἐὰν κρίνω τουλάχιστον ἀπὸ τὰ φαινόμενα τῆς δημοσίας ζωῆς, δὲν γελᾶνε ἄνδρες καὶ γυναῖκες λιγώτερο. Ἀκόμη κι οἱ νέοι...

Νὰ τὸ ἀποδώσωμε στὴν κούραση τῆς ταλαιπωρημένης αὐτῆς ἐποχῆς; Ἕως ἕνα σημεῖο δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὅλοι οἱ σύγχρονοι λαοὶ ἔχουν χάσει τὸ κέφι τους. Οἱ ἄνθρωποι ἐπαύσαμε νὰ γελᾶμε, ὅπως στὸ παρελθόν. Τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι κινδευνεύει νὰ ξεραθῆ μιὰ πηγή, ἀπὸ τὶς εὐεργετικώτερες στὴ ζωή μας, τὸ ὄργανο τῆς χαρᾶς, ποὺ εἶναι συγχρόνως καὶ ἕνας παράγων ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους τῆς θελήσεως.

Τὸ θέαμα ἐκείνου ποὺ ξεκαρδίζεται μὲ τὸ τίποτε, πιάνοντας τὴν κοιλιά του ἀπὸ τὰ γέλια, ἡ πλατειὰ ἀναβλυστικὴ εὐθυμία, μὲ τὶς ἀκράτητες ἐκρήξεις της, ὁ ὁμηρικὸς γέλως, κοινότατος ἄλλοτε, ἔσβυσεν ἀπό τινων ἐτῶν. Ἕνας κριτικός, ὁ Στρόβσκι, βεβαιώνει ὅτι παρετήρησε τὸ ἴδιον φαινόμενον καὶ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Στὴ Νέα Ὑόρκη, τὸ πιὸ σύγχρονο παγκόσμιο κέντρο, δὲν γελοῦν παρὰ μόνον οἱ μαῦροι, δηλαδὴ οἱ ὀλιγώτερον σύγχρονοι. Τὸ Παρίσι κάνει τὰ πάντα γιὰ νὰ μείνει στὴν παράδοση τοῦ Ραμτελαί. Οἱ Ἄγγλοι ἐπίσης. Οἱ Γερμανοὶ λιγώτερο. Μ' ἕνα λόγο ἡ κρίσις τοῦ γέλιου εἶναι κι ἐκείνη διεθνής. ὀφειλομένη σὲ κοινὰ αἴτια. Οἰκονομικὰ πρὸ πάντων. Παραλλήλως ἄρχισε νὰ βγαίνει ἡ βωμολοχία, τροφοδότης τῆς χαρᾶς, ἀπὸ τὰ καλλιεργημένα ἤθη τῶν σημερινῶν πόλεων. Τὸ καλαμπούρι παράγινε. Γενικῶς ἡ μόρφωση, ἡ λεπτότης, τὸ φίνο γοῦστο, ἐδυσχέραναν τὸ κωμικὸν γεγονός, διότι ποιὸς λίγο ποιὸς πολύ, ἔγειναν ἢ πᾶνε νὰ γίνουν ὅλοι... διανοούμενοι.

Ἔτσι ἐδημιουργήθη ἡ κρίσις τοῦ γέλιου, ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα φαινόμενα τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς. Ἡ ὁποία εἰς τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος ἔχει πάρει τὴν περιεργότερη φόρμα της. Καὶ τὴν ἀνησυχαστικώτερη— θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθεῖ Δὲ γελᾶμε παρὰ μόνο στὸν κινηματογράφο—μετὰ συστολῆς—ὡς νὰ φοβώμεθα πῶς θὰ ἐκτεθῶμεν.

Γ. ΦΤΕΡΗΣ

ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΕΙΑ - ΕΡΩΤΙΣΜΟΣ - ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΡΕΙΑ

ΑΝΝΑ ΝΤΕ ΝΟΑΪΓ

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ ΣΤΟΝ "ΠΑΡΝΑΣΣΟ,,

Τὴν πρωτομαγιὰ τοῦ 1933, ὅταν ἡ Ἄννα Ντὲ Νοάϊγ πέθανε στὸ Παρίσι, δὲ συγκινήθηκε μόνο ὁ φιλολογικὸς κόσμος τῆς Γαλλίας. Ὁ θάνατός της ἔκαμε αἴσθηση καὶ σ' ἐμᾶς ἐδῶ, ποὺ πολλοὶ προσέχανε καὶ θαυμάζανε τὴ φλογερή της ποίηση, καὶ περισσότερο γιατὶ ἡ ἴδια κάθε τόσο ὁμολογοῦσε τὴν ἑλληνικότητα τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καταγωγῆς της. Ἡ γαλλικὴ φιλολογία χρωστᾶ στὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ καὶ ἄλλους ποιητὲς ποὺ λάμπρυναν καὶ ἀνάδειξαν τὶς χάρες τῆς ἐξευγενισμένης γαλλικῆς γλώσσας μὲ τὸ ἄνθος τοῦ στίχου. Εἶναι ὁ Ἀντρὲ Σενιέ, τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνα, ὁ Ζὰν Μωρεὰς τῆς ἀρχῆς τοῦ εἰκοστοῦ.

Ἡ Ἄννα-Ἰσαβέλλα ντὲ Μπρανκοβὰν γεννήθηκε στὸ Παρίσι τὸ Νοέμβρη τοῦ 1876. Ἡ μητέρα της εἶτανε κόρη τοῦ Μουσούρου πασσᾶ, κρητικῆς καταγωγῆς, ποὺ ὑπηρετοῦσε τὴν Ὑψηλὴ Πύλη ὡς διπλωματικὸς ὑπάλληλος καὶ μάλιστα διορίστηκε πρῶτος πρέσβυς τῆς Τουρκίας στὴν Ἑλλάδα. Γι' αὐτὸν ὑπάρχει ἡ παράδοση πὼς δὲν ἀγαποῦσε πολὺ τοὺς Ἕλληνες, καὶ εἶνε γνωστὸ πὼς ἄφησε τὴν πρεσβεία τῆς Ἀθήνας ὕστερα ἀπὸ ἕνα ἐπεισόδιο, μιὰ σύγκρουση ποὺ εἶχε μὲ τὴν τότε ἑλληνικὴ κυβέρνηση. Τὴν παιδική της ἡλικία πέρασε ἡ Ἄννα στὴ Σαβοΐα καὶ σ' ἕνα κτῆμα τῆς οἰκογενείας Μπρανκοβὰν κοντὰ στὴ Γενεύη, ἐκεῖ ποὺ μέλλεται νὰ ἱδρυθῆ τώρα τὸ ποιητικό της μνημεῖο, ὁ κῆπος ποὺ θὰ μείνη γνωρισμένος μὲ τὴ φήμη της.

Στὰ 1897 παντρεύτηκε τὸν κόμητα Ματθαῖο ντὲ Νοάϊγ καὶ μὲ τ' ὄνομα τοῦτο ἀκούστηκε, προσέχτηκε καὶ δοξάστηκε. Στὰ 1901 φανερώνεται μὲ τὴν ποιητική της συλλογὴ «Ἀμέτρητη καρδιά», ὅπου ἀμέσως διακρίνεται ὅλη ἡ ζωηρότητα τῆς δικῆς της δυνατῆς φαντασίας. Τὰ χρυσᾶ νιάτα, ἡ ἄδολη καρδιά, ἡ συγκίνηση γιὰ τὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὴ γύρω μας πλάση, ὁ ἔρωτας μὲ τὸ βαθύ του σκοπό, δοξάζονται καὶ ὑμνολογοῦνται μὲ μιὰ ἐκστατικὴ εἰλικρίνεια, μὲ ἀρωματισμένο καὶ θερμὸ πάθος. Ἀκολουθοῦνε τ' ἄλλα της ποιητικὰ βιβλία. Στὰ 1902 «Ἡ σκιὰ τῶν ἡμεοῶν», στὰ 1907 «Τὰ θάμπη», ὕστερα «Οἱ Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμένοι», «Οἱ αἰώνιες Δυνάμεις», «Τὰ τραγούδια τῆς Ἀγάπης», ἡ «Δόξα τοῦ Πόνου».

Ἄννα ντὲ Νοάϊγ.

***

Κάθε της βιβλίο στηρίζει περισσότερο τὴ φήμη της καὶ ἀποκρυσταλλώνει τὸν ποιητικό της χαρακτῆρα. Εἶναι ἡ φλογισμένη, ἡ παθητικὴ κ' εὐαίσθητη γυναικεία ψυχὴ ποὺ ξεσπᾶ ὁρμητικὴ σ' ἕνα λυρικὸ χείμαρρο. Θρεμμένη μὲ τὴ μυθολογία τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, γνωρισμένη μὲ ὅλη τὴ σοφία τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας, πλημυρισμένη ἀπὸ ἕναν μεγαλόστομο οἶστρο, μοιάζει σὰ μιὰ νεώτερη Σαπφὼ τελειοποιημένη, τὴ Σαπφὼ ποὺ γι' αὐτὴν ὁ Ἀνατὸλ Φρὰνς ἔλεγε πὼς ὕστερ' ἀπὸ εἴκοσι πέντε αἰῶνες σοῦ δίνει νὰ καταλάβης τὶ αἰσθανότανε ἀγαπῶντας.

Ὁ μελαγχολικὸς λυρισμὸς τῆς Νοάϊγ, ἡ παθητική της κραυγή, ἡ ἀβίαστη ἔκφραση τὴν ξεχωρίζουνε, τὴν κάνουνε γοητευτικὴ καὶ ἀξιολάτρευτη τὴν ποίησή της. Στὸ ἔργο της ταιριάζονται μαζὶ ὁ ρεαλισμὸς κι ὁ κλασοικισμός. Ἂν καὶ κρατᾶ τὴν παράδοση τοῦ γαλλικοῦ στίχου, ὅμως μὲ τὴν ὁρμὴ καὶ τὴ φλόγα ποὺ τὴ χαρακτηρίζουνε βρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ φανερώνη στὰ ποιητικὰ της δημιουργήματα καινούριες φωνές, πρωτάκουστες νότες καὶ νὰ προσφέρη τὴ σκέψη της μ' ἕνα φῶς σταθερὸ ποὺ λαμπρύνει τὴ συμπαθητική της μεγαλήγορη ἔξαρση.

Τρία χαρακτηριστικὰ σημεῖα, τρία γνωρίσματα ξεχωριστὰ χρωματίζουνε τὴν ποίηση τῆς Ἄννας ντὲ Νοάϊγι Ἡ βαθειὰ φυσιολατρεία, ὁ φλογερὸς ἐρωτισμὸς καὶ ἡ θερμὴ της ἑλληνολατρεία. Ἀπὸ μικρὸ παιδὶ ἀγάπησε τὴ φύση καὶ τὴ λάτρεψε μὲ πάθος. Τὰ καλύτερα χρόνια τῆς νιότης της τὰ πέρασε ἀνάμεσα στὴν ἐξοχικὴ ἁπλότητα καὶ γαλήνη. Γνώρισε ἀπὸ κοντὰ τοὺς γόνιμους καὶ καρπεροὺς κάμπους τὰ περήφανα βουνά, τὰ βοερὰ βάση, τοὺς ἀνθοπλούμιστους κήπους, τὶς ὀνειρεμένες λίμνες, καὶ τὴν ψυχή της χαράκωσαν οἱ καημοὶ τῆς βαρυχειμωνιᾶς καὶ οἱ ἐπιθυμίες τῆς ἀνοιξιάτικης χάρης. Σ' ἕνα ποίημά της ποὺ ἐπιγράφεται «Ἀνατολὴ» ζωγραφίζει τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἥλιου μὲ λόγια γεμᾶτα πάθος: «Ἡ νύχτα ἀποτραβιέται μπροστὰ στὴ μέρα τὴν ἱερή. Ποιὰ ἡδονὴ ν' ἀνασαίνης, νὰ βλέπης τὸν οὐρανό, νὰ σὲ φιλῆ καθὼς διαβαίνει τὸ ἀγέρι ἀπὸ τὸν κάμπο, τὸ καθαρὸ κι ὁλόδροσο ἀγέρι ποὺ ἡ καρδερίνα πίνει! Σὰν τ' ἀρνάκι ποὺ ἔγειρε ἀπάνω στ' ἀνθισμένο θυμάρι, στολίστηκε ὁ πόθος μου μὲ τὰ χρώματα τῆς αὐγῆς. Καὶ ξαφνικὰ νά! σ' ἕνα γυρμένο χαμηλὸ κλαράκι ὁ τρεμουλιαστὸς ἥλιος ἀκούμπησε καὶ στάθηκε. Ὤ, πῶς λαχταρᾶ, μαζεύεται, φουσκώνει, ζωντανεύει... Ἤλιε γλυκὲ κι ὁρμητικέ, ὦ ἥλιε μαγεμένε, ποὺ σὲ λίγο θὰ μεθύσης ὁλόκληρη τὴν πλάση, γιὰ ἰδές τὰ δυό μου χέρια! Πρὸς ἐσὲ τ' ἁπλώνω! Ὁρμᾶς, κ' ἐγὼ τ' ἀχνάρια σου ἀκολουθῶ, σκορπίζομαι στὸ ἄπειρο μαζί σου, ἀγαπημένε. Τώρα νά, ἀνέβηκες στὸν τοίχο, πέρασες πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ κέδρο, καὶ σ' ἀκολουθῶ καθὼς ὁ Πὰν ὁ φωτεινὸς καὶ ἡ Φαίδρα. Τὸ εἶναι μου ζυμώθηκε μὲ τὶς θεϊκές σου ἀχτίδες. Ὤ ἀδερφέ μου ἐσύ, ὦ διαλεχτέ μου σύντροφε! Ποιὰ τάχατε γλυκύτερη φωνὴ σὲ κράζει στὸν αἰθέρα, καὶ δὲν ἀκοῦς τὴ δική μου, ὠϊμέ, ποὺ εἶν' ἔρωτα γεμάτη;» Ἔτσι τραγουδᾶ τὴν πλάση, τὰ φαινόμενα τὰ φυσικὰ ἡ Νοάϊγ, ὑποτάζοντάς τα στοὺς δικούς της πόθους, στὶς δικές της εὐαισθησίες. Καὶ τραγουδᾶ μὲ λόγια πλούσια καὶ θερμά, μὲ πολυποίκιλους ρυθμούς, μὲ ζωηροὺς τόνους, μὲ γλυκὲς μελῳδίες, μὲ εἰκόνες δυνατὲς καὶ πολύχρωμες.

***

Μὰ ἡ ἀγάπη τῆς πλάσης ἐμψυχώνεται καὶ γεμίζει μόνο μὲ τὸν ἔρωτα. Ὁ ἔρωτας εἶν' ἐκεῖνος ποὺ ἀνάβει τὴν ζωντανὴ πυρκαϊὰ καὶ μάλιστα μέσα στὴ γυναικεία καοδιὰ καὶ τὴν πλημυρίζει ἀπὸ τόλμη, τὴν ταράζει, τὴν βυθίζει στὸν ἡδονισμὸ ἐκεῖνον ποὺ ἐξαγνίζει τὸν ἀνθρῶπινο πόθο καὶ τὸν ἀνεβάζει σὲ οὐρανοὺς πνευματικώτερους. Αὐτὸ τὸν ἀχόρταγο, τὸ λαίμαργο ἔρωτα ποὺ συνεπαίρνει ὅλη της τὴν ὕπαρξη, αἰσθάνεται τὴν εὐδαιμονία νὰ τὸν ἐκφράζη τολμηρά, νὰ τὸν διακηρύχνη θελληματικὰ καὶ νὰ τὸν ἐξυψώνη μέσα σ' ἕναν ὑπέροχο διονυσιασμό. Ἡ τέχνη της ἡ ἴδια τί ἄλλο εἶναι παρά

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
Τοῦ Φ. Γιοφύλλη

ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΕΡΕΣ ΩΡΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
(νουβέλα)
Τοῦ Στέφαν Τσβάϊχ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ
Τοῦ Α. Ι. Γεωργιάδη

ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ
Τοῦ Κούλη Ἀλέπη

Η ΑΞΙΟΠΡΕΠΗ ΚΗΔΕΙΑ
Τῆς Κλεπαρέτης Δίπλα-Μαλάμου

Τ' ΑΪ ΓΙΩΡΓΙΟΥ ΟΙ ΦΩΤΙΕΣ
Τοῦ Ἀγγὲλ Καραλίτσεφ

Ο ΤΙΝΤΟΡΕΤΤΟΣ
Τοῦ Π. Πρεβελάκη

ΑΠΟ ΠΟΥ ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΖΩΗ ΜΑΣ
Τοῦ Πέλη Κατσέλη

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 2

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ
Λουκιανού 2α

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΣΚΑΖΙΚΗΣ
Παπαδιαμαντοπούλου 59

μιά λυρική ἠδυπάθεια, μιά ἐρωτοτροπία πολύτονη καὶ πολύτροπη· Τὸ τραγοῦδι τῆς ποὺ ἀρχίζει ἤρεμο καὶ γαλήνιο, σ' ἀνουφίσμα, ἢ ἄταλη αὐτὴ μελῳδία, ἀνεβαίνει σάν ἕνας ἥλιος ποὺ ἀνατέλ· ει, φωτίζει σιγὰ σιγὰ τὶς κορυφές, ὕστερα τὶς πλαγιές, χρυσίζει τὸν κάμπο, τὸν θερμαίνει, τὸν ἐψωνόνει καὶ τὸν ἐυπνῶ, καὶ σὲ λίγο ὅλ' νάτα, λουσμένα, παραδομένα στὸ ζωογόνο φῶς. Τὸ τραγοῦδι τῆς συγκεντρώνεται σὲ μιὰ ἔξαλλη κωαυγὴ πρὸς τὸ σύμπαν, σ' ἕνα στεναγμὸ ποὺ ὑψωνεται πρὸς τὸ οὐρανό. Στεναγμὸς παραπονετικὸς σάν κελαδημα ἀηδονιοῦ, σὰ σκοῦξιμο πλῆ γωμένου πουλιοῦ. Μὲ ἡ κραυγὴ φύτῆ, ὁ στεναγμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι χωρὶς βαθύτεροο νόημα. Τὰ ποιήματά της γεμίζονται ὅλα ἀπὸ τὴ δική της φιλοσοφία, ἀπὸ τὴν ἰδιόρρυθμη λυρική της σκέψη. Γιατί τάχα ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς· τὸ ὀπέρτατο αὐτὸ ἀγαθὸ ἡ εὐδαιμονία τῆς ὕπαρξής μας, νὰ ταοάζονται ἀπὸ τὸ φάσμα τοῦ χαμοῦ· ἀπὸ τὴ γνώση καὶ τὴ προαδοκία τῆς φθορᾶς; Ἡ ὅρμή μας ὅλη, τὸ μεγθὸ, ὁ πυρετός, ἡ ἀσβηστη φλόγα μας, ἡ ἐπιθυμία για τὴ ζωή, τα χρυσά μας ὄνειρα, ἡ τρυφερή μας συγκίνηση. ὅλα λοιπὸν εἶναι προορισμένα νὰ σβύσουν, χωρὶς ἐλπίδα ν' ἀναστηθοῦτε ποτέ; Ἡ ἰδέα αὐτὴ τὴν τρικυμίζει, τὴ βυθίζει στὴ μελαγχολία, τὴς ἀνασταστώνει τὴν ψυχή.

Εἶν' ὅλα ματαιότητα
κι ὅλα τροφὴ τοῦ ἀγέρα!

Μὰ σύγχρονα τὴν κάνει νὰ σκέπτεται πὼς ἡ ἀκατάλυτη ἀνθρώπινη μοῖρα, εἶνε κι αὐτὴ ἕνα στοιχεῖο ζωῆς, ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ὑποταγὴ καὶ στὴν ἐγκαρτέρηση. "Ἐτσι λοιπὸν ἀντικρύζει τὴ ἰδέα τοῦ θανάτου δίχως ἀπέλπισία 'Ο θανατος δὲν εἶναι ὁ τελειωτικὸς χαμός. Εἶναι τοῦ ὀνείρου ὁ κόσμος, τὸ καταστάλαγμα τῆς δαρμένης ψυχῆς, τοῦ πόνου τὸ λιμάνι.

"Ὅταν θενάρθῃ ὁ Χάροντας
νὰ διώξῃ τὴν 'Ανιο,
σταφέρνοντας τὴ νύχτα του
σ' ἕμε τὴν ἀβοῦλα,
τί ὁ κόσμος μου τὸν προσκαλεῖ
ὁτὸ πλάι μου νὰ γυρῃ
θέλω ν' ἀνοίξουν τὰ πλατιὰ
μπροστά τὸ παραθύρι,
πρὸ τὸ κομμάτι τ' οὐρανοῦ
ποὺ βλέπεζ τὸ βλέμμα,
τὴ Μοῖρα μου ἐκτεβοντας
νὰ σταοοστῆ καὶ μένα,
νὰ μὲ φυλαξῃ ἀπ' τὴ χαρὰ
μαζί κι ἀπὸ τὸν κόσμο
ποὺ ἀπ' τὴ γνωστὴ μου ἀνάσα τους
τὴ φλογισμένη λυώνω.

Κι ἀκόμα αὐτὸς ὁ θάνατος εἶναι γιὰ μᾶς αἰώνια παρηγοριά, ἡ ἀληθινὴ σοφία, ἡ πραγματικὴ μετουσίωση, ἡ χαρὰ τοῦ ἄλυτου μυστηρίου, ὅταν ἡ ψυχὴ χαίρεται τὴ ζέστα τοῦ χορταριοῦ, τὸ μυστικὸ τοῦ σπόρου καὶ τῆς πηγῆς, καὶ πόσο εἶν' ἐπιθυμητὸ νὰ βρισκόμαστε πιὸ σιμὰ στὴ γῆ.

Εἶναι, τὸ ξέρω, εὐγενικὸ
μὲ θάρρος ν' ἀρματώνῃς
ὁπουνᾶ θέλῃ τὸν μαράνει,
κι τάσσαγα στὸν γερατειὸν
τὴν ὄχτη νὰ ζυγώνῃς.
Μὰ εἶν' ἀγνότερο κανένας νὰ πεθαίνῃ.

Κι ὅταν ἄλλοτε σὰν ξυπνοῦσε μέσα μας ὁ πόθος τῆς ζωῆς, στὰ πρῶτα νιάτα, ποὺ αἰστανόμαστε τὰ πάντα γύρω μας ἐλαφρὰ καὶ χαρούμενα, ἡ γῆ δὲ μᾶς χωροῦσε, καὶ ζητοῦσαμε πιὸ φηλὰ ν' ἀνεβοῦμε, ἡ αἴστησή μας γινότανε διάφανη καὶ φίνα.

Πουλιὸ μὲ δυνατὲς κραξιὲς
τ' ἀρώματα μαζώνα
τὰ ὀστρικιὰ, τὰ ναρκωμένα,
δυὸ ἀστεράκια ὀγράνανε
τὸ σκοτεινὸ στερέωμα·
σκεφτομοῦν: «Ἡ παράδεισο γιὰ μένα
εἶναι νὰ πάω μὲ τὸ πουλὶ
καὶ ν' ἀντιαμάσω τ' ὄστρο,
μὲς στὸν αἴθερα νὰ βρεῖς».
Καὶ ξέφευγε μου ἡ αἴστηση
σάιπας μιὰ γαζὰ ἀναλυτῆ,
μὲ τὸν ἀνέρα ἑαμένα ἐγώ.

Πολλὲς φορὲς ἡ Νοάτζ' πλανιέται στ' ὄνειρο τῆς 'Ανατολῆς, γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ ξεχάσῃ τοὺς τύπους τῆς καταγωγῆς της, τοὺς κλασσικοὺς ποὺ λατρεύει, τὴν ἀρχαία μυθολογία ποὺ τῆς ἔχει φλογίσει τὴ φαντασία.

Κ' ἴσως ἡ λύτη ἡ ἄσωστη,
ποὺ τοσο μὲ βορένει,
καὶ κλαίει, παρακαλεῖ,
νὰ βγαλῃ ἀπ' τ' ἀκρατεγη
λαχτάσα ποὺ μὲ σέρνει
στὴν ὥρια 'Ανατολή!

Ἡ εὐαιστησία τῆς Νοάτζ' ἔχει ἀληθινὰ κάτι ἀπὸ τὴν γνωστὴ ἐκείνη λεπτότητα ποὺ ἀπα·τοῦμε στοὺς Πέρσες ποιητές. Ἡ ἀνταπόκριση τῆς νεοελληνίδας τῶν ὡρῶν φύση, τὰ συναισ·ήματα ποὺ τῆς γεννοῦν οἱ μεταβολὲς τῶν ὡρῶν, ἡ σκέψη της ποὺ γυρεύει τὴ γαλήνη στὴν ἀνυπαρξία, ἡ ἀναστάτωση ποὺ τῆς προξενεῖ βαθιὰ ὁ φλογερὸς ἔρωτας, εἶναι δείγματα ἀνατολίτικης αἰσταντικότητας.

***

"Ενας "Ελληνας λόγιος, ποὺ εἶχε ταξιδέψει ὁτό Παρίσι, ζήτησε νὰ ἐπισκεφτῆ σὲ σπίτι της τὴν ποιήτρια. Τὴ βρῆκε ξαπλωμένη κατο τὴ συνήθειά της, γιατὶ συχνὰ ἀδιαθετοῦσε. "Αν καὶ ὁ ἥλιος ἔξω ἔλαμπε, αὐτὴ καθότανε μὲ ριγμένα τὰ παραπετόσματα, μέσα σ' ἕνα σκοτάδι ποὺ τὸ ἀδυνάτιζε φῶς γαλανὸ ἀπὸ ἠλεκτρικὸ λαμπιόνι. "Ετσι πέρασε τὰ τελευταῖα τῆς ἡμέρες αὐτὴ ποὺ τόσο λαχταροῦσε καὶ πόθησε καὶ ὕμνησε τὴ ζωή, τὴν ὑγεία, τὴ χαρά, κλείστηκε μέσα στὴ μοναξιά τοῦ σπιτιοῦ της, μὲ τ' ἀστραφτερά της μάτια πνιγμένα στὸ σκοτάδι ἑνὸς θεϊκοῦ πόνου. Μόνο ἡ νύφη της "Αννα ντὲ Νοάτζ, γυναίκα τοῦ μοναχογιοῦ της, πήγαινε συχνὰ καὶ τῆς ἔπαιζε στὸ πιάνο Πέρμπιοσοῦ καὶ Σοπέν, ποὺ τόσο τοὺς πρατιμοῦσε

Μιὰ ἐκλογὴ ἀπὸ τὸ ποιητικὸ ἔργο τῆς κοντέσας Ντὲ Νοάτζ φιλοτέχνησε ἡ κ. Μυρτιώτισσα, ἡ γνωστὴ αἰσταντικὴ Ἑλληνίδα ποιήτοια, ποὺ βρῆκε σὲ βιβλίο στὰ 1923. "Εκεῖ βρίσκουμε μεταφρασμένα στὴ γλῶσσα μας πολλὰ χαρακτηριστικὰ ποιήματα ἀπὸ τὶς διάφορες συλλογὲς τῆς Νοάτζ. Μὰ ἀκόμα καὶ ὁ πολύχρωμο καὶ τὸ χτυπητὸ τῆς φράσης τοῦ πρωτότυπου, μᾶς φανέρωσε τὸν ἰδιαίτερο ἐκεῖνο σκοπὸ τῆς νοαγκῆς μούσας καὶ μᾶς ἔκαμε νὰ νιώσουμε πολλὲς φορὲς τὴν εὐγενικὴ ἐκείνη συγκίνηση ποὺ ἀφήνει ὁ μελαγχολικὸς τόνος τῆς λυρικῆς φωνῆς της.

Μὰ ἡ λυρικὴ αὐτὴ φωνὴ ποὺ εἶχε ξανακουστεῖ προτήτερα μὲ τοὺς στίχους τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Μυσὲ καὶ τοῦ Οὐγκό, ἐδῶ παίρνει μιὰ καινοῦρια, πρωτογρότιστη ὀνειρεμένη χάρη. Εἶναι τὸ γυναικεῖο ἀρωμα τῆς ἁρμονικῆς της ψυχῆς ποὺ ξαναιώνει τοὺς ρυθμοὺς καὶ τοὺς ἤχους τῆς Νοάτζ. Νιώθεις στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς τῆς ἀναστημένους τοὺς θεοὺς τῆς μακρινῆς χώρας τῆς ἱερῆς της καταγωγῆς. 'Ο "Ερως, ὁ Πάν, ὁ Διόνυσος ζοῦν θάνατοι ἀκόμα γι' αὐτὴν. Τόσο θάνατοι ὅσο καὶ ἡ Ἑλλάδα ποὺ τοὺς γέννησε καὶ τοὺς ἔφερε στὸ φῶς τῆς φαντασίας καὶ τῆς πραγματικότητας. Εἶναι ὑπερήφανη λοιπὸν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ καταγωγὴ καὶ ζητεῖ πάντα κάθε εὐκαιρία γιὰ νὰ τὴν ἀναφέρῃ μέσα στοὺς στίχους της μ' ἐξαιρετικὴ σύνεση. Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ στοχαστικὰ καὶ διθυραμβικὰ της ποιήματα ὑψώνει τὴ θεϊκὴ φωνή:

«Τὸ ξέρετε ὡς τόσο, πὼς ἐγὼ ἔρχομαι ἀπὴ τὴ χώρα ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν 'Ανατολὴ καὶ τραβᾶ ὡς τὴ Σικελία. Ἀπὸ τὴ χώρα τῆ γαλήνια, φωτεινὴ κ' ἠσυχασμένη, ποὺ τὴ κατοίκι σπηλάνοντας τὴν τραχειὰ φατιὰ τοῦ δαγκώνει μὲ τὸ μαῦρο του στόμα μιὰ μικρὴ ἀμυδαλιά, ἀπὸ τὴ χώρα ποὺ ἡ ρίγανη, τὸ γιασεμί, τ' ἀγιόκλημα εἶναι μέλι τραγανιστό, κ' οἱ μέλισσες τὸ μαζεύουν. Πὼς ἔρχομαι ἀπο τὴν κυπαρισσιὰν τὴ μαγεμένη χώρα, ἐκεῖ ὅπου τ' ἀρνὶ βόσκει ἀέλτερο ἀπάνου στ' ἀρμυρὰ βράχια, ὅπου οἱ λόφοι κ' οἱ βουνοκορφὲς καὶ ὁλόγυρα τ' ἀκρογιάλια εἶναι ὅλα χυμένα στὴν ἴδια πνευματικὴ φόρμα. Πὼς ἔρχομαι ἀπὸ τὴ γλυκειὰ γώρα τοῦ Δάφνη καὶ τῆς Χλόης; "Ω χρυσὴ Ἀφροδίτη, ἐσὺ δύναμη κι ἀμέτρητη θέρμη, ὦ μουσικὴ, ὦ γλυκὸ μάγεμα τῆς Ἰωνίας, ὅταν μιὰ μέρα πατήσω τὴ λαμπρὴ γῆ σου, θὰ μπορέσῃς νὰ συχωρέσῃς ἐμένα, ποὺ ἀγάπησα τ' ἀναμένα τζάκια καὶ τὰ ἀνεβάσματς τῆς φλάντρας καὶ τὰ κανάλια τοῦ "Αμστερνταμ; Πῶχω ἀπολάψει τὰ βουνὰ τῆς Δόσης, ἐνῶ κλείνω στὸ αἷμα μου τὸ μύρο τοῦ κρητικοῦ τριαντάφυλλου;.. Θάσθω κρατῶντας στὰ χέρια μου τὸ διπλὸ αὐλό, εὐδαισιασέμη ἀπὸ τὸ λωτὸ καὶ ἀπὸ τὸ ἄγριο θεμάρι. καὶ ἄφωνη δίχως προσδοκία ἢ ἐλπίδα, μπα σμένη μέσα στὴν παντοτινὴ γαλήνη δὲ θὰ ποθῶ πιὰ τίποτε — γι' αὐτὸ καὶ θὰ πεθάνω. Τὰ χέρια μου ποὺ σφίγγανε τὸ ἀπειρο θὰ λυθοῦνε καὶ θὰ γλυστρήσω μέσα στὴ γῆς, δίχως κανένα φ'βο. Γιατὶ αὐτὸ ποὺ κρατοῦσε στὴ ζωὴ γερὰ τὴν ὕπαρξή μου, αὐτὸ ποὺ μοῦ ἔδωσε χαρά, πόνο, καημὸ καὶ βάθος, αὐτὸ πιὸ μοῦ ἄναβε πάθος τραχὺ καὶ φλογερό. αὐτὸ ποὺ μὲ ἀνατάραξε στὶς βορεινὲς τὶς χῶρες καὶ μεθοῦσε τὴν ψυχή μου καὶ μοῦ τὴν ἀρώσταινε, εἶταν ὁ τρανὸς πόθος μου γιὰ σένα, ἱερή μου Ἑλλάδα».

"Ὁμως ἡ θερμὴ ἀγάπη τῆς Νοάτζ, ὄχι μόνο γιὰ τὴν κλασσική, μὰ καὶ γιὰ τὴ ζωντανὴ Ἑλλάδα, φάνηκε ἀκόμα μιὰ φορά, λίγο καιρὸ πρὶν σβήσουνε τ' ἀστραφτερά της μάτια. "Ευροχε τὸν πρόλογο τῆς Anthologie des Poètes Néo-Grecs τοῦ κ. Jean Michel καὶ παρουσίασε στὴ διανοούμενη Γαλλία τοὺς σημερινοὺς νεοέλληνες ποιητές. «"Ενα εἶδος ἀκατανίκητης περηφανείας» σημείωνε, «τιμῆς ἰδιαίτερης καὶ ὁμαδικῆς συνταιριάζονται μὲ τὰ πιὸ συγκινητικὰ παράπονα, μὲ τοὺς βουβοὺς καὶ σπαρακτικοὺς θρήνους, μὲ τὴ ρωμαντικὴ μελαγχολία. Ὡστόσο, συχνὰ ἡ ἤρεμη ὁλορφὰ στηλώνει τὸ σεβάσμιο κλίμα της μέσα σ' αὐτές τὶς στροφὲς ποὺ δέξζουνε νὰ εἶναι ἀθάνατες. Ποιοί λογοτέχνες, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς "Ελληνες ποιητές. θὰ μποροῦσαν νὰ περιγράφουν μὲ ἀπόλυτη φυσικότητα τὸ φῶς ποὺ βασιλεύει στὴν 'Ιάκη, τὰ κύματα ποὺ χτυποῦνε κουπιά, κομένα ἀπὸ ἐδαδισαμένα δάση, τὴν ἄβγυη χάρη τῆς 'Αρροδίτης; 'Η Μοῖρα ποὺ οἱ "Ελληνες πάντα τιμοῦσαν καὶ ἀναγνώριζαν ἀπλώνει στὶς σκεπτικὲς μελῳδίες τῶν νεώτερων ἀοιδῶν τὶς σταθερές της φτερούγες».

***

Λύτῃ εἶταν ἡ συγκινημένη ψυχῆ τῆς "Αννας ντὲ Νοάτζ, τέτοια εἶταν τὰ λυρικά της ἀνακράσματα καὶ τόσο πρόθυμα σκορποῦσε τὴν πηγαία της ἐμπνευση. "Αραγε εἶναι ἀλήθεια πὼς ὅλ' αὐτὰ τὰ θεϊκὰ της χαρίσματα πίστευε πὼς τὰ χρωστᾶ στὴν καταγωγή της; 'Η ἴδια τὸ εἶπε: «"Ο,τι καλὸ αἰσθάνεται καὶ λέει καθένας, δὲν μπορεῖ παρὰ νἄναι ἑλληνικό».

Ρήγας; ΓΚΟΛΦΗΣ

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

ΜΙΑ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ γράφεται στὴν ἀκατάστατη κοσμικὴ νεοδημοτικὴ μὲ τὸν τίτλο Η ΑΣΒΕΣΤΗ ΦΛΟΓΑ.—«Η ἀσβέστη φλόγα» τὸ διάβασε μιὰ δεσποινιδούλα. Φυσικά· γιατί ρωμαΐτικα λέμε «ὁ ἀμέσα σ' αὐτές τὶς στροφὲς ποὺ δέξζουνε νὰ εἶναι ἀθάνατες. Ποιοί λογοτέχνες, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς "Ελληνες ποιητές. θὰ μποροῦσαν νὰ περιγράφουν μὲ ἀπόλυτη φυσικότητα τὸ φῶς ποὺ βασιλεύει στὴν 'Ιάκη, τὰ κύματα ποὺ χτυποῦνε κουπιά, κομένα ἀπὸ ἐδαδισαμένα δάση, τὴν ἄβγυη χάρη τῆς 'Αρροδίτης; 'Η Μοῖρα ποὺ οἱ "Ελληνες πάντα τιμοῦσαν καὶ ἀναγνώριζαν ἀπλώνει στὶς σκεπτικὲς μελῳδίες τῶν νεώτερων ἀοιδῶν τὶς σταθερές της φτερούγες».

***

Λύτῃ εἶταν ἡ συγκινημένη ψυχῆ τῆς "Αννας ντὲ Νοάτζ, τέτοια εἶταν τὰ λυρικά της ἀνακράσματα καὶ τόσο πρόθυμα σκορποῦσε τὴν πηγαία της ἐμπνευση. "Αραγε εἶναι ἀλήθεια πὼς ὅλ' αὐτὰ τὰ θεϊκὰ της χαρίσματα πίστευε πὼς τὰ χρωστᾶ στὴν καταγωγή της; 'Η ἴδια τὸ εἶπε: «"Ο,τι καλὸ αἰσθάνεται καὶ λέει καθένας, δὲν μπορεῖ παρὰ νἄναι ἑλληνικό».

Ρήγας; ΓΚΟΛΦΗΣ

ΝΕΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

Μιὰ ἀχτίδα.

Μι' ἄχρωμη ἀχτίδα γλύστρησ' ἀπ' τὴ γρίλλια
πήγε στὸν θαμπωμένο τὸν καθρέφτη
κι ἐκεῖθε στῆς ἀγάπης μου τὰ χείλια.
Τὴν ἴδ' ἀχτίδα—σὰν πορφύρας ξέφτι—
πιὸ ἄλικη ἀπ' τὴ φωτιὰ κι ἀπ' τὰ κοχύλια
τὴν εἶδα νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὴ γρίλλια.
τὴν εἶδα, κεῖπα: «Τάχα ἀπ' τὸν καθρέφτη
γλύστρησε στῆς ἀγάπης μου τὰ χείλια
κι ὡς βρῆκε τέτοιο χρῶμα ἐπονηρεύτη,
πῆρε, καὶ φεύγει τώρα σὰν τὸν κλέφτη,
ἢ ἄλικωσε καὶ φεύγει ἀπὸ τὴ ζήλεια;

Γιώργος Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΔΩΡΑ ΜΑΣ

ΕΙΝΕ ΒΙΒΛΙΑ ΧΡΗΣΙΜΑ ΔΙΑ ΚΑΘΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΑΣ ΠΑΣΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

□□□

Ὁ Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἐλευθερουδάκης» Α.Ε. ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν προσπάθειαν τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» προσφέρθη ὅπως διαθέσῃ ὑπὲρ τῶν ἀναγνωστῶν μας τὰ ἀδιάθετα ἀκόμη σώματα τῶν κάτωθι ἔργων εἰς τιμὰς ἀφαντάστως εὐθηνάς. Συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ὅπως πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν καὶ τῆς οἰκογενείας των ἐπωφεληθῶσιν τῆς ἐξαιρετικῆς ταύτης εὐκαιρίας καὶ προμηθευθῶσιν ἐγκαίρως, πρὶν ἢ ἐξαντληθοῦν, τὰ ἀξιόλογα ταῦτα ἔργα.

□□□

Πρὸς ἀποφυγὴν περιττῶν ἐξόδων ἡ παράδοσις τῶν ἔργων γίνεται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἐλευθερουδάκη (Ἀθήνας, Πλατεῖα Συντάγματος). Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀναγνῶσται μας, ὅσοι δὲν δύνανται νὰ προμηθευθῶσι τὰ ἔργα μέσον φίλων των ἢ ταξιδιώτου, δέον νὰ ἀποστείλωσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν μετὰ τῶν ἐξόδων ἀποστολῆς (Δρχ. 80 κατὰ τόμον) διὰ ταχυδρ. ἐπιταγῆς πρὸς τὸν Ἐκδοτικὸν Οἶκον «Ἐλευθερουδάκης» Α.Ε.

□□□

1. Ἐπίτομον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν
1550 σελίδες—110 χάρται—107 πίνακες καὶ διαγράμματα—1726 εἰκόνες
Ἀδετον: Δρχ. 100 — Πανόδετον: Δρχ. 150

2. Ὁ Βίος τῶν Ζῴων (1 τόμος σχήμ. 21½×29)
748 σελίδες—1132 εἰκόνες καὶ διαγράμματα—Ἀλφαβητικὸν εὑρετήριον
Ἀδετον: Δρχ. 100 — Δερμάτινον: Δρχ. 175

3. Παγκόσμιος Γεωγραφία (2 τόμοι σχήμ. 21½×29)
980 σελίδες—1064 εἰκόνες, χάρται καὶ διαγράμματα—Ἀλφαβ. εὑρετήριον
Ἀδετον: Δρχ. 200 — Δερμάτινον: Δρχ. 350

4. Παγκόσμιος Ἱστορία (3 τόμοι, σχήμ. 21½×29)
2092 σελίδες—1757 εἰκόνες, χάρται καὶ διαγράμματα—Ἀλφαβ. εὑρετήριον
Ἀδετον: Δρχ. 300 — Δερμάτινον: Δρχ. 525

Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

Ἀρπαγραφία

Γ. Τομπ., Χαλκίδα καὶ **Ν. Α. Ἀθ.** Μυτιλήνη. Διαφορετ. λόγοι δὲ μᾶς ἀρπαγν ἀκόμη νὰ διατυπώσουμε τοὺς ὅρους μας. Θὰ τὸ κάνουμε ἀργότερα. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸ διαγωνισμό.—**Κ.Π.** Ἠμφισσία. Χαρμαστὴ πρᾶγμα βλέπετε μὲ σοβαρότητα τὴν ὁμορφιὰ τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐχουμε λόγους νὰ αἰσιοδοξοῦμε γιὰ ἀνθρώπους σὰν κι ἐσᾶς. "Αλλο γιὰ τὴν ὥρα μὴ μοῦ στείλετε, γιατὶ ἐχω πολλά, καὶ ὅλοι ἀνυπομονοῦνε. Ἔξον δν ἔχετε τίποτα μικρὰ ἀπὸ 8 μὲ 10 στίχους. Γιατὶ αὐτὰ ἔρχονται εὔκολα θέση στὶς στῆλες μας.—**Ρίξερ.** Τὰ ἔργα τῆς 8ῆ κατηγορίας μπορεῖτε νὰ τὰ ἀρωτήθετε στὸ αὐτοῦ ὑπηρεσιακὸ γραφεῖο τοῦ Κεντρικοῦ Πρακτορείου "Εφημερίδων «Ἔπορος Τσαγγαρῆς». Κοστοῦτε π.χ. στὴν Π Ἑλλὰδ τοῦ 6ου φύλλου μας. Τὸ ξίνιστε τὸ μακρυνοῦτε πολύ. Πὸ καλοδεμένο εἶνε τὸ τρίστροφο. "Αν δὲν ἔχετε ἀντίρρηση, θὰ προυμε ἀπεριλοίς στὴ στροφὴ ἀπὸ τὸ δεύτερο καὶ θ' ἀντικατασταθοῦμε μ' αὐτοὺς Ἰσραθιοῦς στίχους τοῦ πρωτου. Χασοῦδες ἔχετε καὶ στὸ δεύτερο Μποροῦμε νὰ τὶς ἀποφύγουμε ἀρκετὰ εὔκολα. Γιὰ τὸ νοοβλλλέες βλέπουμε ἀργότερα, ὅταν θὰ κανονιστοῦνε τὰ καθέκαστα.—**Σπ. Ἰτιν.**, Ἀργοστόλι. Λυπούμεστε πολὺ ἀπὸ τὰ παραδηγήσαμε. Ἴσως νὰ εἶταν ἡ κακὴ στιγμὴ ποὺ διαβάσαμε τὸ κομματι σας. Ἴσως νὰ εἶτανε καὶ κακὴ ἡ διατύπωση. Δημοσιεύουμε ἐδῶ, κατὰ τὴν ἐπιθυμία σας, τὴ δηλώση σας, ὅπου λέτε: «Οἱ λέξεις «ὑπερβαρεῖα» καὶ χτίνη ἔχουν τοποθετηθεῖ στὰ χείλη τοῦ ἥρωα μου μὲ ἀρκετὴ δοση εἰρωνίας (βλ. εἰτεκαὶ πεσοσέτεις ἔχουν τὴ γνώση τὴ παρεξήγηση αὐτὴ, μα καὶ τὸ διήγημα δὲ θὰ εἶταν τίποτ' ἄλλο παρὰ μιὰ ἀνοηση τοῦ ἀγοριοῦ κι ἔχουν ἀστοχήσει ἀπὸ τὸ νὰ ὑποπτιῶσουν τοὺς ἔργατες. Θέλω νὰ πιστεύω πὼς θὰ δημοσιεύφετε τὶς λίγες τοῦτες γραμμες. Καταλαβαίνετε ἄλλωστε πὼς ὑπάρχει κίνδυνος ἡ ἀπαντησή σας νὰ μὲ παρουσιάσει σὲ ὅσους διαβάζουν τὰ «Νεοελληνικὰ Γραμματα» γιὰ φασίστα ἢ γιὰ κάτι χειρότερο, ἂν ὑπάρχει τίποτα χειρότερο, Ἀθήνο.—Ὁ ἔρωτας εἶναι κοινὸ θέμα, καὶ γιαυτὸ πολὺ δύσκολο νὰ ὑπηρουμησεις κάνε ἕ ἀπάνω σ' αὐτὸ κατι καινοῦριο. Ὁ τρόπος ποὺ τὲ μετεφειοζεστε δείχνει πὼς πρέπει νὰ γυμνασετῆτε ἀκομα καὶ νὰ μελετήσετε.—**Στ. Δημ. Δημ.**, Ὁ ἔρωτας σὰν εἶναι ἰδιωτικὴ ὑπόθεση.—**Κ. Βρδ.**, Βεβαια ἕνα ἐρωτικὸ ἢ ἕνα κάπιος ὁλικοτερα ἀεσθανιστικο, γιὰ σᾶς, δὲν εἶναι μεγάλο πράγμα. Ὅμως ἐμεῖς, τὶ πρέπει νὲ κάνουμε;πιὸ μᾶς πλημμυρο?νε αὐτοῦ τοῦ εἴδους? σὲ ἀναλογία 90 ἢ καὶ 95 τοῖς ἑκατό! Δὲν μπορουμε νὰ γίνουμε προβάλαμοι μαιευτῆρεῖοι!—**Ἀχολ. Φρφαν.**, Στρατιωτικὴ. Λάθωσε τὸ γράμμα σας. Λάθωσε σημείωση γιὰ τὸ δσα μᾶς γράφετε. Σ' ἕνα ἔρχομενο φύλλο θὰ δημοσιεύφουμε σχετικὰ.—**Γ.-Φ.-Ν.**, Γλυφάδα. Τὰ τυπογραφικὰ ποὺ λείπουνε στὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορίας Παπαρρ. θὰ τὰ βάλουμε μαζί μὲ τὸ τελευταῖο τεῦχος καὶ μαζὶ μὲ τὶς εἰκόνες. Τὸ ἑπίτομο Λεξικὸ Ἐλευθερουδάκη εἶναι ἄσχετο. Τὰ φύλλα τοῦ περιοδικοῦ καθὼς καὶ τὰ δόρα πουλιοῦνται ἐποκλειστικὰ μέσω τοῦ Κεντρικοῦ Πρακτορείου, γιαυτὸ ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ σᾶς ἀπαντήσουμε ἀπ' εὐθείας.—**Π. Δημ.**, Ἀργοστόλι. Ὁ ἀνταποκριτὴς σας δείχνουν πὼς δὲ θ' ἀρνήσετε νὰ γράψετε κιόλας, καὶ τὴν ἰδέα αὐτὴ μᾶς τὴ δυσιμόνουν οἱ λόγοι ποὺ μᾶς γράφετε. Τὰ σονέτο θέλει τελειοτητα στὴ μορφή: συμμετρία στὶς ὁμοιοκαταλήξεις καὶ κανονικότητα σ' ὁλόκληρο τὸ ἔργο. Ἡ ἀναμίξη τοῦ ἑπτασύλλαβου μὲ τὸ δεκατρισύλλαβο ζημιωνει. Ἀκόμα τὸ «κρυφὲς» γιὰ τὶς νύχτες τοῦ μαιοῦ ἔρχεται σὰν ἀστεῖο, ἢ παιδικὲς χαρὲς ποὺ περνοῦν σὰ «φαντάστρες λιτοναιες» ὄχι πολὺ πετυχημένο. Μὰ καὶ ἡ μεγάλη τραγικότητα, νὰ λέτε ὀστερες χαρὲς τὶς παιδικές, μοιάζει σὰν ἀφύσικη: δίνει ἐντύπωση πὼς εἶστε νέος, ἀμάτιστε ἀνέρας, καὶ σὰ νὰ ποιζεῖστε νὰ πεῖστετε τὸν ἑαυτόν σας κι ἐμᾶς πὼς εἶστε ἀριστικὸ καὶ ἀμετάλλακτα δυστυχισμένος. Εὐτυχῶς ὁ τελευταῖος σας στίχος δείχνει —κάπως ἀργὰ γιὰ τὸν ἀναγνώστη—πὼς κι ἐσεῖς ἔχετε τὴν ἴδια μ'ἐμᾶς ἰδέα.—**Νικ. Ἀμφισσα.** Ἂν βιάζεστε νὰ τὸ ἀποχτήσετε καὶ εὐκολύνεστε χρηματικά, μπορεῖτε νὰ τὸ προμηθευτεῖτε τὸ ἔργο ὁλόκληρο, δεμένο ἀπὸ τὸν Ἐκδ. Οἶκο Ἐλευθερουδάκη, Κοστίζει δραχ. 250.—**Α. Ν. Α.**, Πάτρα. Γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἐχουμε πάοει σχετικὴ ἀπόφαση γιὰ τὰ 3 μεγάλα ἔργα. Ἴσως, ὅσο γράφετε, ἡ ἀπόφαση νὰ ἔχουμε τὴ ἀγγελία στὸ φύλλο μας. Τὸ βιβλίο τοῦ Κυριακίδη «Δὸν καρδία» δὲν ὑπάρχει.—**Μ. Μαρκέτα**, Σιάτιστα. Ὅσα γράφετε μας μπορεῖτε νὰ τὰ προμηθευτεῖτε αὐτοῦ ἀπὸ τὸ Πρακτορεῖο τῶν Ἐφημερίδων μὲ τὴν τιμὴ ποὺ ἀναφέρει στὴν ἀγγελία μας χωρὶς καμία ἐπιβαρυνση. Γιὰ τὰ ἄλλα πήρσμε σημείωση.—**Γεωγ. Φυλλάδιτη**, Πρ.Λαγκάδα. Δὲν παίρνουμε συντροφιές. Τὰ φύλλα θὰ τὰ ἐπιφορτίσουμε ἀπὸ τὸ Πρακτορεῖο τῶν "Ἐφημερίδων στὴν πόλη σας.—**Ἠλιοπουλος**, Θεσσαλονίκη. Ἐξαιρετικὰ γιὰ τὴν πληροφορία. Δώσαμε ἐντολὴ στὸ ἰδιό Κεντρικὸ Πρακτορεῖο νὰ ἀνεφο?τίσει τὸ γραγορότερο τ

ΠΩΣ ἔγραψα τὰ 16 Πρωθυπουργούς

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΗ

10.—'Αλέξ. Παπαναστασίου:

Ο ΠΟΛΙΤΕΥΤΗΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΤΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.— ΟΙ «ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ» ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ ΤΟ 1909.— ΠΩΣ ΤΟΝ ΓΝΩΡΙΖΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΩΣ ΥΠΟΥΡΓΟ ΚΑΙ... ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΘΗΚΑ.—ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.—10 ΜΗΝΕΣ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΟΥ.—ΠΩΣ ΤΑΞΙΔΕΥΑΜΕ ΜΑΖΙ.—ΑΚΟΥΡΑΣΤΟΣ, ΨΥΧΡΑΙΜΟΣ, ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΣ.—ΠΩΣ ΥΠΕΔΕΧΘΗ ΜΙΑΝ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΙΑ.—ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ·

ΣΟ κι ἄν εἶναι ἀναγκασμένοι οἱ πολιτικοὶ νὰ τὰ ξέρουν καὶ νὰ τὰ παρακολουθοῦν ὅλα, στὶς γενικές τους τοῦλάχιστον γραμμές, εἶναι ἀξιοπαρατήρητο πὼς τὴν ἐξέλιξη καὶ τὶς νέες μορφὲς ἢ τὶς νέες δημιουργίες τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς τέχνης δὲν τὶς ξέρουν καθόλου. Κ' εἶναι γνωστὲς πολλὲς σχετικὲς γκάφες, ποὺ παθαίνουν ἐξ ἀφορμῆς τῆς συζητήσεῆς τους αὐτῆς ἀδιαφορίας. Στὸ ζήτημα αὐτὸ ἐλάχιστοι πολιτικοὶ κάνουν ἐξαίρεση. Ἀνάμεσα σ'αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ κ. 'Αλέξ. Παπαναστασίου. Τὰ ζητήματα τῆς τέχνης καὶ τῆς λογοτεχνίας, ἡ κίνηση κ' ἡ δημιουργία τους τὸν ἐνδιέφερναν καὶ τὸν ἐνδιαφέρουν ζωηρά. 'Απ' ὅσους προσθιοπιρνοῦ; ἐγνώρισα αὐτὸς πιὸ πολὺ ζητοῦσε νὰ μάθη καὶ νὰ συζητήση ζητήματα καλλιτεχνικὰ καὶ φιλολογικά. Αὐτὲς πιὸ πολὺ τρέχει στὶς ἐκθέσεις τῆς ζωγραφικῆς, στὰ σοβαρὰ θέατρα, στὴν καλὴ μουσική...Γι' αὐτὸ τάχα κι ὁ φιλολογικὸς καὶ καλλιτεχνικὸς κόσμος τὸν ἀγαπάει καὶ τὸν ἐκτιμάει τόσο; Ἰδιαίτερα καὶ σ' ἐμένα ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση αὐτὴ ἡ ἀγάπη του γιὰ τὰ ὡραῖα γράμματα καὶ τὶς ὡραῖες τέχνες, ὅταν μάλιστα βεβαιώθηκα πὼς ἦταν, ὄχι μονάχα ἀνυπόκριτη, ἀλλὰ κ' ἐνθουσιώδης. Καὶ τάνοιωσα καλὰ αὐτά, γιατὶ τὸν κ. Παπαναστασίου τὸν ἐγνωνωρίσει ἀπὸ κοντὰ πολὺν καιρό. Εἶναι ὁ κ. Παπαναστασίου ὁ πολιτικὸς ποὺ γνώρισα πιὸ καλὰ ἀπ' ὅλους. Κι ἀπ' ὅσους πρωθυπουργοὺς ἐννώσισα, αὐτὸν τὸν ξέρω χωρὶς ἄλλο πιὸ καλά. Καὶ μάλιστα μπορῶ νὰ πῶ πὼς τὸν θεωρῶ καὶ φίλο μου καὶ φίλο τῆς ἐργασίας μου."Οχι ἁπλὰ γνώριμο ἀπὸ δημοσιογραφικὲς συμπτώσεις...

***

"Ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἡ φίλη φέρνε τὸν κ. Παπαναστασίου στὸ πλάι μας. Πλάϊ στὶς καλλιτεχνικὲς μας ἀσχολίες, πλάϊ στὸ δικό μας δρόμο. Ἀπὸ τότε ποὺ τελεῖωσε τὶς σπουδὲς του στὴν Εὐρώπη καὶ γύρισε στὴν Ἑλλάδα, ἦταν ἕνας φίλος τῶν καλλιτεχνῶν καὶ λογοτεχνῶν, ἕνας δημοτικιστὴς ἀπὸ πεποίθηση, ἕνας σοσιαλιστὴς καταστισμένος, ἕνας διανοούμενος συγχρονισμένος.

Εἶχε γυρίσει στὴν Ἑλλάδα τὸ 1909 μέσα στὴν πολιτικὴ ζύμωση καὶ στὴν ἐπανάσταση.

Γεννημένος στὴν Τρίπολη τὸ 1876, ἐσπούδασε νομικὰ στὴν Ἀθήνα καὶ πολιτικὴν οἰκονομία καὶ φιλοσοφία στὸ Βερολῖνο. Σὲ ἡλικία λοιπὸν 33 χρονῶν γύρισε τὸ 1909 στὴν Ἀθήνα καὶ ρίχθηκε στὴν πολιτική. Συνέστησε μὲ ἄλλους νέους ἐπιστήμονες τὴν «Κοινωνιολογικὴ Ἑταιρία» καὶ θέλησε νὰ δώση στὴ μορφὴ τοῦ Κράτους πιὸ ἀριστερές, πιὸ σοσιαλιστικὲς διευθύνσεις. Ἐρήγορα οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ ἔκαμαν μιὰ ὁμάδα, ποὺ ἤ-θελε νὰ γνωστῆ μὲ τ' ὄνομα: «Ὁ κοινὼν ὀλογοι». "Ἦταν ὁ Α. Παπαναστασίου, ὁ Π. Ἀραβαντινός, ὁ Θρ. Πετιμεζᾶς, ὁ Τριανταφυλλίδης καὶ ἄλλοι. Λίγο ἀργότερα ὅλοι σχεδὸν αὐτοὶ μπήκανε στὴν πολιτικὴ ἢ στὸ Πανεπιστήμιο.

Στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ ὁμάδα τῶν Κοινωνιολόγων ἀνῆκον τότε ὁ Κώστας Ἐλευθερουδάκης, ὁ μακαρίτης Ἀ. Μ. Ἀνδρειάδης καὶ ἄλλοι. Ἡ ὁμάδα συζητοῦσε ταχτικά, ἔβγαζε περιοδικὸ ἐπιστημονικὸ καὶ ἑτοιμάζονταν νὰ διοικηθῆ τὰ κοινά. Καὶ τὸ πρόγραμμά της ἦταν νὰ χτυπηθῆ τὸ μεγάλο κεφάλαιο, νὰ μοιραστοῦν τὰ μεγάλα χτήματα στοὺς ἐργάτες τῆς γῆς καὶ γενικὰ νὰ προστατευθῆ ὁ ἐργάτης κι ὄχι πιὰ ὁ κεφαλαιοῦχος.

***

Τὸ 1910 ὁ κ. 'Αλ. Παπαναστασίου ἐξελέγη πληρεξούσιος στὴν πατρίδα του 'Αρκαδίαν καὶ μπῆκε στὴν 'Εθνοσυνέλευση. Στὴν ἀρχὴ ἔκαμε χωριστὴ δική του ὁμάδα στὴ Βουλή. Κατόπιν δ'ὡς ἡ ὁμάδα αὐτὴ ἐνώθηκε μὲ τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων.

"Ἐτσι τὸ 1916 ὁ κ. Παπαναστασίου ἔλαβε μέρος καὶ στὸ κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ στάλθηκε διοικητὴ στὴν Κεφαλλωνιά.

Τὶς 14 Ἰουλίου 1917 γίνηκε γιὰ πρώτη φορὰ ὑπουργὸς κ' ἔμεινε ὡς τὸ 1920. "Ἦτον στὴν κυβέρνση Βενιζέλου. Πρῶτα τῆς Συγκοινωνίας καὶ προσωρινὰ τῶν Ἐσωτερικῶν, κατόπι καὶ τῆς Περιθάλψεως. Ἐργάσθηκε τότε πολύ. Ἀνεδιοργάνωσε τὴν τεχνικὴ ἐκπαίδευση, ἐδημιούργησε τὸ σχέδιο τῆς νέας Θεσσαλονίκης μετὰ τὴν πυρκαϊὰ καὶ ἐργάσθηκε σ' ὅλα μὲ ἀνάκαινιστικὸ πνεῦμα.

"Ἐκεῖνη τὴν ἐποχή, τὸ 1917, τὸν πρωτογνώρισα. Πρέπει νὰ σημειώσω πὼς ἡ πρώτη γνωριμία μου μαζί του ἦταν... ἀπογοητευτική. Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες εἶχε γίνει κάποια συγκοινωνιακὴ ἀπεργία. Τὸ ζήτημα ἦτανοπουδαῖο. "Ἤμουν τότε ἀρχισυντάκτης στὴ μεσημβρινὴ ἐφημερίδα «Ὥρα» καὶ πῆγα νὰ ἰδῶ τ'ν κ."Υπουργό τῆς Συγκοινωνίας γιὰ νὰ τοῦ πάρω κάτι θετικὸ γιὰ τὸ ζήτημα.

Ὁ κ. Παπαναστασίου μ' ἐδέχτηκε στὸ ὑπουργικὸ γραφεῖο. "Ἦταν τότε ἕνας λεπτὸς κύριος μὲ μούσι. Μάλλον ὡχρός, μὲ ἀτια δμως ζωηρὰ καὶ γεμάτα θέληση. Τοῦ εἶπα τὶ θέλω νὰ μάθω καὶ αὐτὸς ἀποφασιστικὰ μοῦ ἀπάντησε:

—"Αν οἱ ἀπεργοὶ ἐπιμένουν, θὰ μεταχειρισθοῦμε αὐστηρὰ μέτρα. Θὰ τοὺς ἐπιστρατεύσουμε καὶ θὰ τοὺς ἀναγκάσουμε νὰ ἐργασθοῦν. Τὸ κράτος πρέπει νὰ ἐπιβληθῆ!

Πραγματικὰ δὲν προσμένεμαι ν' ἀκούσωμε αὐτὰ τὰ λόγια ἀπὸ σοσιαλιστὴ καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν κ. Παπαναστασίου. Καὶ δμως αὐτὸ ἐπίστευε κ' ἔτσι ἐνεργοῦσε. Τὸν ἔργατη τὸν ἤθελε νὰ αὐτοχῆ μὲ κρατικὴ φροντίδα. Μὰ δὲν τὸν ἤθελε ἀναρχικὸ καὶ ἐκβιαστὴ τοῦ Κράτους.

***

Τὸ 1922 τὸν κ. Παπαναστασίου τὸν βρίσκουμε πιὰ ἀρχηγό. Σὲ κρίσιμες στιγμὲς ξεπετεχτηκε τὸ «Δημοκρατικὸ μανιφέστο», ποὺ ἐτόνιζε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς τοῦ πολιτεύματος. Ἀπὸ κεῖνη τὴ στιγμὴ ὁ κ. Παπαναστασίου ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων δημοκρατικῶν. Ἡ ψυχὴ τῆς δημοκρατικῆς Ἰδεολογίας στὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ ἡγέτης τῆς «Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως». Τὸ μανιφέστο βέβαια τὸν ἔφερε στὶς φυλακὲς τῆς Αἰγίνης, μὰ τὸν ἐλευθέρωσε λίγους μῆνες κατόπιν ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1922.

Λίγο καιρὸν ἀργότερα οἱ δημοκρατικοὶ ἔγιναν ἕνα σῶμα καὶ ἄρχισαν πιὰ ζωηρὰ τὴν ἐργασία τους. Ἐκήρυτταν πὼς ἔπρεπε ἡ βασιλεία νὰ φύγη καὶ νἀρθῆ ἡ δημοκρατία. Κ' ἡ προσπάθεια αὐτὴ στιγμὲς τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ δπως καὶ στὶς στιγμὲς τῆς λύπης καὶ τῆς ἀπογοήτευσης. Καὶ αὐτὰ μ' ἔκαμε νὰ τὸν ἐκτιμήσω ὡς ἕνα τύπο δυνατοῦ καὶ ἀποφασιστικοῦ πολιτικοῦ.

***

"Ἐκεῖ μέσα στὰ στενόχωρα γραφεῖα τῆς «Δημοκρατίας» καὶ τῆς «Δημ. Ἑνώσεως» (στὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου, δπου τώρα χτίζεται τὸ μέγαρο τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος) θυμοῦμαι ἀλησμόνητες ἐπαναστατικὲς ὧρες. Ὁ Παπαναστασίου, καὶ οἱ συνεργάτται του ἀπὸ κεῖ μέσα δηηθοῦναν ὅλη τὴν κίνηση ποὺ ἀνατίνασε τὴν βασιλεία σ' ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα. Ἐκεῖ μέσα μάθαμε τὸν θρίαμβο τῆς «Δημ.Ἑνώσεως» στὶς ἐκλογὲς τῆς 16 Δεκεμβρίου 1923 Ἐκεῖ μέσα, δυὸ μέσες κατόπι, στὸ πίσω μέρος μιᾶς ρεκλάμας ἔγραφηκε τὸ λαϊκὸ ψήφισμα ποὺ μ' αὐτὸ «ὁ λαὸς ἀξιοῖ ἡ βασιλεὺς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἑλλάδα»... Ἀπὸ κεῖ ξεκίνησε τὴν ἴδια μέρα τεράστια διαδηλωση πρὸς τὸ παλάτι. Καὶ ὁ Γεωργιος Β' τὴν ἄλλη μέρα ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα...

"Ὁλ' αὐτὰ γ.νόντουσαν μὲ τὴν διεύθυνση τὸν κ. Παπαναστασίου. Αὐτὸς κινοῦσε τὰ πάντα, ἐκεῖ μπροστά μας, ἐνῶ ἕνα χαμόγελο γέμιζε μὲ φῶς τὸ πρόσωπό του... Τώρα πιὰ δὲν ἔμοιαζε μούσι, οὔτε ὠχροτητα. "Ἦτο γεμάτος φῶς κ' ἐλπίδες...

Ὁ ἀγώνας ἐξακολούθησε καὶ τὴ 12 Μαρτίου 1924 ὁ κ. Παπαναστασίου ἦταν πρωθυπουργός. Ἀνέβη στὴν ἀρχὴ γιὰ νὰ κάμη τὴν Δημοκρατία. Καὶ τὴν ἔκαμε ἀμέσως. Τὴν 25 Μαρτίου ἐκηρύχθη ἡ Δημοκρατία καὶ τὴν 13 Ἀπριλίου ὁ λαὸς τὴν ἐπικύρωσε μὲ δημοψήφισμα.

***

"Ἐκείνον τὸν καιρὸ ἐθαύμασα τὴν δραστηριότητα καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ κ. Παπαναστασίου. Δὲν ἠσύχαζεν ἄν δὲν ἔκανε τὴν Δημοκρατία κι ἄν δὲν τὴν στερεωνε."Εβγαζε λόγους, ἔγραφε, διτύθυνε τὴν κίνηση δλη, ἐταξίδευε, μιλοῦσε, ἀκούραστα. "Ἐκοιμᾶτο λίγο καὶ ἐργάζετο καταπληκτικά!

Τὸν 'Απρίλη καὶ τὸν Μαη τοῦ 1924 συνόδευσα τὸν κ. Παπαναστασίου, ὡς συντάκτης τῆς «Δημοκρατίας», σὲ ταξίδια του στὴν Πελοπόνησο καὶ στὴ Θεσσαλία γιὰ τὴν προπαγάνδα τοῦ δημοψηφίσματος, στὸ Μεσολόγγι γιὰ τὶς ἑορτὲς τοῦ Βύρωνος, στὴ Θεσσαλονίκη, στὸ Σοῦλιο καὶ σὲ μιὰ πολιτικὴ... Ἐφοδο στὸ Μενίδι."Επειτα καὶ στὸ ταξίδι ὡς τὸ Κρανίδι γιὰ τὴν κηδεία τοῦ μακαρίτη Ρέπουλη...

"Σ' ὅλ' αὐτὰ τὸ ταξίδια θαύμασα τὴν ἀποφασιστικὴ του θέληση, τὴν ἐργατικότητά του, τὴ χαλύβδινη κράση του.

***

"Ὅταν πήγαμε στὸ γύρο τῆς Πελοποννήσου τὸν κ. Κ. Παρθένη. Παρακολουθεῖ κι δλες τὶς νέες τάσεις τῆς Τέχνης. Στὸ θέατρο ἐνδιαφέρεται πρὸ πάντων γιὰ τὸ δράμα. Καὶ συχνὰ κάνει τὶς κρίσεις του στὰ διαλείμματα σὲ κύκλους φίλων του. Στὴ μουσικὴ ἔχει πολλὲς προτιμήσεις... Καὶ πάντα εἶναι ἑτοιμος νὰ μιλήση γιὰ τέχνη καὶ γιὰ λογοτεχνία.

"Οταν μπαίνω στὸ γραφεῖο τοῦ κ. Παπαναστασίου, στὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς του δπου μένει, δὲ μπορῶ νὰ πάρω τὴν ἐντύπωση πὼς μπαίνω σὲ γραφεῖο πολιτευτοῦ καὶ ἀρηγοῦ κόμματος. "Ὅλα τὰ κεῖ δείχνουν πὼς εἶναι γραφεῖο λογίου... Δὲν ὑπάρχουν οὔτε εἰκόνες πολιτευτῶν, οὔτε ἰδιαίτεροι καὶ μπιλιετάκια... Ἀπλὸ γραφεῖο μὲ μιὰ βιβλιοθήκη Καὶ δυὸ φωτογραφίες φαίνονται στὴν ρητὴ ματιά: τοῦ ποιητῆ Κ. Χατζόπουλου καὶ τοῦ ζωγράφου Παρθένη.

***

Πολλὲς φορὲς ἀπαντιάμαστε σ' ἐνθέσεις, σὲ θέατρα ἢ στὸ δρόμο καὶ πρῶτος ὁ κ. Παπαναστασίου σπεύδει νὰ χωτήση μὲ πραγματικὸ ἐνδιαφέρον:

— Τί γράφετε τώρα; Πῶς πάει ἡ λογοτεχνία; Ἐτοιμάζετε τίποτε γιὰ τὸ θέατρο;

Φότο; ΓΙΟΦΥΛΗΣ

'Αλέξανδρος Παπαναστασίου.

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑ'ΓΧ

ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΩΡΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

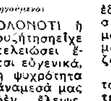

ΟΛΟΝΟΤΙ ἡ συζήτηση ἔγινε τελειώσει ἐτσι εὐγενικά, ἡ ψυχρότητα ἀναμεσά μας δὲν ἔλειψε, ὡσὰν κάτι νἄχε μείνει ἀπὸ τὸ χτεσινὸ ἐρεθισμὸ μας.

Τὸ γερμανικὸ ἀντρόγυνο δειχνόταν ἐπιφυλαχτικό, ἐνῶ ὁ Ἰταλὸς ἔβρισκε εὐχαρίστηση νὰ μὲ ρωτάει ὁλοένα μὲ περιγελαστικὸ ὕφος ἀν εἶχα λάβει εἰδήσεις ἀπὸ τὴν «κάρα σινιόρα Ἐνριέττα». "Οση κι ἄν εἶχαν ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων μας, κάτι εἶχε ἀνεπανόρθωτα καταστραφεῖ στὴν εἰλικρίνεια καὶ στὴν ἀμεροληψία μας.

Ἡ εἰρωνικὴ ψυχρότητα τῶν παλιῶν ἀντιπάλων μου μοῦχε γίνει πιὸ αἰσθητὴ ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη καλωσύνη ποὺ ἡ Μίστρες Κ... μοῦ φανέρωνε ὅστερα ἀπ' αὐτὴ τὴ συζήτηση. Αὐτὴ ποὺ συνήθως εἶτανε τόσο ἐπιφυλαχτικὴ καὶ ποὺ ἔξω ἀπὸ τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ ἀπόφευγε κάθε συνομιλία μὲ τοὺς ὁμοτράπεζούς της, βρῆκε τώρα πολλὲς φορὲς τὴν εὐκαιρία νὰ μοῦ πιάσει κουβέντα μὲς στὸν κῆπο καί, θὰ μποροῦσα σχεδὸν νὰ πῶ, νὰ μὲ τιμήσει μὲ τὴ διάκριση αὐτή, γιατὶ ἡ ἀρχοντικὴ ἐπιφυλαχτικότητα στοὺς τρόπους της χάριζε στὴν ἰδιαίτερη αὐτὴ συνομιλία ἕνα χαρακτῆρα εἰδικῆς ἐδυνοιας. Ναί, γιὰ νἄμαι εἰλικρινής, πρέπει νὰ πῶ πὼς μὲ ἄποο ζητοῦσε στάλθεσεια καὶ πὼς δὲν ἄφνε καμιὰν εὐκαιρία χωρὶς νὰ πιάσει κουβέντα μαζί μου, κι ὅλα αὐτὰ τόσο φανερά, ποὺ θὰ μποροῦσα νὰ μπῶ σὲ μαιαδόξες καὶ παράξενες σκέψεις, ἄν δὲν εἶχα νὰ κάμω μὲ μιὰ γυναίκα μὲ ἄσπρα μαλλιά. Μὰ, κάθε φορὰ ποὺ μιλούσαμε ἔτσι, ἡ συζήτηση γύριζε ἀναπόφευγα στὴν ἀρχικὴ της ἀφετηρία, στὴ Μανὼ Ἀνριέτ. Ἡ Μίστρες Κ... φαινότανε νὰ βρίσκει μυστικὴ ἐξαρίστηση κατηγορώντας γιὰ ἐλλειψη σοβαρότητας κ' ἠθικῆς τὴ γυναῖκα αὐτή, ποὺχε ἐξαξάει τὸ καθῆκον της. Μὰ, σύγκαιρα, φαινόταν νὰ βρίσκει ἄλλη τόση ἐκχαρίστηση στὴ σταθερότητα ποὺ ἀποδείχνε ἡ συμπάθειά μου γιὰ τὴ μικροκαμωμένη αὐτή' καὶ λεπτὴ γυναίκα καὶ στὴ βεβαιότητα πὼς τίποτα δὲν εἶταν ἱκανὸ νὰ κάμει νἀπαρνηθῆ αὐτὴ τὴ συμπάθεια. Πάντα ἔφερνε τὴν κουβέντα σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Στὸ τέλος δὲν ἤξερα κ' ἐγὼ τί νὰ σκεφτῶ γι' αὐτὴ τὴν περίεργη καὶ σχεδὸν ἀρρωστη ἐπιμονή.

Αὐτὸ βάστηξε κάμποσες μέρες, πέντε ἢ ἕξη, χωρὶς κανένα ἄπαο τὰ λόγια της νὰ προδώσει τὴν ἀφορμὴ ποὺ αὐτὸ τὸ θέμα εἶτανε γι' αὐτὴν τόσο σημαντικό. Μὰ ἡ ἀφορμὴ αὐτὴ μοῦ γίνηκε φανερὴ ἄταν σ' ἕνα περίπατο τῆς εἶκα κατὰ τύχη πὼς ἡ παραμονὴ μου ἐδῶ ζύγωνε στὸ τέλος της καὶ πὼς λογαριαζα νὰ φύγω τὴν παράλλη μέρα. Τότε τὸ πρόσωπό της, τὸ τόσο ἥσυχο συνήθως, πῆρε ἀξαφνα μιὰν ἔκφραση παράξενα σκληρὴ καὶ πάνω ἀπὸ τὰ γκρίζα μάτια της πέρασε κάτι σὰν ἡσκιος ἀπὸ σύννεφο:

— Τί κρίμα! θέχα ἀκόμα τόσα πράματα νὰ συζητῆσω μαζί σας, — εἶπε.

Κι ἀπὸ κεῖνη τὴ στιγμὴ κάποια ταραχή. κάποια ἀνησυχία ἀπόδειχε πὼς, δσο μιλοῦσε, σκεφότανε κάτι ἄλλο ποὺ τὴν ἀπασχολοῦσε ἀπὸ τὴ συνομιλία μας. "Ὑστερα, ἡ ἀφηρημάδα αὐτὴ φύνηκε νὰ σὴν ἐνοχλεῖ κι αὐτὴν τὴν ἴδια, γιατί, μετὰ ἀπὸ μιὰν ἀξαφνη σιγὴ μοῦ ἄπλωσε ἀπότομα τὸ χέρι, λέγοντας:

— Βλέπω πὼς δὲν μπορῶ νὰ ἐκφράσω καθαρὰ αὐτὸ ποὺ θέελα νὰ σᾶς πῶ. Προτιμῶ νὰ σᾶς γράψω.

Καὶ μὲ βῆμα γοργότερο ἀπὸ τὸ συνειθισμένο τὸς τράβηξε κατὰ τὸ ξενοδοχεῖο.

Πράγματι, τὸ βράδυ, λίγη ὥρα πρὶν ἀπὸ τὸ δεῖπνο, βρῆκα στὸ θυρωτὸ μου ἕνα γράμμα μὲ ἐνεργητικὴ καὶ καθάρια γραφή. Ἐκφυτοῦς ἔχω ἀποδείξει κάποια ἐνοντισιὰ μὲ τὴν ἀλληλογραφία μου. Ἐχω λάβει στὰ χρόνια τῆς ζωῆς μου, εἶμαι λοιπὸν ἀναγκασμένος νὰ μὴ μεταφέρω τώρα ἐδῶ αὐτούσιο τὸ κείμενο τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, δπου ἡ Μίστρες Κ... μοῦ ζητοῦσε νὰ τῆς ἐπιτρέψω νὰ μοῦ διηγηθεῖ ἕνα ἐπείσοδιο τῆς ζωῆς τη.

Τὸ γεγονὸς αὐτό, ἔγραφε, εἶτανε τόσο παλαιὸ ποὺ δὲν ἀποτελοῦσε πιά, γιὰ νὰ ποῦμε ἔτσι, μέρος τῆς σημερινῆς ζωῆς της, καὶ καθὼς μάλιστα ἔφευγα τὴν παράλλη μέρα, τῆς γίνοταν πιὸ εὔκολο νὰ μιλήσει γιὰ ἕνα πρᾶμα ποὺ, εἶτοσι ὁλοκλήρα χρόνια, τὴν εἶχε ἀπασχολήσει καὶ βασανίσει ἐσωτερικά. Λοιπόν, στὴν περίπτωση ποὺ μιὰ τέτοια συνομιλία δὲν θὰ μοῦ εἶταν ἐνοχλητική, θὰθελε νὰ πῶ κι ἄλλα βρῶ σὲ μιὰν ὥρα ποὺ θὰ μοῦ δρῖζε.

Τὸ γράμμα αὐτό, ποὺ ἐδῶ δὲ συνοψίζω παρὰ τὸ περιεχόμενό του, μὲ γοήτεψε ἐξαιρετικά: ἡ ἀγγλική του σύνταξη, αὐτὴ καὶ μόνη, τοῦδινε ἕνα ἀψηλὸ βαθμὸ σαφηνειας κι ἀκριβειας. Ὅστόσο, δὲ μοῦ στάθηκε εὔκολο νὰ βρῶ μιὰν ἀπάντηση, κ' ἔσκισα τρία σχέδια ὥσπου νὰ φτάσω στὴν ὁριστικὴ μορφή.

—Εἶναι γιὰ μένα μιὰ τιμὴ νὰ μοῦ χαρίζετε τόση ἐμπιστοσύνη, καὶ σᾶς ὑπόσχομαι νἀποκριθῶ μὲ εἰλικρίνεια ἄν μοῦ τὸ ζητῆσετε. Ἀλλά, αὐτὸ ποὺ θὰ μοῦ διηγηθεῖτε, δηγηθεῖτε το, σὲ σᾶς καὶ σὲ μένα, μ' ὅλη τὴν ἀλήθεια. Σᾶς παρακαλῶ νὰ πιστέψετε πὼς θεωρῶ τὴν ἐμπιστοσύνη σας ἀα μιὰν ἰδιαίτερη τιμή».

Τὸ ἴδιο βράδυ, τὸ μπιλέτο μου πέρασε στὸ δωμάτιό της, καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ βρῆκα αὐτὴ τὴν ἀπάντηση:

«"Εχετε πέρα γιὰ πέρα δίκιο· ἡ μισὴ ἀλήθεια δὲν ἀξίζει τίποτα, πρέπει πάντα νἄναι ἀκέραιη. Θὰ βάλω ὅλη μου τὴ δύναμη γιὰ νὰ μὴν κρύψω τίποτα στὸν ἑαυτό μου καὶ σὲ σᾶς. Ἐλᾶτε μετὰ τὸ δεῖπνο στὸ δωμάτιό μου (ὁστὰ ἑξήντα-ἑφτὰ μου χρόνια δὲν ἔχω νὰ φοβηθῶ κἀμιὰν παρεξήγηση), γιατὶ μέσα στὸν κῆπο ἢ μέσα στοὺς ἀνθρώπους δὲν μπορῶ νὰ μιλήσω. Πιστέψετέ με, δὲ μοῦ στάθηκε πολὺ εὔκολο νὰ λάβω αὐτὴ τὴν ἀπόφαση».

Πρὶ νὰ βραδυάσει, ἐδωθῆκαμε ἀκόμα στὸ τραπέζι καὶ μιλήσαμε ἐδγενικὰ γιὰ ἀδιάφορα πράματα. Ἀλλὰ στὸν κῆπο πιὸ ὕστερα, ἀνταμώνοντάς με, μὲ ἀπόφυγε μὲ φανερὴ σύγχυση καὶ στάθηκε γιὰ μένα ὀδυνηρὸ καὶ συγκινητικὸ ἀντάμα νὰ βλέπω τὴν ἡλικιωμένη αὐτὴ ἀρχόντισσα μὲ τὰ λευκὰ μαλλιὰ νὰ φεύγει, φοβισμένη σὰν κοριτσόπουλο, κάτω ἀπὸ μιὰν ἄλλεα πεῦκα.

Τὸ βράδυ, στὴ συμφωνημένη ὥρα, χτύπησα τὴν πόρτα της· ἀνοιξε ἀμέσως. Τὸ δωμάτιο εἶτανε βυθισμένο σ' ἕνα χλωμὸ μισόφαντο· μονάχα μιὰ μικρὴ λάμπα πάνω στὸ τραπέζι ἔρριχνε ἕνα χυλὸ κίτρινο φῶς μέσα στὸ δωμάτιο, δπου βασίλευε ἕνα ἁπαλὸ μοῦχρωμα. Χωρὶς καμιὰν ἀμηχανία, ἡ Μίστρες Κ... ἤρθε σὲ μένα, μοῦ πρόσφερε μιὰν πολυθρόνα κ' ἔκατσε ἀντίκρυ μου· κάθε της κίνηση, τὴ ἐνιωβα καλά, εἶτανε μελετημένη· μὰ ἔγινε μιὰ πολὺ φανερὴ ἀδεξιότη, —μιὰ πολὺ σπὴ ποὺ προηγεῖται ἀπὸ μιὰ δύσκολη ἀπόφαση, μιὰ παύση ποὺ βάστηξε ἀρκετὴ ὥρα, πάρα πολλὴ ὥρα, καὶ ποὺ δὲν τολμοῦσα νὰ τὴ διακόψω παρόντας τὸ λόγο, γιατὶ ἐνιωβα πὼς ἐδῶ μιὰ ἰσχυρὴ θέληση πάλευε δυνατὰ μὲ μιὰν ἰσχυρὴ ἀντίσταση. Κάτω ἀπὸ τὸ σιλόνι ἀνέβαιναν κάποτε μπερδεμένοι οἱ χλωμοὶ κι ἀσυνδέτητοι ἦχοι κάποιου βάλς, κ' ἐγὼ τοὺς ἄκουα μὲ μεγάλη ἔνταση τοῦ μυαλοῦ μου, ὡσὰν γιὰ νἀφαιρέσω ἀπ' αὐτὴ τὴ σιγὴ λίγο ἀπὸ τὸ βάρος της. Κι αὐτὴ φαινόταν νὰ ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἀφύσικη βιάρκεια τῆς ἠσυχίας αὐτῆς, γιατὶ ξαφνικὰ συγκετρώθηκε λὲς γιὰ νὰ τιναχτεῖ κι ἀρχίνησε:

— Μονάχα ὁ πρῶτος λόγος εἶναι ποὺ κοστίζει. Ἐτοιμάστη κα δυὸ μέρες τώρα νἄμαι πέρα γιὰ πέρα καθαρὴ κι ἀληθινή: ἐλπίζω νὰ τὸ κατορθώσω "Ἴσως νὰ μὴν καταλαβαίνετε ἀκόμα γιατὶ ἐξιστορῶ σὲ σᾶς δλ' αὐτά, σὲ σᾶς ποὺ μοῦ εἴστε ξένοι μὰ δὲν περνᾶ οὔτε μιὰ μέρα, οὐδὲ μιὰ ὥρα, ποὺ νὰ μὴ συλλογιστῶ αὐτὸ τὸ γεγονός· καὶ μπορεῖτε νὰ μὲ πιστέψετε σὰ γριὰ γυναίκα ποὺ εἶμαι, δταν σᾶς λέω πὼς εἶναι ἀδάσταχτο νὰ κρατᾶς στηλομένη τὴ ματιά σ' ὅλη σου τὴ ζωὴ πάνω σ' ἕνα μονάχα σημεῖο τῆς ὕπαρξής σου, πάνω σὲ μιὰ μονάχη μέρα. Γιατὶ ὅλα δσα θὰ σᾶς διηγηθῶ πιάνουν ἕνα μονάχα εἰκοσιτετράωρο, μέσα σ' ἑξήντα-ἑφτὰ χρόνια. Κ' εἶπα συχνὰ κ' ἐγὼ ἡ Ἴδια. δπως μέσα σὲ παραμιλητό: «Τί σημασία ἔχει ἄν μέσα σὲ τόσο πολὺ καιρὸ εἶχε κανεὶς μιὰ στιγμὴ τρέλας, μιὰ μονάχη στιγμή»; Μὰ δὲν μπορεῖς νὰ λυτρωθεῖς ἀπὸ κεῖνο ποὺ ὀνομάζουμε, μὲ μιὰν ἔκφραση ἀρκετὰ ἀοριστη, συνείδηση· ὅταν σᾶς ἄκουσα νὰ ἐξετάζετε τόσο ἀντικειμενικὰ τὴν περίπτωση τῆς Ἀνριέτ, οκέφτηκα πὼ, ἴσως ὁ ἀνοητος αὐτὸς τρόκος νὰ γυρίζω ἀδιάκοπα στὰ περασμένα κ' ἡ ἀκατάπαυστη αὐτὴ κατηγορία τοῦ ἑαυτοῦ μου ἀπὸ μένα τὴν ἴδια θὰ παίρνανε τέλος ἄν κατάφερνα νὰ ποφασίσω νὰ μιλήσω λεύτερα μποστὰ σὲ κάποιον γιὰ τὴ μονᾶδικὴ αὐτὴ μέρ

ΤΥΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΦΡΥΔΟ ΤΟΥ ΑΩΡΕΝΣ

ΛΟΧΑΓΟΣ Λώρενς «ὁ βασιλεὺς χωρὶς στέμμα» μιᾶς ἀπὸ τὶς πειὸ παλιὲς χῶρες τοῦ κόσμου, εἶνε ἡ ἐπιμονὴ καὶμόμενη ἀνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ξεσήκωνε μιὰ ὁλόκληρη Ἀραβία ἐναντίον τῆς Τουρκίας; καὶ ποὺ εἶδε τὴν ἡρωϊκὴ ἀπόλυτη καὶ νὰ στεφανώνεται ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη ἐπιευχία, ἄτιν ἀνάμεσα ἦταν 27 χρονῶν. Λοχαγὸς τῆς ὑπηρεσίας; κατασκοπίας τῆς πατρίδας του ὑπῆρξε συγχρόνως ὁ ἥρως μιᾶς ἐποτασίας καὶ ἕνος ἀστυνομικοῦ μυθιστορήματος: ἕνας Ἀννίβας καὶ ἕνα: Νὶκ Κάρτερ.

Εἶναι ἀφάνταστον ὅτι ἐπέτυχε νὰ ἐμπνεύσῃ τόσο νεαρὸς μιὰ τόσον ἀπεριόριστα τυφλὴ ἐμπιστοσύνη σὲ ὅλους τοὺς Ἄραβες ἀρχηγούς, οἱ ὁποῖοι πειθάρχησαν σὰν ἁπλοὶ στρατιῶτες σ αὐτόν.

Ἀλλὰ γίνεται ἀκόμη περισσότερον ἀπίστευτον τὸ γεγονὸς ὅτι ὕστερ' ἀπὸ τὴν νικηφόρο ἐκστρατεία τῶν Ἀράβων κατὰ τῆς Τουρκίας; ἐξαφανίζεται κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς δυσαρεστημένος ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησή του δὲν ἐδημιούργοῦσε —σύμφωνα μὲ τὴ δοσμένη ὑπόσχεση στοὺς φυλάχους Ἄραβες — τὴν «μεγάλη ἑνωμένη Ἀραβία». Καὶ δὲν φαίνεται νὰ στενοχωριέται καθόλου γιὰ τὴν κατάστασή του αὐτή. Ἐγκαταλείπει ὅλα γιὰ νὰ μείνῃ ἕνας ἄπλὸς καὶ «ἀγνώριμος» Ἄγγλος πολίτης, τοῦ ὁποίου ὁλίγων χρόνων ἡ κεφαλὴ εἶχεν ἐπικηρυχθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους γιὰ 100.000 λίρες στερλίνες! Τὸν βλέπουν ἢ τὸν φαντάζονται νὰ βρίσκεται στὴ Συρία, στὸ Μιαρόκο μαζὺ μὲ τὸν "Αβδ ἐλ-Κρίμ, στὶς Ἰνδίες, στὸ Ἀφγανιστάν. Παρασκεύαζε τώρα μιὰ καινούργια ἐκανάστασῃ ἐναντίον τῶν «μεγάλων ἀποικιοκρατῶν»; Εἶχε πιστεύθῆ καὶ αὐτὸ καὶ λέγεται μάλιστα ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τῶν "Ἀγγλων ἰμπεριαλιστῶν εἶχε στραφεῖ ἐξ ὁλοκλήρου πρὸς τὸν «ἀγγουμέρνον» ἄλλοτε λοχαγὸ τῆς ὑπηρεσίας κατασκοπείας καὶ τὶς κινῆσεις του... Ὁπότε ξαφνικὰ γίνεται γνωστὸ ὅτι ὁ Λώρενς ὑπηρετεῖ ὡς ἄπλὸς στρατιώτης στὴν Ἀγγλικὴ ἀεροπορία μὲ τὸ ψευδώνυμο Ρός. Ἄλλοι ἔλεγαν μὲ τὸ ψευδώνυμο Σαῒ. "Αλλοι πάλι ἔλεγαν ὅτι ἐδιωτεύει καὶ ὅτι καταγίνεται στὴν μετάφρασῃ τοῦ "Ὁμήρου ἀποτρεβηλγμένος σὲ κάποιο μικρὸ ἔξοχικὸ σπίτι ἔξω ἀπὸ τὸ Λονδίνο.

Ἀλλὰ πῶς νὰ γίνουν αὐτὰ πιστευτὰ γιὰ τὸν Λώρενς; Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ἀπὸ ὅσα εἶνε πραγματικὰ γνωστά, δὲν εἶταν παρὰ ἕνα θαῦμα ἐνεργητικότητος. Θέλῃση ποὺ ξανάφιαλξε μιὰ σπασμένη ζωὴ καὶ ἀναστήλωσε ἕνα ἀδύνατο σῶμα. Θέλῃση ποὺ ἐξέβλασε τὴν προσοχὴ ὁλόκληρης τῆς Βρεττανίας, τῆς πατρίδας του, καὶ ἐπροκάλεσε τὴν ἐκτίμῃση τῶν πρωθυπουργῶν καὶ τῶν ὑπουργῶν της. Ὁ Λώρενς μένει ἤσυχος ἀληθινά; Ἀλήθεια ἔμενε, ὅμως. ποὺ ἤσυχος. Διότι εἶχε καὶ θέλῃση. Θέλῃση ποὺ εἶχε ἀποτυκώσει τὴ σφαγὴ ἑνὸς τάνου στὸ ἀπισχανθὲν πρόσωπό του. Ποτὲ στὴ ζωή του δὲν εἶχε ἐπαῖ καὶ τὴν πεὶὸ ἀσήμαντη αἰσθηματικὴ περιπέτεια, αὐτὸς ποὺ ἐκυνήγησε τόσο τὴν περιπέτεια σὲν πολιτικὸ καὶ στρατιωτικὸ βίο του. Πιστεύουν μάλιστα ὅτι ἀπέθανε παρθένος. Δὲν ἤταν χυμένος στὶ καλούπι τῶν συναυδρώπων του.

Νὲν ἔχω γνωρίσει οὔτε μιὰ γυναῖκα· ἀπάντησε κάποτε σὲ μιὰ ἐρώτῃση σχετικὴ ποὺ τοῦ ἔκαμαν. Ἠθελεῖ νὰ τὸν πιστέψουμε. Διότι εἶνε γνωστὸ ὅτι ὁ Λώρενς σὲ ὅλη τὸν τῆ ζωὴ κατεδιώχθῃ μὲ ἐπιμονὴ ἀπὸ ὅλες τὶς σωματινὲς συμπατοιθιτισσὲς τὸν χωρὶς οὔτε μία νὰ τὸν κάμῃ νὰ τὴν προσέξῃ. Ἐλάμβανε καθημερινὰ τόσα ἐρωτικὰ γράμματα ὅσα καὶ ἕνας κινηματογραφικὸς ἀστήρ· ποτὲ δὲν ἀπάντησε. Μάλιστα τὸ 1919 ἀναχάστησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Λονδίνο γιὰ ν'ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἐνοχλητικὴ καταδίωξῃ μιᾶς Ἰταλίδος κομήσσης.

***

Πρέπει νὰ κυτάξουμε τὸν Λώρενς. Στὸ πρόσωπο τίποτε ἄλλο ἀπὸ κόκαλα. Οἱ κρόταφοι προεξέχουν καὶ τὰ μάγουλα φαίνουνται σὰν νὰ εἶνε σκαμμένα. Τὰ αὐτιὰ μικρὰ καὶ τὰ φρύδια λεπτά. Τὸ μέτωπο κυρτὸ καὶ τὸ πηγονὶ ὀξύ. Τὰ χείλη ἔχουν λεπτυνθῆ καὶ τὸ χαμόγελό του εἶνε πάντα πικρό. Τὰ μάτια του εἶταν καθαρὰ καὶ τὸ χρῶμα τους εἶταν μιὰ λάμψῃ μπλέ. Ἡ φωνὴ καθαρὴ καὶ ἡ χειρονομία ἀπότομη. Ποτὲ καμμιὰ ὑποχώρῃση στὴν ὑποκρεπτικὴ εὐγένεια.

Δὲν εἶχε μεγάλη ἐκτίμῃση πρὸς τὴν πειθαρχία αὐτὴ «ποὺ κάνει τὴν πρωταχχὴ δύναμῃ τοῦ στρατοῦ».

Μιὰ μέρα πρὶν λίγο καιρὸ, στὴ μοιραία ἀνακρυπῆ του μὲ τὴν μοτοσυκλέτα ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο ποὺ ὑθηγοῦσε ἕνας ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, φανερώθῃκε πάλι αὐτὴ ἡ ἀντιλῆψῃ του γιὰ τὴν πειθαρχία. Ὁ Λώρενς ἄν καὶ μὲ στολὴ στρατιώτη δὲν ἐδίστασε καθόλου νὰ ἐκφρασθῆ μὲ ἀπρέπεια γιὰ' τὸν ἀδέξιο σωφὲρ ποὺ τὸν ἐχτύπησε.

— Ξεχνᾷς ὅτι μιλᾷς σ' ἕνα ἀξιωματικὸ τοῦ ναυτικοῦ!, τοῦ εἶπε.

— Καὶ σύ, ἀπάντησε ὁ Λώρενς, ξεχνᾷς; ὅτι δὲν κυβερνᾷς ἕνα πολεμικὸ πλοῖο, ἀλλὰ ἕνα αὐτοκίνητο!

Πρέπει νὰ διαβάσουμε τὸ Λώρενς.

Θὰ μποροῦσε ν' ἀποκτῆσῃ μιὰ μεγάλῃ περιουσία δημοσιεύοντας τὶς ἀναμνήσεις του. Ἔγραφε ἐξαίσια. Χάρις στὴν ἐπιμονὴ του συνελήφθωσε μιὰ στοιχειώδῃ ἐκπαίδευσῃ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ὀξφόρδης καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐξευγενίσῃ μιὰ γραφίδα ἀδόκιμο. "Εγραφε βιὸ βιβλία, ἀλλὰ ἔβγαλε ἕνα περιορισμένο ἀριθμὸ ἀντιτύπων. Τὰ ἐμοίρασε σ' ἕνα στενὸ δικό του κύκλο ἀνθρώπων καὶ δὲν τὰ ἔβγαλε στὴν κυκλοφορία γιὰ νὰ πουλῆθοῦν. Τὸ ἕνα εἶχε τὸν τίτλο «Ἐπανάσταση στὴν ἔρημο» καὶ τὸ ἄλλο «Οἱ ἑπτὰ στυλοβάτες τῆς σοφροσύνης». Συγχρόνως ἐδημοσίευε ἄρθρα στὶς ἐφημερίδες ἄτιν ὑπογραφῆ του. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ὅμως δὲν εἶταν δυνατὸν νὰ δημοσιευθοῦν καὶ ἐξαιρετικῶς σ' αὐτὸν ἐπέστεψαν τὰ χειρόγραφα μὲ μιὰ δικαιολογία διακριτικῆ: «Τὸ ἄρθρο εἶνε πολὺ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ στιγμὴ δὲν μποροῦμε» κ.τ.λ.

***

Ὁ Λώρενς δὲν ὑπάρχει στὴ ζωή, τὴ φορὰ αὐτὴ πραγματικά, ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς περιπετειώδους ζωῆς του εἶχε νομισθῆ νεκρός. Ἔνῳ ἔτρεχε μὲ τὴν μοτοσυκλέτα στοὺς δρόμους τοῦ Λονδίνου, τὸν ἐκτύπησε ἕνα αὐτοκίνητο ποὺ ὑθηγοῦσε ἕνας Ἄγγλος ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ. Κὶ ὑπέκυψε στὰ τραύματα, πρὸ δύο μηνῶν περίπου Αὐτὸ τὸ μυστηριῶ τῆς ζωῆς του ἀπασχολεῖ ὅλο τὸν κόσμο σήμερα. Τί εἶταν; Κατασκοπος; προδότης τῆς πατρίδος του;...

Λοιπὸν κάποτε ἀπὸ αὐτά, λένε οἱ πραγματικοὶ φίλοι του ποὺ τὸν ἐγνώριζαν καλὰ ἀπὸ νεαρὸ φοιτητὰκο στὴν Ὀξφόρδῃ. Εἶνε ὅῃμα μόνο τῶν μεγάλων του νικῶν στὴν Ἀραβία. Ἐγνώριζε τὸ φόβνο καὶ ὅσεε' ἀπὸ αὐτές, καὶ τὸν θόρυβο ποὺ ἔκαμαν, θέλησε νὰ ξεχασθῆ, θέλησε νὰ ξαναὑρῆ τὴν γαλήνη του. Δὲν μποροῦσε νὰ ζῆ μὲ θόρυβο καὶ μὲ κοσμικὲς ὑποχρεώσεις. Κατατάχτηκε ποαγματικὰ ὡς ἀπλὸς στρατιώτης στὴν ἀεροπορία τῆς πατρίδος του καὶ φαίνονταν ὅτι εἶχε ξαναὑρεῖ τὴν ἡσυχία του

Τὸν ἀρώτηαν γιατί πῆγε στὴν ἀεροπορία.

— Γιατί, ἀπάντησε, δὲν εἶχα τὰ μέσα ν' ἀγοράσω ἕνα ἀεροπλάνο. Τώρα ἔχω στὴ διάθεσῃ μου τὰ καλλίτερα μοτέελλα.

— Γιατί, τοὐλάχιστον, δὲν ἐπήγατε ὡς ἀξιωματικός;

—Ἀ, δὲν μοῦ χρειάζεται ...

Ἀπὸ ἕνα χρόνο ὁ Λώρενς δὲν ἀνῆκε πειὰ στὴ βασιλικὴ ἀεροπορία τῆς πατρίδος του. Μετέφαχε "Ὁμηρο καὶ καταγινόταν στὴ μελέτη τῶν "Ανατολικῶν γλωσσῶν. Δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο.

Δὲν γνωρίζει κανεὶς ἄν οἱ ἰσοχοιοὶ τοῦ μέλλοντος θὰ εὑρεθοῦν σύμφωνοι γιὰ τὴν «περίπτεωσῃ» Λώρενς.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

(ΣΕ ΤΡΙΑ ΜΕΡΗ)

(Διάλεξις τοῦ κ. Α. Ι. Γεωργιάδη γενομένη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» τῇ 24 Ἰανουαρίου 1935)

ΜΕΡΟΣ Β'

Σ μαζέψωμεν ὅλμας, ὅν θέλετε, τὸν σπάγγον τοῦ χαρτίνου ἀετοῦ τῆς εὐτυχίας ποὺ ἀπέλυσεν ἡ φαντασία κάθε ἀνθρώπου εἰς τὸν ἀέρα, πολύχρωμον καὶ μὲ πλουσίαν οὐράν μάλιστα, καὶ ἄς τὸν φέρωμεν ἔνα ἔνα κοντὰ στὰ μάτια νὰ ἰδοῦμεν ἄν καὶ κατὰ πόσον ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν φιγοῦρα ποὺ κάνει ταλαντούμενος εἰς τὸ διάστημα. Καὶ ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν δόξαν καὶ τὴν δόλυαμιν. Ὠραῖα πράγματα καὶ τὰ δύο, ἀλλὰ δὲν στέκονται καὶ τόσον καλὰ στὰ πόδια των. Διαρκοῦν συνήθως ἀπὸ τὰ σύκα ὡς τὰ σταφύλια, σηκώνουν ἕνα σύνεφο ἀκόνης χρυσῆς εἰς ἕνα ἀτελεύταιον φωτοστέφανον ἀποθεώσεως καὶ Ἔπειτα ταιριεζόνται ἐπιμελῶς μέσα εἰς τὸ κοιμητήριον τῶν σελίδων τῆς ἱστορίας. "Οσον διὰ τὰς δάφνας, αὐταὶ τουλάχιστον φυλάσσονται διὰ τὸ στυφάδο! Τὸ ἐπίθετον «αἰώνιος» διὰ τὰ πυροτεχνήματα αὐτὰ τῆς ζωῆς εἶνε ἀτλοὺστατα κοροϊδία. Ἐζήσαμεν ὅλοι εἰς κοσμοϊστορικὴν ἐποχὴν καὶ μὲ τὰ μάτια μας εἴδαμεν μὲ πόσην τραγικὴν εὐκολίαν κατακρημνίζονται μεγαλεῖα καὶ θρόνοι καὶ εἰς ποίους τενεκέδες σκουπιδιῶν ἀπορρίπτονται ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας εἰς ἄλλην περγαμηναὶ δόξαι καὶ τίτλοι παντοδυναμίας. Φαντασθῆτε λοιπὸν ἄν μπορῆ κανεὶς νὰ θεμελιώσῃ ἔστω καὶ ξύλινην παράγκαν εὐτυχίας ἐπάνω εἰς τὴν χρυσῆν αὐτὴν ἄμμον. Αἱ κορυφαὶ ἄλλως τε τῆς ἰσχύος καὶ τῆς δόξης δὲν εἶνε τόπος ἄνετος διαμονῆς, οὔτε. ἐπαρκῆς διὰ πολλούς. Καὶ ἄν ἀκόμη κατορθώσῃς μὲ θαύματα ἰσορροπίας νὰ σταθῆς ἐκεῖ ἐπάνω, ἀσθμαίνων ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀναρριχήσεως, δὲν εἶσαι ποτὲ βέβαιος καὶ ὅτι θὰ παραμείνῃς ἐπὶ πολὺ· δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ χαίνουν κρημνοί, καὶ ὁ ἴλιγγος τοῦ ὕψους δὲν εἶνε στοιχεῖον εὐσταθείας.

Ἐὰν ἡ κατα ;ωγὴ σου, ἡ ἰδιοφυΐα, ἡ ἱόρφωσις, καὶ ἄλλαι περιστάσεις καὶ πρὸ πάντων ἡ εὔνοια τῆς τύχης σὲ ἔχουν ἐγκαταστήσει ἡ σὲ προορίζουν διὰ τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς κοινωνικῆς ἀρδέσεως, ἄφες τὴν Πρόνοιαν νὰ κατευθύνῃ τὰς τύχας σου ὅπου θέλει καὶ ὅπως αὐτὴ γνωρίζει. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον εὑρίσκεσαι ὁμοῦ μὲ τὴν μεγίστην ἀνθρωπίνην πλειονότητα εἰς τὸ πεδινὸν ἄλλ' ἀσφαλὲς ἔδαφος τοῦ κοινοῦ μέσου δρου, εἶνε ἀσκοπον καὶ μωρὸν νὰ στραβολαμιάζεσαι ἀνατείνων βλέμματα πόθου καὶ ζήλειας πρὸς τὰς ἐν ἀπότῃ κορυφὰς τῆς ἰσχύος, τῆς δόξης καὶ τοῦ πλούτου, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει ἀναβιβάσει ἡ τυφλὴ τύχη ἢ ἡ πραγματικὴ ἀξία τῶν ἀλίγους ἀνθρώπους. Πρὸς μίαν μόνον κορυφὴν δύνασαι νὰ ἀτενίζῃς μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, τὴν κορυφὴν τῆς διανοητικῆς ὑπεροχῆς καὶ τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου, διότι ἀπὸ τοιαύτας κορυφὰς ἀνατέλλει συνήθως ὁ παρήγορος ἥλιος ὁ φωτίζων τὸν δρόμον τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἔπειτα καλὰ ἐπὶ τέλους νὰ εὑρεθῆ κανεὶς εἰς ἕνα ὑψηλὸν μέρος· ἀλλ' ἄν πρόκειται νὰ κατατσακισθῆ σκαραβλόνων εἰς τὰ κατσάβραχα τῶν δυσχερειῶν καὶ ἐγκαταστιτήσει τῆς ζωῆς, καὶ πρὸ πάντων ἄν πρόκειται, διὰ νὰ προχωρήσῃ ταχύτερον, νὰ κάμῃ ὀβαρίαν ἀνθρωπισμοῦ καὶ ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ψυχικῆς γαλήνης, ἀσφαλὲς εἰς τὴν πολυπόδθην κορυφὴν τὸν περιμένει μία θλιβερὰ καδμεία νίκη. Ὅ,τι ἐκέρδισεν εἶνε μηδὲν ἀπέναντι τῶν δοων ἔχασε καθ' ὁδόν.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι ἄν πρόκειται, ὅπως ἔλεγεν ἕνα παλαιὸν ὡραῖον ποίημα, νὰ ἀναζτήσῃ κανεὶς τὴν χαρὰν καὶ εὐτυχίαν «ποῦ εὑρίσκεται καὶ ποῦ κατοικεῖ», δὲν θὰ τὴν εὕρῃ ἀσφαλῶς ποτὲ σκαρφαλωμένην ἐπάνω εἰς τὸν στυλοβάτην, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑφοῦται ἡ ἐτοιμάζεται νὰ στηλωθῆ ὁ ἀνδρὶς τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δόξης. Ὅπως ἐλέχθῃ διὰ τοὺς λοοὺς, ἔτσι καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, εὐτυχεῖς εἶνε ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν ἱστορίαν.

***

Ἀλλ' ἄς ἴδωμεν μήπως εἶνε δυνατὸν νὰ ἀνασκάψωμεν τὴν εὐτυχίαν ἀπὸ κανὲν χρυσωρυχεῖον. Θὰ ἤμην πολὺ ἀφελὴς ἢ ἀνόητος ἄν ἐδοκίμαζα νὰ εἰρωνεῦθῳ τὴν ἀξίαν τοῦ χρήματος. Εἶνε ἀναμφισβητήτως πανίσχυρος μοχλὸς δυνάμεως, μὲ τὸν ὁποῖον Ἕνας νεώτερος Ἀρχιμήδης θὰ ἐκίνει καὶ τὴν γῆν ἀκόμη ἄν εὕρισκε ποῦ νὰ σταθῆ. Τὸ φοβερὸν εἶνε ὅτι δὲν κινεῖ μόνον τὰ ὑλικὰ πράγματα, ἀλλ' ἀναμοχλεύει πρὸ πάντων τὰς συνειδήσεις καὶ ὀπονομεῖται τὰς ἠθικὰς ἀξίας. Χωρὶς τὸ κίτρινον αὐτὸ ἐργαλεῖον ὁ πολιτισμὸς θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ θαυματουργῆσῃ ἐξ ἄλλου ὅμως ἴσως καὶ ὁ τελευταῖος πόλεμος χωρὶς τὴν χρυσῆν πυρίτιδα δὲν θὰ διήρκει τόσον ὥστε νὰ προξενήσῃ ὅσας καταστροφὰς ἔφερε. Πάντως τὸ χρῆμα εἶνε πολύτιμος καὶ θαυμάσιος ὑπηρέτης τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἶνε αἰσχρὸς κύριος. "Οταν, ἀντὶ νὰ τὸ κυβερνῆσῃς σύ, σὲ κυβερνᾷ αὐτὸ καὶ σὲ παρασύρῃ ὅπου θέλει, δηλ. ὅπου σὲ ὠδοῦν τὰ πάθη, εἶσαι χαμένος ἄνθρωπος ἀπαραλλάκτα ὅπως ἕνας φύλαξ θησαυροφυλακίου μεγάλης Τραπέζης, τὸν ὁποῖον ἠῤῥαν κάποτε νεκρὸν καταπλακωθέντα ὑπὸ σωρὸν ἀπὸ ῥάβδους χρυσοῦ ποὺ κατρακύλισαν ἀπὸ τὴν στήλην των. Εἶνε μοχλὸς δυνάμεως, ὅπως εἶπα, τὸ χρῆμα, ἀλλὰ μοχλὸς βαρὺς καὶ δυσμεταχείριστος· χρειάζεται χέρι δυνατὸ καὶ πρὸ πάντων μυαλὸ φωτεινὸ διὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃς ὅπου καὶ ὅπως πρέπει. Ἄλλως γίνεται βαρὺς ὀδοστρωτὴρ ποὺ ἂν σὲ πάρῃ ἀπὸ κάτω σὲ βγάζει πλάκα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ ἐκμηδενισμένον καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸν σου ἀκόμη.

Καὶ ἄναν λέγω χρῆμα, ἐννοῶ τὸν μεγάλον ὀπωσδήποτε ὄγκον τοῦ χρήματος, τὸν πλοῦτον, ποὺ εἶνε ἀνέκαθεν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐποχήν μας ὁ στόχος σχεδὸν πάσης ἀνθρωπίνης ἐνεργείας. Εἶνε ἀπαραίτητον βεβαίως νὰ ἐξασφαλίσῃ κανεὶς οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν μὲ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν λογικὴν οἰκονομίαν. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν ὡραίαν αὐτὴν ἄνεσιν τοῦ νὰ εἶσαι «ποῦ εὑρίσκεται καὶ ποῦ κατοικεῖ», δὲν θὰ τὴν εὕρῃ ἀσφαλῶς ποτὲ σκαρφαλωμένην ἐπάνω εἰς τὸν στυλοβάτην, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑφοῦται ἢ ἐτοιμάζεται νὰ στηλωθῆ ὁ ἀνδρὶς τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δόξης. Ὅπως ἐλέχθῃ διὰ τοὺς λοοὺς, ἔτσι καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, εὐτυχεῖς εἶνε ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν ἱστορίαν.

***

Ὁ Λώρενς δὲν ὑπάρχει στὴ ζωή, τὴ φορὰ αὐτὴ πραγματικά, ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς περιπετειώδους ζωῆς του εἶχε νομισθῆ νεκρός. Ἔνῳ ἔτρεχε μὲ τὴν μοτοσυκλέτα στοὺς δρόμους τοῦ Λονδίνου, τὸν ἐκτύπησε ἕνα αὐτοκίνητο ποὺ ὑθηγοῦσε ἕνας Ἄγγλος ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ. Καὶ ὑπέκυψε στὰ τραύματα, πρὸ δύο μηνῶν περίπου Αὐτὸ τὸ μυστηριῶ τῆς ζωῆς του ἀπασχολεῖ ὅλο τὸν κόσμο σήμερα. Τί εἶταν; Κατασκοπος; προδότης τῆς πατρίδος του;...

Λοιπὸν κάποτε ἀπὸ αὐτά, λένε οἱ πραγματικοὶ φίλοι του ποὺ τὸν ἐγνώριζαν καλὰ ἀπὸ νεαρὸ φοιτητάκο στὴν Ὀξφόρδῃ. Εἶνε ὅῃμα μόνο τῶν μεγάλων του νικῶν στὴν Ἀραβία. Ἐγνώριζε τὸ φόβνο καὶ ὅσεε' ἀπὸ αὐτές, καὶ τὸν θόρυβο ποὺ ἔκαμαν, θέλησε νὰ ξεχασθῆ, θέλησε νὰ ξαναὑρῆ τὴν γαλήνη του. Δὲν μποροῦσε νὰ ζῆ μὲ θόρυβο καὶ μὲ κοσμικὲς ὑποχρεώσεις. Κατατάχτηκε ποαγματικὰ ὡς ἀπλὸς στρατιώτης στὴν ἀεροπορία τῆς πατρίδος του καὶ φαίνονταν ὅτι εἶχε ξαναὑρεῖ τὴν ἡσυχία του

Τὸν ἀρώτηαν γιατί πῆγε στὴν ἀεροπορία.

— Γιατί, ἀπάντησε, δὲν εἶχα τὰ μέσα ν' ἀγοράσω ἕνα ἀεροπλάνο. Τώρα ἔχω στὴ διάθεσῃ μου τὰ καλλίτερα μοτέελλα.

— Γιατί, τοὐλάχιστον, δὲν ἐπήγατε ὡς ἀξιωματικός;

—Ἀ, δὲν μοῦ χρειάζεται ...

Ἀπὸ ἕνα χρόνο ὁ Λώρενς δὲν ἀνῆκε πειὰ στὴ βασιλικὴ ἀεροπορία τῆς πατρίδος του. Μετέφαχε "Ὁμηρο καὶ καταγινόταν στὴ μελέτη τῶν "Ανατολικῶν γλωσσῶν. Δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο.

Δὲν γνωρίζει κανεὶς ἄν οἱ ἰσοχοιοὶ τοῦ μέλλοντος θὰ εὑρεθοῦν σύμφωνοι γιὰ τὴν «περίπτεωσῃ» Λώρενς.

ΤΟ ΓΕΥΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

1) Ὠμελέτα πατάτα καὶ κολοκύθι (συνταγή).
2) Ρουμπὶφ Ἀγγουρουσαλάτα.
3) Στροῦντελ μὲ κεράσια.

ΣΥΝΤΑΓΗ ΟΜΕΛΕΤΑΣ

Παίρνετε μιὰ μεγάλη πατάτα καὶ ἕνα μεγάλο κολοκύθι. Τὰ κόβετε τετραγωνάκια, τὰ μαρένετε στὸ τηγάνι μὲ ἀρκετὸ βούτυρο. Ἔχετε τὰ αὐγὰ καλὰ κτυπημένα καὶ τὰ χύνετε στὸ τηγάνι, ὅταν ψηθοῦν ἀπὸ μιὰ μεριὰ τὰ γυρίζετε καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὅταν τυλίγετε ἐλαφρά, καὶ σερβίρετε στὴν πιατέλα μὲ λιγάκι ψιλοκομμένο μαϊτανό.

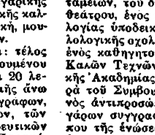

ΘΕΑΤΡΟ

Τί γίνεται στοὺς γείτονάς μας.

ΕΝΑ ἀπὸ τὰ τελευταῖα φύλλα τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Βουλγαρίας» τῆς Βουλγαρίας ἐδημοσιεύθη νόμος «περὶ συστάσεως Ταμείου Βουλγαρικοῦ θεάτρου, φιλολογίας καὶ τέχνης».

Τὸ Ταμεῖον τοῦτο ὑπάγεται σὲ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ βουλγαρικοῦ θεάτρου ἀπὸ σκηνικῆς καὶ συγγραφικῆς ἀπόψεως, ἐπίσης τὴν ἐνίσχυσιν τῆς βουλγαρικῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς βουλγαρικῆς καλλιτεχνίας (ζωγραφικῆ, γλυπτικῆ, μουσικῆ) καὶ τὴν διάδοσιν αὐτῶν.

Πόροι τοῦ Ταμείου εἶναι: τέλος ἑνὸς λεβίου ἐπὶ παντὸς πολουμένου εἰσιτηρίου τιμῆς ἀπὸ δ μέχρι 20 λεβίων καὶ δύο λεβίων ἐπὶ τιμῆς ἄνω τῶν 20 λεβίων, τῶν κινηματογράφων, ὑπερετῶν καὶ ἐπιθεωρήσεων, τῶν συναυλιῶν, τῶν μουσικοχορευτικῶν ἐσπερίδων καὶ τῶν χορῶν. Παραμένουν ἐλεύθερα τέλους τὰ εἰσιτήρια τῶν κινηματογράφων τῶν χωρίων, τῶν βουλγαρικῶν ταινιῶν ἢ τῶν ξένων ὅσαι ἔχουν ὑπόθεσιν ἐκ τῆς βουλγαρικῆς ζωῆς, τὰ εἰσιτήρια τῶν συναυλιῶν τῶν διδομένων ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν ἢ μαθητικῶν μουσικῶν, ἢ ὑπὸ ἐθνικῶν χορῳδιῶν ἢ τῆς ἐθνικῆς ὀπερας. Ἐπίσης ἀπαλλάσσονται τοῦ τέλους αἱ συναυλίαι τῶν Βουλγάρων ἀοιδῶν καὶ ὀργανοπαικτῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ πρώτην φορὰν παρουσιάζονται πρὸ τοῦ κοινοῦ, αἱ ἀκαδημαϊκαὶ παραγωγαί, αἱ συναυλίαι τῶν σωματειακῶν μουσικῶν, αἱ διδόμεναι χάριν τῶν μελῶν τῶν σωματείων, αἱ ἐσπερίδες, αἱ συγκεντρώσεις καὶ οἱ χοροὶ τῶν στρατιωτικῶν, μονάδων, τῶν ἀγαγνωστηρίων καὶ τοῦ ἐρυθροῦ σταυροῦ.

Διὰ τὰς συναυλίας ξένων καλλιτεχνῶν καταβάλλεται τέλος 5 λεβίων ἐπὶ ἑκάστου εἰσιτηρίου τιμῆς μέχρι λεβίων 20 καὶ 10 λεβίων πέραν τῶν 20.

Ἐπίσης καταβάλλονται τέλη ἐκ 0,50 τοῦ λεβίου ἐπὶ ἑκάστου πωλουμένου βιβλίου τῶν δημοτικῶν καὶ προγυμνασιακῶν σχολείων καὶ 1 λεβίου ἐπὶ ἑκάστου βιβλίου τῆς μέσης μορφώσεως, ἐγκυκλίου ἢ εἰδικῆς, ὡς καὶ τῶν ἡμαναστέρων καὶ ἀνωτέρων σχολῶν, ἐν τῇ χώρᾳ, ἀδιακρίτως ἂν ταῦτα πάντα εἶναι κρατικὰ αὐτόνομα, δημοτικά, σωματειακὰ ἢ ἰδιωτικά.

Ἐπίσης καταβάλλονται τέλη: ἐκ 2 λεβίων ἐπὶ ἑκάστου ἀντιτύπου πάσης μπουσουσύας· ἐκ 500 λεβίων διὰ πᾶσαν μετάφρασιν μυθιστορήματος, δημοσιευομένης εἰς ἡμερησίας ἐφημερίδας, κοσμικωτέρας ἢ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἄμα τῇ ἐνάρξῃ τῆς ἐκτυπώσεως· ἐκ λεβίων 100 διὰ πᾶν πολουμένον γραμμόφωνον ἀξίας μέχρι 4000 λεβίων καὶ ἐξ 150 λεβίων ἐπὶ ἀξίας μεγαλυτέρας· ἐκ λεβίων 200 διὰ πᾶν πολουμένον ραδιόφωνον ἀξίας μέχρι 5000 λεβίων καὶ ἐκ 300 λεβίων ἐπὶ ἀξίας μεγαλυτέρας· ἐκ λεβίων 500 διὰ πᾶν πολουμένον ψηφιακὸν πιάνο ἢ πιανόλαν ἀξίας μέχρι 50.000 λεβίων καὶ ἐκ 1000 λεβίων ἐπὶ ἀξίας μεγαλυτέρας.

Ἔτεροι πόροι τοῦ Ταμείου εἶναι: τὸ προϊὸν ἐράνου, διενεργουμένου ἅπαξ τοῦ ἔτους εἰς τὰς πόλεις, τὸ προϊὸν μαθητικῆς ἐορτῆς διδομένης ἐν αὐτῇ ἡμέρᾳ εἰς πᾶν χωρίον ἔχον προγυμνάσιον ἢ ἀνωτέραν σχολήν.

Τέλος πόροι τοῦ Ταμείου εἶναι αἱ τυχὸν δωρεαὶ καὶ οἱ τόκοι, καὶ κατ

ΚΛΕΑΡΕΤΗΣ ΔΙΠΛΑ ΜΑΛΑΜΟΥ

Η ΑΞΙΟΠΡΕΠΗ ΚΗΔΕΙΑ

(Από τὸ βιβλίο ποὺ κυκλοφορεῖ αὐτὲς τὶς ἡμέρες)

ΕΙΤΑΝΕ ὁμορφονιά ἡ Μάρκαινα καὶ νοικοκυρά· βαρειὰ μὲ τὰ δίλα της. Καλὸ ἂς εἶχε ὁ ἄντρας της. Ὁ λεβέντης ὁ Μαρκος, ὁ ἄξιος ὁ καπετάνιος, ποὺ μὲ δικό του καρράβι γύριζε ἀνατολὴ καὶ δύση. Σὲ κάθε ξένο λιμάνι, ἀνάμεσα σ' ὅλες τοὺ τὶς δουλειές, θυμοῦνταν τὸ σπίτι του, τὴν κυρά του, τὰ νιάτα της καὶ κουβαλοῦσε, σὰ γόριζε, ἐκεῖνα τὰ καλά· Τὰ μεταξωτά τ' ἀνατολίτικα, τὰ τζοβαῖρικά τῆς Βενετιᾶς, τοὺς χαλβάδες τοὺς πολίτικους, τὰ κελσματιανὰ τὰ σῦκα.

Ἐτύνονταν μὲ τὰ λοῦσα ἡ καπετανισσα, στόλιζε τὸ σπίτι της, ἔστελνε πεσκέσια στοὺς φίλους, μέραζε στὴ γειτονιά, μέραζε στοὺς ἀγωνοὺς. Κ' οἱ εὐχὲς τοῦ κόσμου ἐχειλίζαν ἀπὸ τὶς θαραπεμένες καοδιές.

Ἐαὶ ἡ νοικοκυρὰ ἔλεγε ἀπὸ μέσα της: «Ἂς πιάσουν οἱ ἐοκές σας, χριστιανοί, κὶ ἂς ἀπολαφεῖ ἡ ἀγκαλιὰ μου ἕνα παιδάκι».

Λὸτὸ εἶτανε ὁ μεγάλος καημὸς τῆς Μάρκαινας, γιατὶ τὰ χρόνια πέρναγαν κι αὐτὴ ἔμενε ἄτεκνη. Κατὰ τ' ἄλλα,—θὰ πέσει ὁ οὐρανὸς νὰ τὴν πλακώσει ἂν δὲν τὸ πεῖ,—κι ἄλλες νάγανε τὴν τύχη τὴ δικιά της. Τί τῆς ἔλειπε; Ὁ ἄντρας ὁ καλός, τοῦ κόσμου τ' ἀγαθά;

Γι' αὐτὸ ἡ γυναίκα συλλογίζουνταν πῶς; δὲν εἶναι βέβαια ἀπὸ καλὸ ἐταύτη ἡ ἀτεκνία. Κοντὰ στὸ νοῦ κ' ἡ γνώση, φῶς φανερὸ πῶς κάποιος ὀχτρὸς τὸς καταράστηκε. Ἀπὸ τὶ ἀνάγκη νὰ μένει ἀπαιδὴ αὐτή, κοτζὰμ γυναικάρα ὡς ἐκεῖ ἀπάνω, ποὺ στὰ μαγουλά της ἀνθίζανε γαρουφαλλιά; "Γι μὴ τὸ φταείμο εἶτανε ἀπὸ μέρος τοῦ ἀντρός κατὰ πῶς θέλησε νὰ τῆς πεῖ μιὰ προεστή! Γειά! χαρά! ἔνας ἄντρας σὰν τὸν πλάτανο ὁ Μάρκος της. "Ἰσκιωνε τὸ παζάρι σὰν πρόβαινε. Καὶ πιὰ δὲν ξέρει κανένας.. πόσο βαστᾶνε τὰ νιάτα... Τάχα ἡ Ἀρανὸη δὲν ἀπόχτησε τὸ παιδί της ὀστερα ἀπὸ δεκαπὲντε χρόνια παντρειά;

Κ' ἡ Μάρκαινα χαμοχελοῦσε μοναχὰ μὲ τὴν ἐλπίδ.. "Ἀχ! Ἂς γυρίζε γρήγορα ἀπὸ τὰ ταξείδια ὁ ἄντρας της!

Κ' ὕστερα, ἀνάκατα περνοῦσαν ἄπο τὸ νοῦ της: τὸ παιδὶ γινομένο μεγάλο, τὸ περήφανο ἀρχοντικὸ τοῦ Καραβᾶ, ποὺ τώρα πουλιοῦνταν, περισμένο στὶ δικά τους χέρια, δικό τους κ' ἕνα μεγάλο παπόρι. "Γεσρὰ πιά, ταξεῖδια ξέγνοιαστα σὲ μέρη ἀλαρνιγνά...

Στὸ μεταξύ, ἡ καπετάνισσα δίχως δικούς, συγγενῆ κανένα, κάθουνταν μοναχὴ στὸ σπίτι, τὸν καιρὸ ποὺ ὁ ἄντρας της ἐταξείδευε στὰ ξένα. Ἡ θάλασσα μπροστὰ στὸ μπαλκόνι της κρατοῦσε τὰ βράδια συντροφιὰ στὰ ὄνειρά της. Τὴν ἡμέρα, γιὰ νὰ ξεδίνει ὁ νοῦς της, ρίχνονταν μὲ τὰ μοῦτρα στὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ μαζὶ μὲ τὴν ψυχοπαίδα. Κι ὅλο συγύριζε, κι ὅλο ἐτοιμαζε, μὲ τὴ συλλογή της πάντα στὸν ἐρχομὸ τοῦ καπετάνιου. "Ὀστερα σὰν ἐκεῖνος ἔφταν νὲ τὸ καλό, χαρὲς κι ἀντάρες πιὰ στὸ σπίτι. Τὰ δεξίματα, τὰ τραπέζια, οἱ φίλοι, τὰ τραγοῦδια. Τὰ μουσσφιρλίκια ποτὲ δὲν ἀπολειπαν κ' οἱ μοσκοβολιὲς τῆς κουζίνας ξελίγναν τὴ γειτονιά. Κάθε μέρα, ἡ Μάρκαινα, μ' ἀνασκουμπωμένα τ' ἄσπρα μπράτσα τὰ παχουλά, συνέβγαζε γιὰ τὸ φοβερνο τὸ ταψί, ποὺ ἡ ψυχοπαίδα ἔκαπαινε στὰ χέρια. Στέκονταν στὸ κορφόσκαλο ἡ καπετάνισσα σὰν ἱέρεια καὶ στὸ δροσάτο στόμα της ἀνθίζανε οἱ εὐκές γιὰ τὴν πήτα ποὺ ἔφκιασε: «Κερὰ νὰ μπεῖ, κερὰ νὰ βγεῖ κι ἀφέντης νὰ τῆ φάει, κ' ἡ νοικοκερὰ ποὺ τ' ἔφκιασε, νὰ στέκεται νὰ τ'ράει».

Ὑστερότερα, ἀπάνω στὸ τραπέζι, οἱ καλεσμένοι φουντωμένοι ἀπὸ τὸ φαΐ καὶ ἀπὸ τὸ πιοτί, κεντρισμένοι κι ἀπὸ τ' ἀφράτα κάλλη τῆς νοικοκυρᾶς, σηκώνανε τὰ ποτήρια πρὸς τὸ μέρος της: «Στὴν ὑγειά σου, κυρὰ καπετάνισσα!»

Ὁ τέλος πολὺ τῆς ἄρεξε τῆς Μάρκαινας. Κοκκίνιζε καὶ χαμογελοῦσε περήφανη. Εἶτανε, βλέπεις, γυναίκα ναυτικοῦ, μὰ καὶ τὸ δικό της σοῦ, ἀνατὰν παπαντάνο, ἀπὸ θαλασσινοὺς τραβοῦσε. Σὰν ἤτανε μικρὸ παιδί, ἡ θάλασσα κοντὰ στὸ πατρικό της σπίτι σου. τρόφευε τὰ παιγνίδια της.

Καὶ πετοῦσε στοὺς οὐρανοὺς σὰν ὁ πατέρας της τὴν ταξείδευε μὲ τὸ καράβι του. Ἡ ψυχή της, ξεχειλισμένη ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ πελάγου, εἶχε δώσει τὴν ἀπερανταωσύνη του στὰ πράσινα μάτια της.

Γιαυτὸ σὰν ἄκουε νὰ τὴ λένε καπετάνισσα, θαρροῦσε πῶς εἶτανε ἀληθινὸς καπετάνιος ἀπάνω στὸ πλοῖο του. Καὶ μὴ δὲν εἶτανε καπετάνιος σωστὸς σ' ἀρχοντικὸ της; Αὐτὴ τὸ κυβερνοῦσε κι αὐτὴ τὸ φούμιζε. Καὶ μέσα στὸν μικρό τους τόπο, ὅλοι τὴ σέβουνταν κι ὅλοι τὴν ἀγαποῦσανε. Μέρες καλές, Χριστού, Λαμπρή, κόσμος ἔμπαινε, κόσμος ἔβγαινε, γιὰ νὰ φχηθῆ στὸ σπίτι της. Καμμιὰ φορὰ ποὺ φοροῦσε τὰ μεταξωτά της, τὴν τρίψ.λη μαντήλα, τὰ λουστρίνια τὰ τριζάτα καὶ ξεκινοῦσε γιὰ κομμιὰ βίζιτα, δζω στοὺς δρόμους οἱ χαιρετοῦρες δὲν τῆς λείπανε. Καὶ στὴν ἐκλησιὰ σὰν πήγαινε, ἤξαιρε πῶς ἡ θέση της στὸ γυναικωνίτη, μπροστά· εἶτανε πάντα ἐλεύθερη. Στοὺς δίσκους ἔπεφτε ὁ παρὰς της μπόλικος κ' οἱ ζητιάνοι ἤξαιρανε τὴν ταχτικὴ τὴν ἐλεημοσύνη.

"Ἔτσι, ἡ ζωή της φάνταζε στὰ μάτια τοῦ κόσμου σὰν ἤνα λαμπρό. Κι δμως ἔνα σαράκι τὴν κρυφότρωγε. Μὰ ἡ καπετάνισσα εἶταν περήφανη. Τί ἀνάγκη νὰ ἀφεῖρουν οἱ ξένοι τὸν καημό τῆς ἀτεκνίας της; γιὰ νὰ τὴ λυπηθοῦνε; "Οχι, ποτέ! Αὐτὴ ἂς τὄξαιρε μονοχὰ τὸ μυστικό της. Αὐτὴ ἂς τὸξερε μονοχὰ πὸς ἔνα μαχαίρι τὴν ἔσφαξε τὴν καρδιά, ὅταν τὰ γειτονόπουλα γιόμιζαν μὲ τὰ παιγνίδια τὸ περβολάκι της. Σὲ τέτοιες ὧρες, κοίταζε νὰ τὸ ρίχνει πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη της: «"Αει στὸ καλό! "Οτι εἶναι γραφτὸ τ' ἀνθρώπου, νὰ λέμε. "Ἂς εἶναι καλὰ ὁ Μάρκος μου».

Τόλεγε, τὸ ξανάλεγε, ἤθελε νὰ τὸ παραδεχτεῖ καὶ νὰ ἡσυχάσει τὴν ψυχή της. "Ὁμως μοναχὰ ὁ καιρὸς νὰ μοναχὰ τὰ χρόνια ποὺ θάμπωναν μὲ σταχτερὲς κλωστὲς τὰ γυαλιστερὰ μαλλιά της, πέρασαν κι ἔτσι σὰ μιὰ σφουγγαριὰ ἀπάνω ἀπ' τὸν καημό της. Κ' ἐκεῖνος ἤρθε κι ἀπάλυνε. "Απαλυνε τόσο! Σὰ μιὰ ζωγραφιὰ ποὺ ξεθώριασε.

Ἡ Μάρκαινα, πιὸ ἡσυχασμένη, πλάταινε μέσα στὰ ροῦχα της. Κὶ ὅταν στὸ καταπράσινο περβολάκι της ἔρχονταν τώρα τὰ παιδιὰ μιᾶς καινούργιας γειτόνισσας, τῆς Κροκιδοῦς, ἡ Μάρκαινα τὰ κοίταζε μὲ ἡσυχο χαμόγελο. Κάθονταν μάλιστα στὸ κατώφλι μὲ τὸ πλέξιμό της, τὰ πρόσεχε καὶ ξεγελοῦσε τὴ στέρια μητρότητά της.

—Φρόνιμα, φρόνιμα, δρμήνευε κάποτε. Κ' ὕστερα θὰ σᾶς πῶ ἕνα παραμυθάκι.

"Ἔτσι ἡ καπετάνισσα πέρασε δίχως νὰ τὸ καταλάβη στὸ γαλνεμένο ρόλο τῆς γιαγιᾶς.

Ὁ καιρὸς κυλοῦσε, τὰ χρόνια διάβαιναν κ' ἡ ζωή της τραβοῦσε τὸν ταχτικό της δρόμο. "Ὁμως κάποτε, σὰν τὸν ἀπάντεχο σεισμό, ποὺ ξεκλονίζει θέμελα, τρανὴ κατοχυρὰ χαντάκωσε τὸ σπίτι τοῦ καπετὰν Μάρκου. "Απάνω σ' ἕνα φουρτουνιασμένο ταξεῖδι του, δ-ξω ἀπὸ τὸν Καβοντόρο, καράβι καὶ φορτίο τὰ ρούφηξε ὁ καταπιὼν τῆς μανιασμένης θάλασσας. Μονοχὰ οἱ ψυχὲς γλυτώσανε ἀπὸ χάρου στόμα κ' ἡ καπετάνισσα δέχτηκε καραβοτσακισμένον τὸν ἄντρα της.

Δόξα σοι ὁ Θεός, ποὺ ὁ ἄνθρωπός της γλύτωσε."Επεσε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ κ' ἔκλαψε τὴ λαχτάρα τους.

Ἡ καρδιὰ τοῦ καπετάνιου εἶτανε τώρα σὰν ἕνα ραγισμένο γυαλί. Μὲ τὸ καράβι αὐτὸ ποὺ τὸν ταξεῖδευε χρόνια καὶ χρόνια, καν μαῦρα, μὲ μαύρη τσίπα σκέπασαν τὸν καθρέφτη τοῦ ὀντᾶ μὲ τὴ χρυσὴ κορνίζα. Τὰ ντραβέρια πάψανε, τὸ σπίτι κλείστηκε. Ἡ Μάρκαινα ἔπεσε σὲ μαραζωμάρα θανατερή. Γιὰ ποιὸν νὰ συγυρίσει, γιὰ ποιὸν νὰ μαγερέψει; "Εκεῖνος ποὺ τὸν πέρμενε μεσημερι-βράδυ, ἀναρβῆ νὰ τῆς ἰσκιώσει τὸ σπίτι, νὰ τῆς γιομίσει τὴν καρδιά, ἐκεῖνος τὴν παράτησε γιὰ πάντα. Μοιρολογοῦσε μπροστὰ στὸ διπλὸ κρεβάτι, μπροστὰ στὰ ροῦχα τοῦ πεθαμένου, μπροστὰ στὴ θέση τὴν ἄδεια στὸ τραπέζι. Γύριζε σὰ στοιχειὸ μέσα στὸ σπίτι καὶ νοιώθονταν τόσο μονάχη! Τότε ἄρχισε νὰ περνάει ἀπὸ τὸ νοῦ της καθαρὰ καὶ σκληρὰ ἡ συφορὰ τῆς ἀλληριᾶς της. Δὲν εἶτανε πιὰ μέσα της ὁ παλιὸς ὁ πόθος τοῦ παιδιοῦ, τοῦ παχουλοῦ ἀδύνατου μαρωδιποῦ θὰ τὄλιγε μὲ τὴν ἔγνοια της ἡ ξέχειλη νέα ζωή της. Εἶτανε ἡ συφορὰ τῆς ἀδύνατης ἡλικιωμένης γυναίκας, ποὺ βρίσκεται ξαφνικὰ χαμένη μέσα στὴν ἐρημιά της. Εἶτανε τὸ πικρὸ παράπονο, ποὺ δὲν ἔχεις ἕναν ἀνθρωποδικό σου νὰ σοῦ πεῖ μιὰ καλημέρα μὲ ἀγάπη, νὰ σὲ γνοιαστεῖ σὰν ἀρρωστῆσαι κ' ἡ Κροκιὸ ὁποὺ ἡ γειτόνισσα ἔρχονταν πότε πότε καὶ τῆς βαστοῦσε συντροφιά. Μὰ καὶ κείνη στ' ἀγκάθια κάθονταν. Κοίταζε κάθε τόσο ἀπ' τὸ παράθυρο, ἀγνάντια στὸ σπίτι τῆς καὶ στὸ ὔστερο σηκώνονταν.

— Πάω, κερὰ Μάρκαινα.

—"Αμ κάτσε, κάτσε, λίγο χρυσταινή μου, παρακαλοῦσε ἡ ἄρρωστη.

— Καλὰ τὸ λές, μὰ θὰ γυρίσει ὁ Μήτσος μου ἀπ' τὴ δουλειά. Πάω.

Ἡ μουσαφίρισσα ἔφευγε κ' ἡ Μάρκαινα ἔκλεινε τὰ μάτια μὲ τὴν καρδιὰ πικρὴ κι ἀπαρηγόρητη.

Τί ἀνάγκη εἶχε ἡ Κροκιοῦ; συλλογίζονταν. Χῆρα κι ἄν εἶτανε εἶχε τὰ παιδιά της. Δυὸ στὰ ξένα, τὸ Μήτσο στὸ πλευρό της. Γιὰ τὴν καπετάνισσα ἔμενε στὴν κάμαρη ἡ ξένη γυναίκα, ἡ πλεμρωένη ποὸ βαρυγγομώντας τὴ συγύριζε. Ἀσάλευτη καθώς εἶτανε ἡ ἄρρωστη, εἶχε τὴν ἀνάγκη της. Ἂν τῆς ἔδινε ἐκεῖνη νὰ φάει, ἔτρωγε, ἂν τὴ γύριζε, γύριζε, ἂν τὴν ἄλλαζε, καλὰ εἶταν.

Πῶς κατάντησε! Αὐτὴ ποὺ ἀσπρόφαρη ἀπὸ τὴν πάστρα καὶ τὸ σπίτι της ἔλαμπε σὰ συγυρισμένη ἐκκλησιά.

Γιὰ νὰ ξεδίνει ἀπὸ τὶς μαῦρες της συλλογές, ἔτσι ὅπως εἶταν ξαπλωμένη, χάζευε ὄξω ἀπὸ τὸ τζάμι. Τὸ παράθυρο εἶτανε γιομάτο οὐρανὸ καὶ γιομάτο θάλασσα. Μιὰ θάλασσα ποὺ τὴς ἔδειχνε κάθε λίγο ἄλλα σκέρτσα κι ἄλλα χρώματα. Μιὰ θάλασσα ποὺ ταξεῖδευε στὸν ἀφρό της, ἕνα φουγάρο, ἕνα πανί. Ταξειδεμένος κι ὁ νοῦς τῆς καπετάνισσας. τὴν ἔκανε νὰ θαρρεῖ κάποτε πῶς βλέπει τὸ δικό τους τὸ καράβι νἀρχνεται. Τότε ξεγελιοῦνταν πὸς κερμιρένει τὸν ἄντρα της. Αὐτιάζονταν κι ὅλα κατὰ τὴν ἐξόπορτα, ποὺ κλειοῦσε ἀξαφνα μὲ τὸν ἀρπαστὸ τοῦ "Ακουγε καὶ τὰ πατήματα τοῦ στὴ σκάλα...

"Ἔτσι περνοῦσαν οἱ ὧρες κ' οἱ μέρες της.

Τὸ παράθυρο ἔδειχνε ἀκόμα ἕνα κομμάτι δρόμο μὲ τ' ἄσπρα σπίτια του. Ἐκεῖ πέρα, ἡ Μάρκαινα ἐαγνάντευε ἕνα πρωινὸ μιὰ συμπάζωση. Κοίταζε, κοίταζε, κι ὅλο κι ὅλο πάσχιζε νὰ καταλάβει τί ἔπρεχε ὄξω ἀπὸ τὰ σπίτια τῆς Κροκιοῦς.

Ἡ παραβουλεύτρα τῆς πῆγε κὰ χαμπάρια. Κι δκως μιλοῦσε ἀρτὴ ἡ ξένη γυναίκα, εἶχε τὸ νοῦ της στὴν ἴδια τὴ Μάρκαινα, ποὺ παραζοῦσε δίχως λόγο κανένα.

— Πτκι, λέω, καὶ λόγου τῆς;

Ἡ Κροκιοῦ. Πάει ἐαφνικά.

— Πέθτ:κε!

Τῆς φάνηκε παράξενο, γιατὶ ἀκόμα κουβεντιαζαν μαζί. Γύρισε μάλιστα καὶ κοίταξε τὴ θέση ποὺ κάθονταν ἐκεῖνη χτές, ἀλλὰ στὸ κρεβάτι της. Στὴν κάθεκλα τὴν ἀδειανή, ἡ Μάρκαινα κάθισε τὴν πεθαμένη καὶ τὴν κοίταξε σὰ ζωντανή.

— Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος! εἶπε σιγανά.

—Ὁ γυιὸς τῆς πιὰ ὁ Μήτσος, εἶπε ἀκόμα ἡ ὄλλη, μὴν τὰ ρωτᾶς! ἀρρθκε καὶ σκοτώθηκε.

Τῆς ἄρρωστης ὁ νοῦς καρφώθηκε σ' αὐτὰ τὰ λόγια... "Αχ ναί: ἡ Κροκιοῦ στάθηκε εὐτυχισμένη γυναίκα.

Αὐτὴ εἶχε κάποιον νὰ τὴν ἀγαπήσει ὡς τὸ τέλος της, νὰ τὴν κηδέψει ἀνθρωπινά. Κι ἀλήθεια. Τῆς ἔγινε τ' ἀπομεσήμερο μιὰ κηδεία ποὺ ἄφησε ἐποχή. Ἡ Μάρκαινα ἀπὸ τὸ κρεβάτι της κοίταξε μὲ τεντωμένα μάτια. Τέσσερις κασάδες, ἐξαφτέρουγα, κάσα μὲ ὀόβρα ἀτλαζένια, ἕνας σταυρὸς ἀπὸ λουλοὺδια μὲ κορβέλλες μεξεβέψιες ποὺ τὸν παράγγειλε ὁ γυιός της. Κόσμος μαζωμένος ποὺ κατ' τ' ἀμάξι κοὺ ἔχε ὁ τόπος, ὅλα. Ἀλόδεια πλούσια τὰ πράματα. Σὰ τὰ κηδεύουν ὁ ἴδιος ὁ δεσπότης, καλί! Ὁ Μήτσος χάλασε πολὰ λεφτὰ γιὰ τὸ καλὸ ξεπροβόμα τῆς μάννας του.

Ἡ ἄρρωστη κοίταζε ἀπὸ τὴ πονιὰ της, κοίταζε καὶ δὲ θλίβονταν παρὰ μακάριζε: «Καλότυχη! κλάτυχη μὲ τὰ καλὰ στερνά. "Λέντε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ».

Κοὶ στὰ δικά της τώρα, συλλογίζονταν. "Οπου νάναι ζυγώνει κ' ἡ δικιά της ἡ ἀοάδα. Μὰ ποιὸς θὰ γνοιαστεῖ αὐτὴν τὴν ἔρημη, κοὶ ποῦρε νὰ τὴ συνεβγάλει κατὰ τὴν ἄξιζε, σὰν καπετάνισσα ποὺ εἶτανε;

Πάντα, σ' ὅλη της τὴ ζωή, ἡ περηφάνεια τὴν εἶχε κρατήσει ὀρθὴ σὰν κολόνα. Γιαυτὸ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ παραδεχτεῖ πὸς καμμιὰ ἔρρα θὰ κηδεύονταν ἀρε-ὀβῆρσε, μὲ μιὰ παρακατιανή, ὀάν ἕνα ἄρρος, σὰν ἕνα σκουπίδι ποὺ τὸ πετᾶμε. "Ενας παπάς, δυὸ γειτόνοι κι ὅλοι τους βιαστικοὶ νὰ τὴν ἀποχωρήσουν στὸ λάκκο της...

—Ἀοιὸς πέθτκε! θὰ ρωτάγανε οἱ ἀνθρωποι.—Ἡ Μάρκαινα πέθανε!—Ἡ Μάρκαινα πέθανε!

Κ' ἡ διαβάτης θὰ ψυχοπονιοῦνταν τὴν κατάντια της: —Ἡ φουκαριάρα! ἡ ἄκληρη!

"Α! ὄχι! Τὴν ἀρρώστεια καὶ τὶς στενοχώριες της θὰ περνοῦσε μοναχὴ μέσα στὸ σπίτι της, μὰ ὀτὰ ξένα μάτια πῶς νὰ παρουσιάσει τὸ καταφρονεμένο λείψανό της;

Μοναχὰ αὐτὸ δὲ θὰ γένονταν, μοναχά. "Επρεπε καὶ στὴ θανή της, ἀποχαιρετώντας τὸν τόπον αὐτὸ ποὺ τὴ γνόρισε κυρὰ στὶς ἀρχοντιές της, νὰ φανεῖ γιὰ ὀστερα φορὰ καλοκυρὰ σὰν πρῶτα. "Επρεπε νὰ κουβεντιάσει ὁ κόσμος γιὰ τὸ ξόδι της.

"Ολη νύχτα ἡ ἄρρωστη δὲν κοιμήθηκε, καρφωμένη στὴν ἔγνοια της. Τὴν παράλλη μέρα τὸ πρωί, παρακάλεσε τὴ γυναίκα ποὺ τὴ συγύριζε:

— Σὰν ἀβειδάσεις, πετάξου πὲς τοῦ Μήτσου νάρθει ἀπὸ δῶ νὰ τοῦ πῶ.

Κάποια ὄρα, ὁ Μήτσος μπῆκε στὴν κάμαρη. Εἶτανε κίτρινος ὀάν τὸ λεμόνι κ' εἶχε τρία δάχτυλα λοῦτο στὸ καπέλο του. "Αλλαξαν δυὸ λόγια μὲ τὴν ἄρρωστη γιὰ τὸ θάνατο τῆς μάννας του, κ ἐκείνη εἶπε ἀκόμα:

— Πάει κατὰ πῶς τῆς ἄξιζε ἡ μανοὺλα σου, παιδάκι μου. Μὰ εἶχε καὶ τὸ γυιό της ποὺ τὴ γνοιάστηκε. "Αλλολίμονο πές, στοὺς ἐρημους.

— Γιὰ ὅλους ἴδιος ὁ θάνατος, εἶπε ὁ νέος φιλοσοφικά.

Μὰ ἐκεῖνη δὲν τὸν πρόσεξε.

—"Εσὺ μὲ θυμᾶσαι, Μήτσο, στὰ καλά μου. "Ημουνα κ' ἐγὼ νοικοκυρὰ βαρειὰ καὶ καπετάνισσα... Κ' ἡ ἄρρωστη ἔρριξε τὰ μάτια πέρα, ἔξω ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο.

Μιὰ σιωπὴ σημαντικὴ βάρηνε μέσα στὴν κάμαρα. "Οστερα ἡ Μάρκαινα ξαναμίλησε:

—"Αλλολίμονο στὸν ἄνθρωπο ποὺ μένει μοναχός. Ἡ ὕστερη ὧρα τοῦ, πικρότερη ἀπὸ ὁλάκερη τὴν ἔρημη ζωή του.

Ὁ νέος στενοχωρέθηκε.

—"Ας τα κυρὰ θειά, νὰ χαρεῖς.

—"Οχι, Μήτσο μου, γιαοὺτὸ σὲ φώναξα. Θέλω μιὰ χάρη ἀπὸ σένα. Θέλω σὰν πεθάνω νὰ γνοιαστεῖς γιὰ τὸ κουφάρι μου. Νὰ τὄπως συνέβγαλες τὴ μαννοὺλα σου... "Ετσι. Νὰ μὴν πάω, Μήτσο μου, μὲ τὸ παράπονο πῶς μὲ παράχασαν μὲ τὸ σπρωξίδι, οἱ ξένοι, οἱ ἄπονοι...

Ἡ Μάρκαινα κομπιάστηκε.

Ὁ Μήτσος ἔσκυψε μὲ συγκίνη σὴ κὶς φλίησε τὸ νεκρὸ χέρι.

— Θὰ γίνει κατὰ τὸ θέλημά σου. Σοῦ δίνω ὅρκο στὴν ψυχὴ τῆς μάννας μου.

Ἡ ἄρρωστη ἔνυρε τὸ κεφάλι μὲ ξαλάφρωση.

"Ἔτσι, ὅλα τῆς τὰ ὄνειρα τὰ χρυσά, οἱ ὀόβοι οἱ φτερωτοὶ μιᾶς ὁλάκερης ζωῆς, ἤρθαν τώρα καὶ μαζωχτηκαν ἀπὸ τὰ τετραπέρατα τῆς ζεστῆς φαντασίας, ἤρθαν καὶ τυλίχτηκαν ταπεινά, ἕνα κοὐβάρι, σ' ἕναν πόθο μοναχό, μοναχό: Νὰ μὴν παραπεταχτεῖ σὰν πεθάνει.

"Οταν ὁ νέος ἔφυγε, ὀάκρυα χοντρὰ κατέβηκαν στὰ μαραγκιασμένα μάγουλα τῆς ἄρρωστης. Καὶ τὰ ὀάκρυα αὐτά, θρηνοῦσαν τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τῆς καπετάνισας. Μιὰ ζωή, ἀλλολίμονο! ποὺ πολλὲς φορὲς γέλασε τοὺς ἄλλους, κάποιες φορὲς γελάστηκε κ' ἡ ἴδια πῶς γιομάτη κ' εὐτυχισμένη εἶτανε.

Καὶ μεῖς καθὼς τρέχουμε, σκοντάφτουμε καὶ πέφτουμε. Οἱ ἄλλοι μᾶς φτάνουν καὶ μᾶς ξεπερνοῦν. Κοιτᾶμε πρὸς τὰ πίσω: βλέπουμε μαῦρα χρόνια Ματωμένα σταρκάλαμα,καμμένα χωριά. Ἀδερφικὰ κουφάρια, ἀδερφικὸ αἷμα βάσανα. "Εχ, ζωή! Τράβα, Ἰμπραήμ, θὰ δοῦμε!

"Εχω δυὸ γερὰ χέρια, μιὰ μαρομάτα ἀρρεβωνιαστικιὰ κἔνα μαῦρο ἄλογο. Γιὰ τίποτα δὲ λυπᾶμαι. Κιδπου θωρῶ τὸ στραβό, δὲ φοβᾶμαι νὰ βροντοφωνήσω τὴν ἀλήθεια μπρὸς στὰ μάτια τῶν ἄλλων.

Καὶ ξέρεις πῶς στὸν τόπο τῆς πηγῆς ἐδῶ θὰ κάνω βρύση! Μεγάλη μαρμαρένια βρύση μ' ἑνιὰ γοῦρνες καὶ σιδερένια κρουνιά. Μικροὶ μεγάλοι νὰ περάσουν καὶ νὰ δοῦν. Νὰ συνηθίσει ὁ κόσμος στὸ καλό.

"Ο γερο Ἀτσίγγανος κάνει τσοὺκ τσοὺκ μὲ τὰ χελλια του καὶ μὲ κοιτάει μὲ θαμαμό.

— Νὰ δώσει ὁ Θεός!

Καὶ τραβώντας τὸ γαϊδούρι, κάθησε ἀνάμεσα στὶς δυὸ κόσες, ἄναψε τὴν πίπα του καὶ πῆρε τὸ μονοπάτι ἀπάνου. Τὸ κεφάλι του μόνο, σὰν παπαρούνα πάνω ἀπ' τὰ πράσινα σπαρτά, κουνιέται δᾶθε κεῖθε.

—"Εχε γειά!

—"Λκου, νἀρθεις στὴ χαρά μου!

"Εσκυψε στὴ γοῦρνα πάνου καὶ καθρεφτίστηκα. Μαύρισα πολύ. "Ἂς εἶναι. Τίποτα δὲν παθαίνει ὁ ἄνθρωπος ἀπ' τὴ δουλιά.

Τὴν κόσα στὸν ὦμο καὶ τράβηξα.

***

Τἀπόβραδο μ'ἀνασκουμπωμένα τάσπρα μανίκια θὰ σκοπεύσεις τὴν αὐλὴ καὶ τὸ ἀλάνι. Πολὺ μᾶρέσει νὰ πηδῶ τοὺς ἀναμμένους σωροὺς τἄχρα ἀνήμερα τ' "Αἰ Γιωργιοῦ. Νἄρθω νὰ πηδήσεις; Θὰ σπρωχνόμαστε μὲ τὰ παιδιὰ καὶ σὺ θὰ μοῦ δώσεις χουσάφι ξερὰ κορόμηλα.

Τὴ νύχτα θἄναι σκοτάδι σὰ σὲ κέρατο μέσα. Τὸ φεγγάρι βγαίνει πολὺ ἀργά. "Ελα μονάχα ὡς τὴν πορτοὐλα, μὰ χωρὶς παποὐτσια, νὰ μὴν ἀκοὐγουνται τὰ πατήματά σου. Ὁ πατέρας σου ἄς ροχαλίζει. Δὲν εἶναι τάχα αὐτὴ ἡ δουλιὰ του: νὰ ροχαλίζει. Μὴ μοῦ θυμώσεις ἡ βιάζουμαι. Στὴν ἄκρη, πάνου ἀπ' τοῦ γερο Πέγιου τὸ μόλο, μὲ περιμένει ὁ Μαρίν."Αφησε τ' ἄλογά του στὴν ἄκρη στὸ ποτάμι κι αὐτὸς πλαγιάζει στὰ χορτα, φουμαίρνει κιάφουγκράζεται.

Τὴ νύχτα θἀ βόοκουν τἄλογά μας στὴν "Ασπρη πέτρα. "Ὅλη νύχτα θἀ κουβεντιάζουμε καὶ θἀ κοιτοῦμε πότε θἀ παιχνιδίσουν τ' "Αἰ Γιωργιοῦ οἱ φωτιές, πότε θἀ παίξει τ' "Αἰ Γιωργιοῦ ἡ τύχη.

Χαράματα, πρὶν ἀπ' τὸν ἥλιο θἀ χυθοῦμε στὴν πηγή νἀ νιφτοῦμε ἕνα ἴσα μὲ τὴν ἀνατολὴ καὶ νἀβρέξουμε τἀ κοὐνελλα τῶν ἄλογων μὲ κρὸυ νερό: γιὰ καλό.

Νἀ γιομώσω τὰ βουτσέλι νἀνιφτεῖς καὶ σὺ: γιὰ καλό;

Μετάφρση Τάσου ΒΑΦΕΙΑΔΗ

ΠΟΙΗΣΗ

Nature Morte.

Ἐπάνω σἔνα δρύϊνο, παλαιϊκὸ τραπέζι
ριγοῦν ἀκόμη ἠδονικά, μόλις ἐκεῖ ἀφημένα,
—ζεστὰ ἀπ' τὰ μέλη, ποὺ ἄγγισαν:—ἕνα ζευγάρι γάντια,
ἕνα λευκὸ κατέλο καὶ μιὰ ρόδινη βεντάλια.

Μιὰν ἀνθοδέσμη ἀπὸ λαμπρὰ ὀρχεοειδὴ στὸ κέντρο,
ἀρωματίζει τὶς νωπές, γλυκές τους ἀναμνήσεις·
καθὼς τὸ φῶς μπρὸς στάνοιχτὸ παράθυρο πεθαίνει...

Αὐτὰ τὰ γάντια τὰ λευκὰ ζεστὸ κρατοῦν ἀκόμη,
μὲς τὶς δερμάτινες πτυχές, τὸ πρῶτο ἐξαίσιο ρῖγος
κἀτὶ ἀπαλόχρωων γυναικείων μελωδικῶν δακτύλων
ποὺ ἐπλανηθῆκαν τρυφερὰ σὲ ἀγαπημένα μέλη.
Στὸ ἁβρό τους δέρμα εἶναι νωπὰ τἀ ἴχνη ἀπὸ τοὺ σπασμοὺς,
τὴν ἀγωνία, τὴν ἔκσταση χεριῶν γοητευμένων.

Ἡ ριγηλή, ἡ εὐαίσθηση καὶ θελκτικὴ βεντάλια,
καθὼς μιὰ τούφα ὀρχεοειδῶν ἐράσμια τἠ ραμφίζει,
θυμᾶται πόσο δροσερὴ καὶ πραΰντικὴ εἶχε μείνει
στοὺς δειλινούς, τῆς τρυφερῆς κυρίας της, πυρετοὺς:
στὰ δάχτυλα, ὅπου ἕνας χλομὸς ἔφεγγε σκαραβαῖος,
κανόζοντας τἀ σφριγηλά, κοκάλινα φτερά της,
ἡ δρόσο ἀνάλαφρη ἔφερνεν ἀνοίξεων μακρινῶν
στὸν πορφυρό, φλεγόμενο ροδῶνα τῆς ψυχῆς της.
Τἄμωμα χέρια, τἀ χλομὰ τἠ μεθουσένες πτήσεις
αὐτὸ τὸ ρόδινο, ἔδωσαν, φιλάρεσκο πουλί!

Ἐνῶ τὰ γάντια θέλγονται κι ἀναργιεῖ ἡ βεντάλια,
στοχαστικὸ ὀνειρεύεται, πιὸ κεῖ, τἄσπρο καπέλο:
γοητευμένο ἀπ' τὴ χρυσὴ, ποὺ εἶχε στεγάσει. κόμη,
τὸ ἁβρὸ της, τὸ γλυκόπικρον ἀνακατώνει μόρο
μὲ

ΜΕ ΤΟΥΣ ΒΟΣΚΟΥΣ ΣΤΗΝ «ΑΝΑΛΗΨΗ»

ΠΑΛΙΑ χρόνια τότε.

Ζούσε ὁ πατέρας μου, ἡ μητέρα μου κι ἕνας ἀδερφός μου ποὺ χάθηκε στὸν πόλεμο τοῦ 97. Ἤταν στὴ ζωὴ κι ὁ παππούς μου μὲ τὴ γιαγιά μου. Ἤταν δὲν ἤταν περασμένος χρόνος ἀπὸ τότε ποὺ εἶχε ἔρθει κι ἕνας θεῖος μου, ἀντρας τῆς μόνης ἀδερφῆς τοῦ πατέρα, ὄντας χωροφύλακας πρὶν στὸν «Πύργο τῆς Γαστούνης». Ἔτσι ἄκουα νὰ λέη, ἔτσι σᾶς τὸ λέω κι ἐγώ. Τότε ποὺ ἔγιναν αὐτὰ ποὺ θὰ γράψω, ἤταν τσοπάνος.

Θέλετε νὰ μάθετε καὶ πῶς ἔγινε τσοπάνος; Δὲν εἶχε χωράφια, μήτε κι ἀμπέλια, μὲ τὶ νὰ ζήση λοιπὸν μιᾶς καὶ τὸν εἶχαν διώξει ἀπ' τὴ χωροφυλακή; Ἤταν καμπόσον καιρὸ «χασομέρης», ὅπως ἄκουα, στὸ χωριό μας.

Πρωὶ στὸ μαγαζί, βράδυ στὸ μαγαζί· χαρτιά, ποτί, κουβέντες ἀπ' τὴν αὐγὴ μὲ τὸ χαράματα ὡς τὰ σούρουπα τὴ νύχτα. Θέμα τὰ πολιτά του. Ποῦ πῆγε μὲ τὸ νομαστόρη του, σὲ ποιὸ σπίτι τοὺς ἔκαμαν κατάλυμα, ποῦ ἔφαγαν κότα καὶ ποῦ πίττα, χωροφυλακίστικα πράματα. Τὸ καταλαβαίνετε τί ἄνθρωπος ἤταν ἀπ' αὐτὰ τὰ λίγα, ὥστόσο σᾶς προσθέτω κιόλας. Ἤταν λογάς, παινεσιάρης καὶ πολὺ καυχησιάρης. Αὐτὸς κι ὄχι ἄλλος, τέτοιος ἄνθρωπος!

Μιὰ μέρα τοῦ λέει ὁ πατέρας μου:

— Γίνεσαι τσοπάνος, Γιῶργο;

— Γίνομαι.

— Θὰ σοῦ πάρω ἑκατὸ γίδια. Θὰ τὰ φυλᾶς, θὰ κοπρίζης τὸ χωραφάκι ποὺ ἔχεις στὰ Διρρέμματα γιὰ νὰ ζῆς. Θὰ κοπρίζης καὶ τὴ δική μου λογγιά(¹). Ἀπ' τὸ γάλα τους θὰ μοῦ δίνης 50 ὀκ. βούτυρο τὸ χρόνο καὶ 30 τυρί· ἀπ' τὰ ζωντανά τέσσαρα φαγάρια (²), ἕνα μπιλίρι τὰ Χριστούγεννα, ἕνα καστόλικι τὴς Ἀποκριές, ἕνα τὴ Λαμπρὴ καὶ τ' ἄλλο ὅποτε τὸ χρειαστῶ καὶ σοῦ τὸ ζητήσω. Σύμφωνος;

— Σύμφωνος.

— Τ' ἀγόρασε τὰ γίδια ὁ πατέρας μου. Γ' ἄλλα, τὰ καθέκαστα δὲν τὰ θυμάμαι. Ἄκουα πιὰ πῶς ἔχομε γίδια· κεφαλικὰ (³) μὲ τὸ Γιῶργο μόνο καὶ τίποτε ἄλλο.

Τοῦ τὸ ἔδωσε κατὰ τὸ Μάρτη, κι ἤταν τὸ ἕνα καλύτερο ἀπ' τ' ἄλλο. Τὸ «μπάρμπα-Γιῶργο» τὴ φόρτωσε κι ἀπ' τ' ἀστιά.

Νὰ μπῆ ἀντρας καβάλλα, τὸ βάρος θὰ ἔπεφτε πολὺ στὸ μουλάρι· οὔτε καὶ γυναῖκα μποροῦσε νὰ βαστάξη, γιατὶ καὶ πάλι θὰ ἔχανε πολὺ φόρτωμα. Ἔβαλαν λοιπὸν ἐμένα καβάλλα.

Τί χαρὰ εἶχα!

Τὸ ζῶ τὸ ἔσερνε ὁ πατέρας μου, ἀπὸ κοντὰ πήγαινε ὁ παππούς ἀκουμπώντας στὸ ραβδί του, παραπίσω ἡ μάννα μὲ τ' ἄλλα παιδιά. Ὅλοι ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον, γιατὶ ἐκεῖ οἱ στράτες εἶναι στενὲς καὶ δυὸ μαζὶ δὲ μποροῦν νὰ περπατήσουν.

Μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριὸ ἤταν τὰ Διρρέμματα.

Περάσαμε πλαγιές, ρέμματα, ὀχτυές, ραχοῦλες, ἀνάμεσα κάποιο κοντόδεντρα καὶ κοντοέλατα. Διαβήκαμε κι ἀπὸ πυκνὸ λόγγο.

Πήραμε τὸν κατήφορο καὶ μᾶς ἔβγαλε σ' ἕνα ποταμάκι. Σαΐτες τὸ ἔλεγαν. Ὁ ξεριάς του ἤταν γιομάτος πλατάνια. Ἀνάμεσά τους πάει στράτα. Αὐτὴ τὴ στράτα πήραμε καὶ μᾶς ἔβγαλε στὰ Διρρέμματα. Τὸ χωράφι τοῦ μπάρμπα-Γιῶργου ἤταν ἐκεῖ, τοῦ τσοπάνου μας.

Ἀρχίζε ἀπ' τὴν ἀκροποταμιὰ κι ἀνέβαινε στὸ πλάϊ ποὺ ἔβλεπε κατὰ ἡλιοῦ. Στὴν κορφὴ του φάνταζε ἕνας ἔλατος. Τί ἔλατος! οὔτε καὶ μποροῦσε νὰ περάση ἡ βροχὴ τὰ κλαδιά του, τόσο πυκνὰ τὰ εἶχε. Στὴ ρίζα του μιὰ καλύβα, τὸ κονάκι τοῦ τσοπάνου. Ἐκεῖ καταλύσαμε... Τσοπανόκλας! Σὰ νὰ τὸν βλέπω μπροστά μου.

Κοντόχοντρος, μὲ μιὰ θεοκοιλιὰ ὡς κεῖ πέρα, κεφάλι σχεδὸν τετράγωνο, μακριὰ φαριὰ γενειάδα καὶ φουντωμένα μαλλιά, τὶς περισσότερες φορὲς ἀξάγγλιγα. Χείλια παχιὰ καὶ μέσα ἀπ' τ' αὐτιὰ νὰ ξεπετιοῦνται κάτι τρίχες σὰ σκοινιά. Ἀντὶς γιὰ ράσα φοροῦσε μαλλίνες σεγγοῦνες ποὺ ἔφταναν ὡς τὸ γόνα. Δὲν τὶς κούμπωνε μπρός· γι' αὐτὸ καὶ ἄφηναν νὰ φαίνεται ἡ φουστανέλλα ποὺ φοροῦσε ἀπομέσα. Τὸ στῆθος του ἤταν πάντα ἀνοιχτό. Μὲ τοῦ Παπανικόλα καὶ τοῦ παπποῦ μου τὰ στήθια εἶχε γὰ κάμη ὅλος ὁ κόσμος. Ἤταν μαλλιαρὰ ὅπως τὸ πρόβατο.

Ὁ Παπανικόλας περπατοῦσε σιγὰ σιγὰ καὶ τοιτσελωτά. Ἡ φωνή του ἔπεφτε σὰν κλαρίνο στ' αὐτιά σου, τόσο μεταλλική.

Ἂν πῆς γιὰ μυαλό, ἄλλος στὸ χωριό μας δὲν εἶχε περισσότερο. Οὔτε καὶ περισσότερα γράμματα ἤξερε κανένας στὰ χρόνια του. Μιὰ φορὰ ποὺ βρῆκε πέτρα μὲ παλιὰ γράμματα στ' ἀμπέλι μας ὁ πατέρας μου, τὸν Παπανικόλα ἔφερε καὶ τὰ διάβασε. Αὐτὸς δὲ μπόρεσε νὰ τὰ βγάλη.

Κάθε Κυριακὴ εἴτε αὐτὸς διάβαζε εἴτε ἄλλος παπᾶς τὸ Βαγγέλιο στὴν ἐκκλησιά, ἔπρεπε νὰ βάλη λόγο. Καὶ τί λόγο! "Αν σᾶς πῶ καλύτερον κι ἀπ' τὸν καλύτερο ἱεροκήρυκα, δὲ θὰ τὸ πιστέψετε· ὥστόσο λέω ἀλήθεια. Ὅλοι ὅσοι τὸν ἄκουαν κρέμονταν ἀπ' τὴ γλῶσσά του.

Καὶ μερακλῆς παπᾶς, ὄχι ἀστεῖα! "Αν ἄκουες ἀπ' τὸν Παπανικόλα τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς!» στὴν Ἀνάσταση, ποτὲ δὲ θὰ τὸ λησμονοῦσες, ὅπως κι ἐγώ.

Γιὰ νὰ μπῶ στὸ μεγαλεῖο ποὺ ἔχει ὁ Ἐπιτάφιος καὶ τώρα ἀκόμα, ἀνάγκη νὰ φέρω στὸ νοῦ μου τὸ «Ἡ Ζωὴ ἐν Τάφῳ» τοῦ Παπανικόλα. Σ'ἀν δεσπότης κατέβαινε ἀπ' τὴν Ὡραία πύλη καὶ σὰν πατριάρχης τὸ ἔψαλλε μὲ τὴν ἀγγελικὴ φωνή του. Ἀγγελικὴ ὄχι ἀπὸ τὴ φύση της, μὰ ἀπὸ τὸ μεράκι τὸ πολύ.

"Αν πῆς καὶ γιὰ τραγούδι! Αὐτὸς μεράκωνε τὸν πατέρα μου γιὰ νὰ πάρη τὸ μπουζούκι νὰ τὸ παίξη. Καὶ τὸ πιὸ ἀγαπημένο του τραγοῦδι ἤταν: «Ξύπνα, καημένε Ἀλληπασᾶ». Γλυκότερο δὲν τόχω ἀκούσει ἀπ' ἄλλο στόμα ποτὲ στὴ ζωή μου.

Κι εἶχε κι ἕνα ἄλλο καλό ὁ Παπανικόλας· ποὺ δὲν πρέπει νὰ σᾶς τὸ κρύψω. Ἤταν ὁ γιατρὸς τοῦ χωριοῦ μας· καὶ γιατρὸς σπουδαῖος· κεῖνα τὰ χρόνια ποὺ δὲ βλογοῦσε γιατρὸς οὔτε καὶ σὲ πολιτεία. Διάβαζε τὰ γιατροσόφια καὶ ἤξερε νὰ σοῦ φτειάνη ὅ,τι δήποτε φάρμακο ἤθελες.

Στὸ μαντζοῦνι ὁ πρῶτος, τὸ καλύτερό του φάρμακο ἡ ἀλοή.

Ὁσποῦ νὰ καλορωτήσω καὶ νὰ μοῦ καλοειπῆ ὁ παπποὺς ἐκεῖ στὸ κονάκι, γάτος κι ὁ Παπανικόλας ἔρραξε.

— Καλωσῶς τὴ Σεβασμιότησοι! εἶπε ὁ πατέρας μου, ποὺ μυχιὰ ἤταν τόσο κοντὰ μὲ τὸν παπᾶ· ἀφοῦ δὲ γλεντοῦσαν καὶ χόρευαν μαζί!

— Καλὴ μέρα σας καὶ χρόνια πολλά! εἶπε. Τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὰ ποίμνια νὰ χαρῆση σὲ σᾶς ὁ Θεός· νὰ τὰ χιλιάσετε, νὰ τὰ μυριάσετε. Νὰ τὰ βροῦν τ' ἀρχοντοπουλά σας γενεὲς γενεῶν δεκατέσσερες. Ἡ Ἁγία Λότοῦ Ἀνάληψις εἶη ἐφ' ὑμᾶς!

Καὶ ἐολόγησε ὁ Παπανικόλας. Πίσω του ἀκολουθοῦσαν δυὸ ἄνθρωποι, ἕνας μεσόκοπος μ'ἄσπρα μαλλιὰ κι ἕνα παλικάρι ἴσαμε 20 χρονῶν. Ὁ πρῶτος γιὰ νὰ παίρνη τὸ τυρὶ κι ὁ ἄλλος τὰ μαλλιά.

Βρέθηκε ἀπὸ ἀνέκαθε τὴ μέρα αὐτὴ οἱ τσοπάνηδες νὰ μὴν καθοροῦν τὰ κλαδιά τους, ὅσο πυκνὰ τὰ εἶχε. Στὴ ρίζα του μιὰ καλύβα, τὸ κονάκι τοῦ τσοπάνου. Ἐκεῖ καταλύσαμε... Τσοπανόκλας! Σὰ νὰ τὸν βλέπω μπροστά μου.

Κοντόχοντρος, μὲ μιὰ θεοκοιλιὰ ὡς κεῖ πέρα, κεφάλι σχεδὸν τετράγωνο, μακριὰ φαριὰ γενειάδα καὶ φουντωμένα μαλλιά, τὶς περισσότερες φορὲς ἀξάγγλιγα. Χείλια παχιὰ καὶ μέσα ἀπ' τ' αὐτιὰ νὰ ξεπετιοῦνται κάτι τρίχες σὰ σκοινιά. Ἀντὶς γιὰ ράσα φοροῦσε μαλλίνες σεγγοῦνες ποὺ ἔφταναν ὡς τὸ γόνα. Δὲν τὶς κούμπωνε μπρός· γι' αὐτὸ καὶ ἄφηναν νὰ φαίνεται ἡ φουστανέλλα ποὺ φοροῦσε ἀπομέσα. Τὸ στῆθος του ἤταν πάντα ἀνοιχτό. Μὲ τοῦ Παπανικόλα καὶ τοῦ παπποῦ μου τὰ στήθια εἶχε νὰ κάμη ὅλος ὁ κόσμος. Ἤταν μαλλιαρὰ ὅπως τὸ πρόβατο.

Ὁ Παπανικόλας περπατοῦσε σιγὰ σιγὰ καὶ τοιτσελωτά. Ἡ φωνή του ἔπεφτε σὰν κλαρίνο στ' αὐτιά σου, τόσο μεταλλική.

Ἂν πῆς γιὰ μυαλό, ἄλλος στὸ χωριὸ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο καὶ τέλος)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ

ΑΛ. ΙΒΑΝ ΕΡΤΣΕΚ

Μετάφραση: Σ. Ι. ΖΗΣΗΑ

ΚΑΙ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἀδύναμο γεροντίστικο κορμί ἔδινε ἔννοια βαθειὰ στὸ πρόσωπό του, ἔννοια καταληπτὴ μόνον κείνον ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του, ποὺ γιὰ πολλοὺς λόγους μποροῦσε νὰ βρίσκεται κοντά του. Ὥρα πολλὴ στεκόμουν μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ ποιητῆ καὶ ρώτησα τὸν Τρενζίνσκυ.

— Τὸν ἔχετε ἰδεῖ τὸ Γκαῖτε, καὶ τοῦ μοιάζει τάχα αὐτὴ ἡ προτομή;

— Δυὸ φορές,—ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος.—Ναί, ἐρχότανουσαν κάποιες στιγμὲς ποὺ ἤμοιαζε μὲ τὴν προτομή του. Ὁ Ράουχ ἀληθινὰ μεγαλοφυὼς κατώφθωσε ν' ἀρπάξῃ τὴν ἐπιβλητικώτερη ἔκφραση τοῦ προσώπου του.

— Διηγηθῆτέ μου, σᾶς παρακαλῶ, ποῦ καὶ πῶς τὸν εἴδατε. Τρελλαίνουμαι ν' ἀκούω διηγήσεις ἀπὸ αὐτόπτας γιὰ μεγάλους ἄνδρες.

— Δὲν πιστεύω νὰ σᾶς ἀρέσῃ ἡ διήγησίς μου· εἶσθε ὀνειροπόλος, τὸ Γκαῖτε θὰ τὸν φανταζεσθε πάντα ὑψηβρεμέτη Δία ἀναγγέλλοντα οἰκουμενικὲς ἀλήθειες καὶ λόγια τρανά. Ἐγώ, ἀπεναντίας, ποτὲ δὲν τὰ κατάφερα νὰ ἐκμηδενισθῶ, προσκυνῶντας καὶ κολακεύοντας διάσημες προσωπικότητες, καὶ τοὺς κύτταζα δίχως προκαταρτισμένες θωρίες, καὶ τὶς περισσότερες φορὲς ἔβλεπα, πὼς αὐτοὶ—sont ce que nous sommes—ἔχουν τὴν καλή τους καὶ τὴν ἀνάποδή τους. Σεῖς, οἱ ποιηταί, τὴν ἀνάποδη ἀκριβῶς, καὶ δὲ θέλετε νὰ ἔρετε, δίχως αὐτὴ δμως, ἡ προσωκυνήτης δὲν εἶνε πλήρης, δὲν εἶνε ζωντανή. Ἀκοῦστε τώρα καὶ τὴ συνάντησή μου, ὕστερα ἀπὸ τὸν πρόλογο, γιὰ τὸν ὁποῖο σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ θυμώνετε.

Θὰ ἤμουνα δεκάξη χρονῶν παιδὶ ὅταν τὸν εἶδα γιὰ πρώτη φορά. Στὶς ἀρχὲς τῆς ἐπαναστάσεως ὁ πατέρας μου βρισκόταν στὸ Παρίσι, κι ἐγὼ μαζί του. Τὸ πολίτευμα τῆς τρομοκρατίας κάπως εἶχε ἀρχίσει νὰ κρυφοκυτιάζῃ ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ γλυκομίλητη Γιρόνδη. Ἀνθρωποι ὁλότελα ξεφρενισμένοι, ἀναμαλλιασμένοι καὶ μὲ λιγδιασμένα καφτάνια παρουσιαζόντουσαν στὰ παριζιάνικα σαλόνια καὶ μεγαλόφωνα διαλαλοῦσαν τὴν κατάργηση τῶν παλιῶν κοινωνικῶν θεσμῶν. Γιὰ τοὺς ξένους ἦταν ἐπικίνδυνο νὰ φύγουν, καὶ ἀκόμη πειὸ ἐπικίνδυνο νὰ μείνουν. Ὁ πατέρας μου διάλεξε τὸ πρῶτο, καὶ καμμιὰ φορὰ φύγαμε κλέφτικα ἀπὸ τὸ Παρίσι. Πολλὰ τραβήξαμε ὡς ποὺ νὰ φτάσουμε στὸ Ἑλσάς. Καὶ σ' ἀλήθεια, πολλὲς φορὲς διατρέξαμε τὸν κίνδυνο νὰ μᾶς πάρουν γιὰ αὐτόμολους. Ἐπὶ τέλους, τὸ μονόφαλμο χαμίνι ποὺ μᾶς πέρασε μέσα ἀπὸ τὸ δάσος, μᾶς ἔδειξε κάτι φωτιὲς μακρυὰ καὶ εἶπε: V'la vos chiens ds Brunswick, ἐπῆρε τὸ εἰκοσόφραγκο ποὺ τοῦ εἴχαμε τάξει καὶ χάθηκε μέσα στὸ δάσος, τραγουδῶντας μὲ ὅλη του τὴ δύναμη τὸ «ça ira!». Μᾶς σταμάτησαν στὶς προφυλακές, καὶ ἀτὸ διάστημα ποὺ ὁ ἐπιλοχίας ἐγύριζε δὲν ἔρχω ποῦ μὲ τὰ διαβατήριά μας, ἐγὼ ἐκύτταζα μὲ περιέργεια τοὺς στρατιῶτες. Φρουρὰ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα ἦσαν Αὐστριακοί· ἤμουν τόσο συνειδησμένος στὶς ζωηρές, ἐμψυχωμένες φυσιογνωμίες τῶν Γάλλων, ποὺ μὲ κατέπλῆξε ἡ κρύα μουγκάδα αὐτῶν τῶν προσώπων μὲ τὰ ξανθὰ μουστάκια καὶ τὶς ἄσπρες στολές. Ἀσάλευτοι, σκυθρωποὶ στεκόντουσαν ἐκεῖνοι, σὰν τὰ λεφωμένα ἀγάλματα τοῦ Ἰμπότη στὸ «Λὸν Ζουάν». Μᾶς ὠδήγησαν στὸ στρατηγό, καὶ ὕστερα ἀπὸ διάφορες ἐξετάσεις κι ἐρωτήσεις, μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ ἐξακολουθήσουμε τὸ ταξίδι μας, μὰ στάθηκε ἀδύνατο νὰ βροῦμε ἄλογα: εἶχαν ἐπιταχθῆ ὅλα γιὰ τὸ στρατό, ὁ ὁποῖος βρισκόταν τότε στὴν κρισιμώτερη περίοδο. Ὁ στρατὸς καταστρεφόταν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴ βρῶμα. Τὴν ἄλλη μέρα μᾶς προσκάλεσε ἕνας βασιλικὸς πρίγκηψ στὴ βεγγέρα του. Μέσα σὲ μιὰ μικροῦλα σάλα, ποὺ ἀνῆκε στὸν παπᾶ τοῦ χωριοῦ, ἐτίθεμαν μερικοὺς συνταγματάρχας, ἴδιους κι ἀπαρέλλαχτους ὅπως εἶνε ὅλοι οἱ Γερμανοὶ συνταγματάρχαι, μὲ ψαρὰ μουστάκια, μὲ θωριὰ ἔντιμη καὶ ὄχι τόσο μεγάλη διορατικότητα. Βαρύλυπα φουμάριζαν τὰ ποῦρά τους. Δυὸ τρεῖς ὑπασπιστὲς κουβέντιαζαν γαλλικά, παραμορφώνοντας μὲ γερμανισμοὺς τὴν ἀκόμα λέξη· φάνταζε πὼς δὲν ἀμφέβαλαν ἀκόμη, ὅτι θὰ τὰ φέρῃ ἡ τύχη νὰ γλεντήσουν στὸ Παλὲ Ρουαγιάλ, κι ἐκεῖ ν' ἀφήσουν τὸ ὑγιὲς χρῶμα τοῦ προσώπου των, τὸν ἀναμνηστικὸ ἱερὸ δόστρυχο, χαρισμένο τὴν ἡμέρα τοῦ χωρισμοῦ, καὶ τὴ γερμανικὴ ἱκανότητα νὰ κοκκινίζῃ κανεὶς σὰν ἀκούνη μιὰ διφορούμενη λέξη. Μὲ λίγα λόγια, πλῆξις πέρα ὡς πέρα. Ἀρκετὰ ἀργὰ ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του κι ἕνας ἄλλος μουσαφίρης μὲ φράκο, ἄνδρας καλοῦ ἀναστήματος, ἀρκετὰ γεροδεμένος, μὲ ὑπερόφανη, σοβαρὴ θωριά. Ὅλοι τὸν χαιρετοῦσαν μὲ πολὺ μεγάλο σεβασμό· τὸ βλέμμα του δμως δὲν εἶχε καλοσύνη, δὲν μποροῦσε νὰ προκαλέσῃ φιλία, καὶ ἐπειικὰ δεχόταν τὸ συνείδισμένο φόρο ὑποταγῆς. Ὁ καθένας αἰσθανόταν, πὼς ὁ ἄλλος τοῦ δὲ μποροῦσε νὰ τὰν. Ὁ πρίγκηπας τοῦ προσέφερε μιὰ πολυθρόνα δίπλα τοῦ ἐκεῖνος κάθησε διατηρώντας τὴν ἐξαιρετικὴ ἐκείνη Steifhait ποὺ βρίσκεται μέσα στὸ αἷμα τῶν Γερμανῶν ἀριστοκρατῶν. «Σήμερα τὸ πρωΐ»,—εἶπε ἐκεῖνος ὕστερα ἀπὸ τὶς συνειδισμένες φιλοφρονήσεις:—«εἶχα μιὰ δλως διόλου ἐξαιρετικὴ συνάντηση. Ἐπήγαινα μὲ τὴν ἄμαξα τοῦ δρομός, ὅπως πάντα, ὅταν ἄξαφνα, μὲ ζυγόνει καβάλλα κάποιος στρατιωτικός, τυλιγμένος στὸ μαντοῦα του γιὰ νὰ προφυλαχτῆ ἀπὸ τὴ βροχή. Βλέποντας τὰ οἰκόσημα τῆς Βαυμάρης καὶ τὴ δουκικὴ λιβρέα, ἐζύγωσε στὴν ἄμαξα καὶ—φανταστῆτε τὴν ἔκπληξη καὶ τῶν δύο μας,—ὅταν ἐγὼ ἀνεγνώρισα στὸ στρατιωτικὸ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸ βασιλέα, καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εὐρῆκε στὴν ἄμαξα ἀντὶ τοῦ δουκός—ἐμένα. Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ θὰ μείνῃ καιρὸ πολὺ στὸ μνημονικό μου».

Ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ συνάντηση ἡ συζήτησις πέρασε στὸ βασιλιᾶ, καὶ φυσικά, στὰ ζητήματα ἐκεῖνα ποὺ ἀπασχολοῦσαν τότε ὅλους αὐτοὺς ποὺ βρισκόντουσαν μέσα στὴ σάλα, δηλαδή, στὸν πόλεμο καὶ στὴν πολιτική. Ὁ πρίγκηπας ἐσύστησε τὸν πατέρα μου στὸ διπλωμάτη, καὶ τοῦ εἶπε, πὼς ἀπὸ τὸν πατέρα μου μπορεῖ νὰ μάθῃ τὰ πειὸ φρέσκα νέα.

— Τί κάνει, λοιπόν, ὁ Λαφαγὲτ καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀνθρωποφάγοι;—ρώτησε ὁ διπλωμάτης.

—Ὁ Λαφαγέτ,—ἀποκρίθηκε ὁ πατέρας μου,—ἀτρόμητα ὑπερασπίζει τὸ βασιλιὰ καὶ βρίσκεται σὲ ἀνοιχτὴ πάλη μὲ τοὺς Ἰακωβίνους.

Ὁ διπλωμάτης κούνησε τὸ κεφάλι του κι ἐκφραστικὰ παρατήρησε:

— Αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ μάσκα. Ὁ Λαφαγέτ, εἶμαι βέβαιος σχεδόν, πὼς εἶνε ἕνα μὲ τοὺς Ἰακωβίνους.

— Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ·—ἀντέκρουσε ὁ πατέρας μου:—μὰ αὐτοὶ εἶνε στὰ μαχαίρια ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κινήματος.

Ὁ διπλωμάτης εἰρωνικὰ χαμογέλασε, καὶ σωπαίνοντας γιὰ λίγο εἶπε:

—Ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια λογάριαζα νὰ πάω στὸ Παρίσι, ἤθελα δμως νὰ ἰδῶ τὸ Παρίσι Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ μεγάλου Ἀρουέ, καὶ ἄζι ὁρδὴ Οὔων, ποὺ λυσσομανοῦν ἀπάνω στὰ συντρίμματα τῆς δόξας του. Μποροῦσε νὰ περιμένῃ κανεὶς ποτέ, πὼς ἡ φρενισμένη αὐτὴ συμμορία τῶν δημαγωγῶν θᾶχῃ μιὰ τέτοια ἐπιτυχία; "Ω, ἂν ὁ Νέκκερ εἶχε λάβει ἐγκαίρως τὰ μέτρα του, ἂν ὁ Λουδοβίκος ΙΣ' ἄκουγε, ὄχι τὴν «ἀγγελικὴ καρδιά» του, ἀλλὰ τοὺς ἀφωσιωμένους σ' αὐτὸν ἀνθρώπους, οἱ πρόγονοι τῶν ὁποίων ἑκατονταετηρίδες ὅλες ἤκμαζαν κάτω ἀπὸ τὰ κρίνα, δὲ θὰ βρισκόμαστε στὴν ἀνάγκη σήμερα νὰ ὀργανώσουμε σταυροφορία· Ὁ Γοδεφρεῖδος μας δμως δὲ θ' ἀργήσῃ νὰ τοὺς σωφρονίσῃ, σ' αὐτὸ δὲν ἔχω καμμιὰ ἀμφιβολία, μὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Γάλλοι θὰ τὸν βοηθήσουν· ἡ Γαλλία δὲν περιοριζεται μόνο στὸ Παρίσι.

Ὁ πρίγκιπας ἦταν ἀνείκαια εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ λόγια του.

Μὰ ποιὸς δὲν ξέρει τὴν εἰλικρίνεια τῶν Γερμανῶν πολεμιστῶν μὰ καὶ τῶν πολεμιστῶν ἐν γένει; Τὰ κατασπαδισμένα πρόσωπά τους, τὰ τρωτημένα ἀπὸ σφαῖρες στήθια τους, τοὺς δίνουν τὸ δικαίωμα νὰ μιλοῦν γιὰ πράγματα, ποὺ ἐμεῖς ἔχουμε τὸ δικαίωμα μόνο νὰ σωπαίνουμε. Δυστυχῶς, πίσω ἀπὸ τὸν πρίγκιπα στεκόταν, ἀκουμπώντας στὸ σπαθί του, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀσπροαλλῆδες συνταγματάρχας, ποὺ ἀκὸ τὸ ἐξωτερικό του ἔδειχνε, πὼς τὴ ζωή του τὴν ἔχει περάσει, ἀπὸ δέκα χρονῶν παιδί, στοὺς καταυλισμοὺς καὶ στὰ στρατόπεδα, πὼς θυμᾶται πολὺ καλὰ τὸ γέρο-Φρίτς· τὰ χαρακτηριστικά του μαρτυροῦσαν περήφανη παλληκαριὰ καὶ ἀπόλυτη τιμιότητα. Προσεκτικὰ ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ διπλωμάτη κι ἐπεὶ τέλους, εἶπε:

— Μὰ σοβαρά, λοιπόν, πιστεύετε ὡς·τὰ τώρα ἀκόμη, πὼς οἱ Γάλλοι θὰ μᾶς ὑποδεχθοῦν μὲ ἀνοιχτὲς ἀγκάλες, τὴν ὥρα ποὺ ἡ κάθε ἡμέρα ποὺ περνάει, μᾶς; δείχνει τί ἀπάνθρωπα-λαϊκὸ χαρακτῆρα προσλαμβάνει ὁ πόλεμος, τὴν ὥρα ποὺ οἱ χωρικοὶ καΐνε τὸ σταῖρι τους καὶ τὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ μᾶς δημιουργήσουν ἐμπόδια; 'Ομολογῶ, ἐγὼ δὲν ἔχω τὴν ἰδέα, πὼς γρήγορα θᾶχουμε τὴν τύχη νὰ βάλουμε τὸ Παρίσι στὸν ἴσιο δρόμο, πρὸ πάντων, ἂν θὰ στεκώμαστε αἰώνια στὴν ἴδια θέση.

—Ὁ συνταγματάρχης βρίσκεται σὲ κακὴ ψυχικὴ διάθεση,—ἀποκρίθηκε ὁ διπλωμάτης, κυττάζοντάς τον μὲ τέτοιο τρόπο, ὅπως μοῦ φάνηκε, σὰ νὰ τὸν πατοῦσε μὲ τὸ πόδι.—Ὑποθέτω δμως νὰ ἔρετε καλλίτερα ἀπὸ μένα, πὼς τὸ φθινόπωρο, μὲ τὶς λάσπες, εἶναι ἀδύνατον νὰ προχωρήσῃ κανείς. Ἡ ἔξαψις δὲν εἶνε εὐγενής σ' ἕναν ἡγέτη στρατοῦ, ἐνῷ ἡ σύνεσις εἶνε ἀνεκτίμητη· θυμηθῆτε τὸ Φάβιο Κόϊντο.

Ὁ συνταγματάρχης δὲ δείλιασε οὔτε ἀπὸ τὸ βλέμμα, οὔτε ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ διπλωμάτη.

— Φυσικά, τώρα δὲ μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ κανείς, μὰ καὶ πίσω εἶναι δύσκολο νὰ πάῃ. Ὅπως κι ἂν ἔχῃ, ὑποθέτω, πὼς τὸ φθινόπωρο δὲ ἤρθε φέτο γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Γαλλία, καὶ τὶς λάσπες μποροῦσε νὰ τὶς προβλέψῃ κανείς. Εὔχομαι στὸ Θεὸ νὰ δοθῆ γενικὴ μάχη· καλλίτερα νὰ πεθάνῃ κανεὶς μπροστὰ στὸ σύνταγμά του μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι, ἀπὸ μιὰ σφαῖρα, παρὰ νὰ κάθεται μέσα σ' αὐτὴ τὴ λάσπη.... Κι ἔσφιξε μὲ τὸ χέρι τὴ λαβὴ τοῦ σπαθιοῦ. "Αρχισαν τὰ ψιθυρίσματα καὶ ἀπὸ τὴν πειὸ μακρυνὴ γωνιὰ ἀκούστηκε: «Ja, ja, der Obrist hat recht... Wäre der grosse Fritz... oh! der grosse Fritz!»

Ὁ διπλωμάτης, χαμογελῶντας, στράφηκε στὸν πρίγκιπα καὶ εἶπε:

— Κάτω ἀπὸ ὁποιαδήποτε μορφὴ καὶ ἂν ἐνδηλωθῆ αὐτὴ ἡ δίψα στὶς νίκες, τὴν ἀξιωματικὴν τευτόνων, δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἀντικρύσῃ δίχως συγκίνηση. Ἐκ ἀντιλέγω, πὼς ἡ σημερινή μας θέσις δὲν εἶνε ἀπὸ τὶς πειὸ περίλαμπρες, ἂς θυμηθοῦμε δμως, μὲ τί παρηγοριὰ τὸν ὁ Ζεκανβίλλ, ὅταν ἦταν αἰχμάλωτος μαζί μὲ τὸν "Αγιο Λουδοβίκο: «Θὰ τὰ διηγήσαστε μπροστὰ στὶς κυρίες».

— Πολὺ ὑπόχρεως γιὰ τὴ συμβουλή:—πρόφερε ὁ σκληροτράχηλος συνταγματάρχης.—Ἐγὼ τοὐλάχιστον, στὴ γυναῖκα μου, στὴ μητέρα μου, στὴν ἀδελφή (ἂν τύχαινε νὰ εἶχα καμμιὰ ἀπ' αὐτές), δὲ θὰ τοὺς ἔλεγα λέξη γι' αὐτὴ τὴν ἐκστρατεία, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲ θὰ πᾶμε πίσω, παρὰ λάσπες στὰ πόδια καὶ πληγὲς στὴν πλάτη. Μὰ κι αὐτὰ ἀκόμη, διόλου παράξενο, νὰ τὰ διηγηθοῦν στὶς κυρίες μας, πειὸ μπροστὰ ἀπὸ μᾶς, αὐτοὶ οἱ μελανόσχημοι Ἰακωβῖνοι, γιὰ τοὺς ὁποίους μᾶς βεβαίωναν, πὼς θὰ ξατμισθοῦν σὰν καπνὸς στὸν πρῶτο πυροβολισμό.

Ὁ διπλωμάτης καταλαβε πὼς δὲ θὰ τὰ βγάλη πέρα μ' ἕναν τέτοιο ἀντίπαλο, καὶ τότε, τὰ ἴδια ὅπως καὶ ὁ Ξενοφῶν, ὑπεχώρησε μὲ δλες τὶς τιμές, προφέροντας μόνο τὶς παρακάτω 10 000 λέξεις:

—Ὁ πολιτικὸς κόσμος μοῦ εἶνε ὁλότελα ξένος, στενοχωριέμαι σὰν ἀκούω γιὰ βηματισμοὺς καὶ ἐλιγμούς, διαμάχες καὶ προληπτικὰ μέτρα. Ποτὲ δὲν κατώρθωσα νὰ διαβάσω δίχως πλήξη ἐφημερίδα· ἀλ' αὐτά, φανταζοῦν σὰν κάτι τὸ διαβατικό, τὸ προσωρινό, μὰ καὶ ἐντελῶς ξένο κατὰ βάθος γιὰ μᾶς. Ὑπάρχουν ἄλλες σφαῖρες, μέσα στὶς ὁποῖες νοιώθω τὸν ἑαυτό μου βασιλιᾶ. Γιὰ ποιὸ λόγο, λοιπόν, νὰ πάω ἐγώ, ἀκάλεστο, τρανὸς συλλογιστής, ν' ἀναχατευτῶ σὲ δουλειὲς ποὺ ἔχουν ἀνατεθῆ ἀπὸ τὴ Θεία Πρόνοια στοὺς ἐκλεκτούς της, γιὰ νὰ φέρουν στοὺς ὤμους τους τὸ βαρὺ φορτίο τῆς κρατικῆς διοικήσεως; Καὶ τί μὲ νοιάζει ἐμένα, τί γίνεται σ' αὐτὴ τὴ σφαῖρα;

Ἡ λέξις «τρανὸς συλλογιστὴς» πέτυχε τὸ σκοπό της: ὁ συνταγματάρχης ἔσφιξε τὸ ποῦρο του τόσο, ποὺ ὁ καπνὸς πετάχτηκε ἀπὸ ἑλκοσι μεριές, καὶ δμως, ἀρκετὰ ραλήνια, μὰ μὲ μάτια γεμάτα φωτιές, εἶπε:

—Ἐγὼ ὡστόσο, ἄνθρωπος κοινός, πουθενὰ δὲ νοιώθω τὸν ἑαυτό μου, οὔτε βασιλιᾶ, οὔτε μεγαλοφυΐα, καὶ παντοῦ μνέοκω ἄνθρωπος, καὶ θυμᾶμαι, πὼς σὰν ἤμουν παιδάκι ἀκόμη, εἶχα ἀποστηθίσει τὴν παροιμία: Homo sum et nihil humani a me alienum puto. Ἀυὸ σφαῖρες ποὺ πέρασαν τὸ κορμί μου πέρα γιὰ πέρα ἐπεκύφωσαν τὸ δικαίωμά μου ν' ἀνακατεύωμαι στὶς δουλειὲς ἐκείνες, ποὺ τὶς πληρώνω μὲ τὸ αἷμα μου.

Ὁ διπλωμάτης καμώθηκε πὼς δὲν ἀκούει τὰ λόγια τοῦ συνταγματάρχη κι ἔτσιτα, αὐτὰ τὰ εἶπε ἐκεῖνος γυρισμένος στοὺς διπλανούς του.

— Κι ἐδῶ ἀκόμη,—ἐξακολούθησε ὁ διπλωμάτης,—ἀνάμεσα στὸ στρατοκεδευμένο στρατό, βρίσκομαι τὰ ἴδια μακρυὰ ἀπὸ τὴν πολιτική, ὅπως καὶ στὸ ἀνακτοβούλιο τῆς Βαϊδάρης.

— Καὶ μὲ τί εἶσθε ἀπασχολημένος τώρα;—ρώτησε ὁ πρίγκιπας μόλις κρύβοντας τὴ χαρὰ του ποὺ ἄλλαξε ἡ κουβέντα.

— Μὲ τὴ Θεωρία τῶν Χρωμάτων· εἶχα τὴν τιμὴ νὰ διαβάσω προχθὲς μερικὲς περικοπὲς στὸ γαλληότατο θεῖο τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος.

"Ωστε λοιπόν, δὲν ἦταν διπλωμάτης. «Ποιὸς εἶν' αὐτός;» ρώτησα ἕναν ἀπόδημο ποὺ καθόταν δίπλα μου, καὶ ποὺ εἶχε κατοφθήσει, παρ' ὅλη τὴ ζωὴ τοῦ στρατεύεσθαι, νὰ στολισθῆ ἐπμελέστατα· ἂν καὶ μὲ λίγο κοντὸ τὸν ροῦχο· «ah, bah, c'est un célèbre poète allemand, mr Koethe, qui a écrit... ah, bah... la Messiade».

"Ωστε εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ μυθιστορήματος ποὺ μοῦχει σηκώσει τὰ μυαλά: τοῦ «Werther Leiden», εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, χαμογελῶντας· μὲ τὶς φιλολογικὲς γνώσεις τοῦ ἀπόδημου. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη μου συνάντησις.

Πέρασαν κάμποσα χρόνια. Ἡ ζοφερὴ τρομοκρατία κούφτηκε πίσω ἀπὸ τὴ λάμψη τῶν νικῶν. Ὁ Δυμουριέ, ὁ Γόσς, κι ἐπὶ λους ὁ Βοναπάρτης, πλημμύρισαν τὸν κόσμο θαυμασμό. Ἤταν ἐποχὴ τῆς πρώτης Ἰταλικῆς στρατείας, τῆς νεανικῆς αὐτῆς ἐποίλας τοῦ Ναπολέοντος. Ἐβρισκόμουν στὴ Βαϊμάρη κοὶ ἔπαιρε στὸ θέατρο. Ἔδιναν κάποιο πολιτικὴ φάρσα τοῦ Γκαῖτε. Στὴν πλατεῖα καθόταν καὶ ὁ γνωστός μας συνταγματάρχης· πλησίασα· μὲ γνώρισε. Τὸ πρόπο τον εἶχε ἀδυνατίσει σὰ νὰ χαμε δόκα χρόνια· νὰ ἰδωσθοῦν τὸ χέρι του ἦταν δειλό.

— Γιατὶ νὰ μᾶς λέη τότε ὁ Γκαῖτε, πὼς ἡ πολιτικὴ εἶνε πολὺ πειὸ κάτω ἀπ' αὐτόν, ἀφοῦ ἐξαγοβοῦς.—τὸ πέλαγος, ποὺ εἶνε μέσα στὸ τοσοδοῦλι δοχεῖο ἀπὸ τὸ διάφραγμα ὡς τὸ τώρα ξεμολήθηκε στοὺς λιβλίους; Ἐγώ, εἶμαι τρανὸς συλλογιστής· καὶ δὲν καταλαβαίνω τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ποὺ βροντογελᾶνε ἐκεῖ, ὅπου οἱ λαοὶ κολυμποῦν στὸ αἷμα, καὶ ἀνοιγοντας τὰ μάτια τους, δὲ βλέπουν τί γίνεται μπροστά τους. Μὲ αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἔναι δικαίωμα μεγαλοφυΐας...

Σιωπηλὰ τοὐσφιξα τὸ χέρι τοῦ χωρισήκαμε. Στὴν ἔξοδο τοῦ θέατρου, τρεῖς κάτοιοι, ἐξάπαντος θυσιάσμενοι φοιτηταί, μὲ στραταρισμένα μαλλιά, πρὸς τὸν τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Ἀρμὶν καὶ Τάκιτου γιὰ τοὺς Γερμανοὺς μὲ τὸ πορτραῖτο τοῦ Φίχτε τσιμπούκια, ἄρχισαν νὰ σφροῦν τὸ Γκαῖτε τὴν ὥρα ποὺ ἀνέβαιν Στὴν ἄμαξά του. Τοὺς φοιτητὲς τοὺς πῆγαν στὴν ἀστυνομία, τράβηξα γιὰ τὸ σπίτι καὶ τότε δὲν τὸν ξαναεῖδα τὸ Γκαῖτε.

— Τί θέλετε νὰ πῆτε μὲ δλα τά; ρώτησα ἐγώ.

—Ἤθελα νὰ ἰκανοποιήσω ἐπιθυμία σας καὶ νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴ συνάντησή μου. Πρόθεσις

πρίσεως δὲν ὑπάρχει ἐδῶ, εἶναι γονός. Εἶδα τὸν Γκαῖτε ἔτσι, ὄχι ἀλλοιῶς· ἄλλοι πάλι τὸν ἄλλοιῶς, καὶ ὄχι ἔτσι,—εἶναι κάθεσις συντυχίας.

— Μὰ σεῖς κάπως τὰ καταφέρατε νὰ μικρήνετε τὴ γιγάντια φυγὴ τοῦ Γκαῖτε, κατορθώσατε, ἴσατα, νὰ τὸν ὑποτάξετε σὲ κάποιον ἐκεῖ συνταγματάρχη.

"Ενα ἀπὸ τὰ δυὸ: ἢ νομίζετε πὼς σᾶς λέω ψέμματα,—καὶ ἡν περίπτωση αὐτὴ δὲν ἔχω ἀποδείξεις γιὰ νὰ σᾶς πείσω περὶ τοῦ ἀντίου, ἢ μὲ πιστεύετε—καὶ νὰ κατακρίνατε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό σας, ἂν ὁ Γκαῖτε ζωντανὸς μοιάζει μ' ἐκεῖνον ποὺ πλάσατε στὴ φαντασία σας... "Ολοι ἀνεξαιρέτως ἀνθρωποπόλοι παρασύρονται ὁλοκληρωτικὰ ἀπὸ τ' ἀξιώματα, ἀνασκευάζουν στὸ κεφάλι τους ἀνταστικοὺς μεγάλους ἄνδρας, ἀνυπερεῖς, καὶ ἐπομένως, ὄχι πιστοὺς μὲ τὰ πρωτότυπα. Ὁ Λαβατέρ, διαβάζοντας τὸ Γκαῖτε, ἐμπιστεύθηκε τὴ φαντασία τοῦ πρόσωπό του ἀπὸ τὴ δοξασία τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ἀφοῦ ἔφτασε σ' αὐτὴ τὴν τὴ δοξασία. Ὁ Τρενζίνσκυ εἶνε ἄνθρωπος τὸ περισσότερο πρακτικός, καὶ λιγώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλο καλλιτέχνης. Αὐτὸς μποροῦσε νὰ βλέπῃ τὸ Γκαῖτε ἀπὸ μιὰ τόσο φτωχὴ ἄποψη, μὰ ἔπρεπε τάχα καὶ ὁ Γκαῖτε νὰ ἐμπνεύσῃ τὸ σεβασμὸ στὸν ἑαυτό του, νὰ καταπνίξῃ μὲ τὸ κῦρός του ἕναν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος διὰ σειρᾶς δῆμο δυστυχιῶν ἔφτασε στὸ νὰ μὴ σέβεται τὶς καλλίτερες ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς του; Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ πάλι, οἱ ἄνθρωποι τοῦ πρακτικοῦ περιβάλλοντος σπάνια τὰ καταφέρουν νὰ προσαρμόσουν τὸ δῆλ πνεῦμα τους σὲ κρίσεις γιὰ τοὺς καλλιτέχνας καὶ τὰ ἔργα τους. Ὁ Φοειδερῖκος Β', ἀφοῦ διάβασε τὸν «Χὲν φὸν Βερλιχινγεν», εἶπε: «Encore une mauvaise tragédie dans le genre anglais!» Ὁ Γκαῖτε τοῦ συγχώρησε αὐτὴ του τὴν κρίση μὲ ὅλη του τὴν καρδιά.

Πάνω ἀπ' αὐτὸ χωρὶς νὰ παρασυρθοῦμε ἀπὸ τ' ἀξιώματα, δρεῖλουμε νὰ ὁμολογήσουμε, πὼς· ἡ ζωὴ τῶν Γερμανῶν ποιητῶν καὶ ὑποχρεωμένοι ν' αὐτοκτονήσουμε. Οἱ φιλόσοφοι συμβιβάζονται μὲ τὶς δυστυχίες, ποὺ τυφλὰ καὶ βάνουσα προσβάλλουν καθημερινῶς τὴν ἀτομικότητα μὲ τὴν ἰδέα τῆς μηδαμινότητος τοῦ ἀτόμου. Ὁ μυστικιστὴς συμβιβάζεται μὲ τὶς δυστυχίες αὐτές, ὑποθέτοντας πὼς μ' αὐτὲς ἐξαγοράζεται ἡ πτῶσις τοῦ Ἐσωσφόρου καὶ πὼς γι' αὐτὸ θ' ἀνταμειφθῆ... ἡ ἰδέα αὐτὴ τοὐλάχιστον, δὲν εἶνε καὶ τόσο παγερὰ ψυχρή. Ἀποκεῖ κι ὁ ἄνθρωπος δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ συμβιβάζεται σὲ κάτι μὲ τὴ ζωή: ὁ ἕνας—μὲ τὸ ὅτι δὲν πιστεύει σὲ κανένα συμβιβασμό, καὶ αὐτὸ εἶνε μία διέξοδος· ὁ ἄλλος, ὅπως σεῖς, παραδείγματος χάρη, πιστεύοντας, πὼς ἔχει καταπεισθῆ ἀπὸ τὴ λογικὴ σ' αὐτό, στὸ ὁποῖο πιστεύει· ἐγὼ—μὲ τὸ ὅτι προσφέρω οὐσιαστικὸ ὄφελος, σκάβοντας τὴ γῆ. Πιστέψατε με, ὅλοι εἶμαστε παιδιὰ καὶ γενικῶς σὰν—παιδιὰ παίζουμε τὶς κοῦκλες καὶ παίρνουμε τὶς κοῦκλες γιὰ πραγματικότητα. Αὐτὴ τὴ στιγμὴ μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ ὁ λόρδος Ἀμιλτων, ὁ ὁποῖος περιώδευε τὴν Ἐδρώπη καὶ τὴν Ἀσία, γιὰ νὰ βρῆ τὸ ἰδανικό· κὸ τῆς γυναικείας ὠμορφιᾶς ἀνάμεσα στὰ ἀγάλματα καὶ στὶς εἰκόνες. Ξέρετε ποῦ κατέληξε;

—Ὄχι.

— Στὸ ὅτι παντρεύτηκε μὲ μιὰ καλόψυχη ξανθοῦλα ἰρλανδὴ καὶ φώναζε: «εὔφηνα, εὔφηνα». Χὰχά. Μὰ τὸ Θεό, παιδιὰ πέρα ὡς πέρα: — Μὰ ἡ ὥρα περνάει. Πηγαίνουμε.

Πήραμε τὸ δρόμο.

Παρατήρησις ἐκεινοῦ ποὺ βρῆκε τὸ σημειωματάριο.

Θεωρῶ ὑποχρέωσή μου, προλαμβάνοντας κάθε παρεξήγηση, νὰ πῶ μερικὰ λόγια γιὰ τὴν ἀφήγηση τοῦ Τρενζίνσκυ, ὅσον ἀφορᾶ τὸ Γκαῖτε. Θὰ μοῦ ἦταν ἀλγεινὸ νὰ φαντασθῶ, πὼς τὴν ἀφήγηση αὐτὴ θὰ τὴν πάρουν γιὰ μικρὴ πειτρίτσα πεταμμέν

ΜΑΓΙΚΕΣ ΕΙΔΑΙΕΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ

ΚΡΑΥΓΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΒΥΣΣΟ

Οι ΑΓΓΛΟΙ είχαν καλάλάβει την κορφή τοῦ βουνοῦ Ἀλχόβα, ἀνάμεσο τῆς μονῆς τοῦ Μπουζακό καὶ τῆς χαράδρας. Ἀπὸ νει βλέπανε ὅλο τὸ γαλλικὸ στρατόπεδο. Ἡ θέση τους ἦταν ἀπόρθητη, ὡς τόσο οἱ Γάλλοι ἔκρεπε νὰ τοὺς ἐπιτεθοῦν.

Στὶς 27 τοῦ Σεπτέμβρη ὁ στρατιοχής Νέῦ διάταξε τὴν ἔφοδο. Στὸ λεπτὸ τὰ ἀγγλικὰ κανόνια ἄρχισαν τὸ βομβαρδισμό. Ὁ Νέῦ καὶ οἱ ἄντρες του ξακολουθοῦσαν τὴν ἐπίθεση Τριακόσιοι εἶχαν κι ὅλας σκοτωθεῖ. Πέφταν μαζωμένοι ἀλλ' ἀπὸ πίσω τους ἄλλοι στρατιῶτες κατάφταναν' σκόνταφταν πάνω στὰ πτώματα, προχωροῦσαν γιὰ νὰ πέσουν κι αὐτοὶ παρέκει καὶ νάφήσουν σ'ἄλλους τὸ δρόμο ἀνοιχτό.

Στὸ τέλος τὰ κανόνια σταμάτησαν ταραχὴ σηκώθηκε στὸν ἐχτρικὸ στρατό... καὶ σὲλίγοοἱ Ἄγγλοι ἄρχισαν νὰ φεύγουν ἄταχτα!

—Ἔμπρός! φώναζε ὁ Νέῦ.

Οἱ Γάλλοι χύθηκαν τὸ κατόπι τους στὴν πεδιάδα. Μὰ ἐφάνου τὸ χῶμα τραντάχτηκε ἕνα μεγάλο κομμάτι γῆς βούλιαξε καὶ σ' ἕνα δευτερόλεπτο μέσα χίλιοι Ἄγγλοι καὶ τετρακόσιοι Γάλλοι γκρεμίστηκαν στὴν ἄβυσσο ποὺ ξαφνικὰ ἀνοίχτηκε στὰ πόδια τουςμπροστά. Ὅσοι ἀπόμειναν δὲν ἄκουσαν παρὰ μιὰ δυνατὴ κραυγὴ κ' ἕνα μακρυνὸ βογγητό... Ὕστερα τίπ ιτα... Ἀπόλυτη σιωπή. Μόνο γιὰ λίγο ἡ ἠχὼ ἀντήχησε στὶς βουνοκορφές καὶ τὰ ταραγμένα στρατεύματα πισωδρομοῦσαν ὁλοένα φρίσσοντας, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα κατὰ τὴν ἄβυσσο.

Κατὰ τὶς τρεῖς, τ' ἀπόγεμα, ἕνας ἀγγελιοφόρος τῶν Ἄγγλων κατέβηκε τὸ Ἀλχοβά, καὶ ζήτησε τὴ σκηνὴ τοῦ στρατάρχη. Ἐρχόταν νὰ πῇ στὸ Νέῦ πὼς ὁ Οὐέλλιγκτον ἤθελε νὰ τοῦ μιλήσῃ σχετικὰ μὲ τὴν πρωϊνὴ καταστροφή.

Τότε μονάχα φάνηκε πὼς ξύπνησε ὁ Νέῦ. Ἀπ' τὴν ὥρα τῆς μάχης ζοῦσε σὰ σὲ ὄνειρο μέσα κι ὁ ὑπηρέτης του, ποὺ καθόταν μπροστὰ στὴ σκηνή του, δὲν ἄφηνε κανένα νὰ τὸν ἀνησυχήση.

Τέλος σηκώθηκε φώναξε τὸν στρατηγὸ τοῦ δευτέρου σώματος:

— Ρενιέ, θὰ μ' ἀκολουθήσῃς. Πάρε μαζύ σου ἕνα λοχαγὸ μὲ τὸ λόχο του.

Ὁ στρατηγὸς ὑπακλίθηκε κ' ἕνα λεπτὸ ἀργότερα ἄρχισαν ν' ἀνεβαίνουν τὸ βουνό.

Πάνω, ὁ Οὐέλλιγκτον, ὡχρὸς ἀκόμα, τον περίμενε τριγυρισμένος ἀπ' τοὺς ἀξιωματικούς του.

— Κύριε στρατάρχα. εἶπε βιαστικά, καὶ σεῖς φυσικὰ θὰ ἐνδιαφέρεστε, σὰν καὶ μένα, γιὰ τὴ ζωὴ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ποὺ γκρεμίστηκαν στὴν ἄβυσσο τοῦ Ἀλχοβὰ σήμερα τὸ πρωΐ

Σὲ τέτιες ὧρες, δὲν ὑπάρχουν πιὰ ἐχτροί, μὰ δυστυχισμένοι μονάχα!

Ὁ Νέῦ πλησίασε, καὶ οἱ δύο ἀρχηγοὶ σφίξαν τὰ χέρια.

— Πρέπει στὴ στιγμὴ νὰ τοὺς στείλουμε βοήθεια!

—Ἔπρεπε νὰ τὸχουμε κάνει κι ὅλας, εἶπε ὁ στρατάρχης, μὰ ὁ τρόμος μὲ πάγωσε. Πρώτη φορὰ στὴ ζωή μου ἔνιωσα τὸ φόβο.

Κουβεντιαζόντας οἱ δυὸ στρατάρχες καὶ οἱ ἀκολουθίες τους φτάσανε στὸν γκρεμνό. Ἔχασκε στὰ πόδια τους μπροστὰ καὶ σκάβοντας τὸ βουνὸ προχωροῦσε ἴσια κάτου σὲ ἀφάνταστο βάθος. Ὁ Οὐέλλιγκτον, ὁ Νέῦ, καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ σκύψανε καὶ κοίταξαν. Ἀπ' αὐτὸ τὸ πελώριο στόμα, διαρκῶς ἀνοιχτό, ἀκίνητο, ἀναίσθητο, ἔβγαινε ἕνας ψυχρὸς ἀέρας. Ὅλοι νιώσανε τὴ πνοή του νὰ τοὺς χτυπάη τὸ πρόσωπο.

— Πρέπει κάποιος νὰ κατέβῃ, εἶπε ἁπλὰ ὁ στρατάρχης.

Ὁ Οὐέλλιγκτον ἀνατρίχιασε, καὶ μερικοὶ Ἄγγλοι χλώμιασαν.

Ὁ Νέῦ ἦταν ἄνθρωπος δραστήριος. Γύρισε πίσω.

— Σχοινιά, διάταξε. Λοχαγέ, ἔχετε ἕναν ἄντρα;

— Ναί, στρατάρχα μου.

— Καλέστε τον.

Ὁ λοχαγὸς κοίταξε τὸ λόχο του:

Ἕνας γρεναδιέρος παρουσιάστηκε.

— Θὰ τὰ καταφέρῃ, εἶναι Βάσκος! εἶπε ὁ λοχαγός.

Ὁ στρατιώτης ἔβγαλε τὴ στολή του, λέθηκε γερὰ ἀπ' τὴ μέση μὲ τὸ σχοινί, χαιρέτησε μὲ μιὰ γκριμάτσα καὶ μὲ μιὰ κωμικὴ χειρονομία τὸν λοχαγό του κι ἄρχισε νὰ κατεβαίνῃ.

Τὸν εἶδαν μιὰ στιγμὴ νὰ προχωρᾶ, πιασμένος ἀπ' τὸ σχοινί, καὶ μὲ μιὰ χοντρὴ μαγκούρα στὸ χέρι... ὕστερα χάθηκε στὴ μούγη ἄβυσσο.

Τοῦ φώναζαν:

— Προχωρᾶς;

— Ναί! ἀφίστε λίγο σχοινί!..

Τότε ἕνας Ἄγγλος θέλησε καὶ αὐτὸς νὰ κατέβῃ. Ἦταν βουνίσιος. Ὁ Οὐέλλιγκτον τὸν σύστησε.

—Ὄχι· εἶπε ὁ στρατάρχης, ὁ Σκωτσέζος σας μπορεῖ νὰ σκοντάψῃ στὸν ἄνθρωπό μου... κι αὐτὸς εἶναι ἀρκετὰ ζόρικος. Θὰ ἐπωφεληθῆ γιὰ νὰ τὸν κτυπήσῃ... καὶ οἱ δυὸ τους καθὼς εἶναι ἀπ' τὰ σκοινιὰ κρεμασμένοι στὴν ἄβυσσο θὰ πιαστοῦν στὰ γερά. Ἀντίς γιὰ πληροφορίες θὰ σύρουμε πίσω δυὸ πτώματα.

Ὁ Οὐέλλιγκτον δὲν ἀπάντησε. Τὸ κατέβασμα γινόταν δύσκολο. Τὸ σχοινὶ εἶχε χαλαρώσει.

Φωνάζαν:

— Χοοοπ!!!

Τὸ σχοινὶ τεντώθηκε. Καὶ μιὰ φωνὴ μακρυνὴ ἀκούστηκε.

— Δὲν βλέπω τίποτα... Ἀφίστε!

Τέσσερις ἀξιωματικοὶ στὴν ἀράδα ἄφιναν σιγὰ σιγὰ τὸ σχοινὶ νὰ κατεβαίνῃ. Ὁ ἄνθρωπος κατέβαινε ἀργά... καὶ πιανότανε στοὺς βράχους μὲ τὰ χέρια... δὲ θἄβλεπε ἀσφαλῶς τίποτα μέσ' τὰ πηχτὰ σκοτάδια.

— Χοοοπ! χολά!!! φώναζαν μαζὶ οἱ γρεναδιέροι.

Σὰν βουὴ ὑπόκωφη. σὰ μακρυνὴ ἠχὼ μιὰ φωνὴ ἀνέβηκε:

—Ἀ...κόμα..., ἀ...φίστε!!!

Τὸ σχοινὶ πάλι χαλαρώθηκε σὰ νὰ μὴν τὸ βίρασε τίποτα. Ὕστερα ξανὰ τεντώθηκε. Ἄφισαν πάλι μερικὰ μέτρα.

Ὤ; τόσο ὁ Οὐέλλιγκτον ἀνυπομονοῦσε· γύρισε πίσω.

— Φέρτε τὸν καλόγερο!

Ἕνας ταγματάρχης ἀπομακρύνθηκε. Σὲ λίγο ξανάρθε ἀκολουθούμενος ἀπ' τὸν καλόγερο.

— Κύριε στρατάρχα, εἶπε ὁ Οὐέλλιγκτον, νὰ ἕνας ἄνθρωπος ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς πῇ ἂν ὑπάρχῃ στὴν πλαγιὰ τοῦ Ἀλχοβὰ καμμιὰ εἴσοδο ποὺ νὰ συγκοινωνῆ μὲ τὸν γκρεμνό. Ἔτσι θὰ μπορέσουμε γρηγορώτερα νἀρθοῦμε σ' ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἄντρες μας καὶ νὰ τοὺς σώσουμε. Ἔπισσα αὐτὸν τὸν καλόγερο τὸ πρωΐ.

— Ρωτῆστε τον· εἶπε ὁ Νέῦ.

— Πάτερ μου, ἄρχισε ὁ Οὐέλλιγκτον, μιλᾶτε γαλλικά;

Ὁ καλόγερος ἀπίντησε «ναί» μένα κίνημα τοῦ κεφαλιοῦ. Τέντωσε τὸ λαιμό του, καὶ τὸ ἀδύνατο μαδημένο κεφάλι του μὲ τὰ βαθουλωτὰ μάτια ἔμοιαζε σὰν κεφάλι ἀγιούπα.

—Εἶστε ντόπιος· θὰ γνωρίζετε βέβαια τὸ Ἀλχοβά.

Τὸ κεφάλι τοῦ καλόγερου τεντώθηκε κι ἄλλο.

— Ναί, ἔκανε.

Κείνη τὴ στιγμὴ οἱ στρατιῶτες ποὺ κρατοῦσαν τὸ σχοινί, τὸ ἔνιωσαν πάλι νὰ χαλαρώνῃ· ὁ ἄνθρωπος δὲ βάραινε πιά.

— Χοοοπ!.. Χό...ο...ο! φώναξαν πέντε λαρύγγια. Γένηκε σιωπή· καὶ μιὰ φωνὴ ἀδυνατισμένη ἀπὸ τὴν ἀπόσταση ἔφτασε τέλος ὡς τ' αὐτιά τους:

—Ἀκό...μα... ἀ...φίσ...τε!..

Ὁ καλόγερος δὲν εἶχε ἀκούσει τίποτα. Ὁ Οὐέλλιγκτον τοῦπε:

— Πάτερ μου, ἔγινε κάποιο δυστύχημα. Τὸ πρωΐ, τέσσερες χιλιάδες ἄνθρωποι πολεμοῦσαν σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ μέρος. Ξάφνου ἡ γῆς βούλιαξε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους καὶ κάμποσοι γκρεμίστηκαν σ' αὐτὴ τὴν ἄβυσσο.

— Τετρακόσιοι δικοί μου, εἶπε ὁ Νέῦ.

— Καὶ χίλιοι δικοί μου, εἶπε ὁ Οὐέλλιγκτον. Ὑπάρχει τρόπος νὰ τοὺς ξαναβροῦμε... νὰ σώσουμε τουλάχιστον μερικούς;

Ὅλοι μαζί, μὲ τὸ ἴδιο κίνημα θαρεῖς, σήκωσαν τὸ κεφάλι καὶ κάφφωσαν τὸ βλέμμα τους πάνω στὸν καλόγερο. σὰν γιὰ ν' ἀντέψουν στὸ πρόσωπό του τὴν ἀπάντηση. Καὶ τότε γίνηκε κάτι φρικτό: ὁ καλόγερος ἔπεσε στὰ γόνατα. σὰ νὰ βούλιαξε ξάφνου μέσ' τὶς φαρδιές του φοῦστες... καὶ προσευχόταν... Προσευχόταν καὶ μοιρολογοῦσε χαμηλόφωνα. δικλωμένος στὰ δυό, φρίσσοντας ὁλόκληρος, μὲ τὸ κεφάλι χωμένο στὰ γόνατα καὶ τὸ βλέμμα βουτημένο βαθιὰ στὴν ἄβυσσο.

—Ὅλα τέλειωσαν λοιπόν... μουρμούρισε ἕνας ἀξιωματικός.

Ὁ Νέῦ ἀνατρίχιασε, γύρισε ἀπότομα κι ἔγνεψε στοὺς ἄντρες. Πενῆντα φωνὲς οὐρλιασαν μαζί

— Χοο...λά...α...α!..

Εἶχαν ξετυλίξει τετρακόσια μέτρα σκοινί· δὲν ἀπόμειναν παρὰ δέκα μέτρα τὸ πολὺ ἀκόμα.

Ἀφουχράστηκαν... καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἀγωνίας πέντ' λέξεις ἀκούστηκαν:

— Τό...ρα, ... ἀ...κούω;

Ἀφίστε... σκοι...νί!..

Ἄφισαν ἀκόμα μερικὰ μέτρα καὶ ξανὰ σταμάτησαν. Ὁ καθένας κρατοῦσε πνιγμένη στὸ στῆθος του ἀνάσα του... καὶ ἄλλες λέξες τὰ κατάβαθα τῆς γῆς βγῆκαν.

— ... ἀκούω... φωνές... μ κοινές... μακρινές... μιὰ κραυγή... πάντα μιὰ κραυγή... ἰδια...Ἀφίστε... σκοινί...

Ἄφισαν καὶ τὰ τελευταία μέτρα κ' ἔδεσαν τὸ σκοινὶ σ' ἕνα στύλο μιὰ φλόγα στέγνωνε ὅλα τὰ λ ρύγγια.

Καὶ ξανὰ ἡ φωνὴ ἀκούστηκε

— ...δὲν μπορῶ νὰ προ... ρήσω... ἄλ...λο... Ἀκούω ἀκόμα φωνές... Φω...νά...ζουν

Ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου μ δευότανε μὲ κάποιο μούγκρισ ποὺ ἀνέβαινε ἀπ' τὴν ἄβυσ τάχα... ἀπὸ τὸ χάος;

Ὁ Νέῦ ἔσκυψε. καὶ ἡ φωνὴ ἀντήχησε σὰν οὐρλιαγμα:

— ΓΡΕΝΑΔΙΕΡΕ! ΤΙ ΝΑΖΟΥΝ; ΤΙ ΑΚΟΥΣ;

Ἑκατὸ φωνὲς μαζὶ ἐπανέλ σὰν βροντή:

— Τί ἀκοῦς;..

Ἡ φοβερὴ κραυγὴ χώθηκε ἄβυσσο. Τὰ τοιχώματα τὴν τρακυλοῦσαν ἀνάμεσό τους. τὴ ματοῦσαν καθὼς περνοῦσε ξανὰ τὴ γκρέμιζαν πρὸς τὰ κ

Ὕστερα ἀπόλυτη σιωπή. τὰ κεφάλια ἦταν σκυμμένα Λὲς καὶ βρισκόσουν στὴν Ἐκ σιὰ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ παπᾶς κόνει τὴν ἁγία μετάληψη.

Κεῖνο ποὺ τώρα θ' ἀνέβ ἀπ' τὰ βάθη τῆς ἄβυσσου θἄ ἀπάντηση τοῦ ἀθάνατου, ΑΝΕΚΦΡΑΣΤΟΥ. Καὶ ὁ ἄνθ πος, κρεμασμένος ἀπ' τὸ σκ καταμεσὶς τῆς μαύρης ἄβυσ

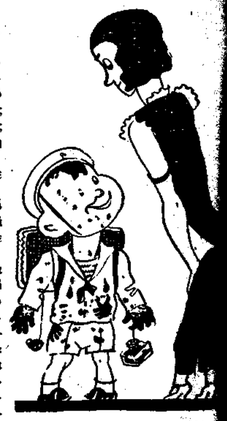

— Μαμά! Σήμερα ἔγραψ μελάνι τὸ ὄνομά μου!

Ὁδηγὸς ἀδοστρωτῆρος: — Παλιόπαιδο! Εἶσαιτυχερὸς ποὺ δὲν εἶχα μεγάλη ταχύτητα.

Οὐγκὼ μαθητής

ΜΕΡΙΚΑ ἀπὸ τὰ μαθητικὰ γυμνάσματα τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ σώζονται ἀκόμα. Χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1813. Τάχει γραμμένα σὲ φύλλα σκόρπια. Εἶναι λατινικὰ ματα μικρά, μῦθοι ἢ ἱστορίες. ἕνα π.χ.: «Ἀπ' ὅλα τὰ ζῷα θρωπος εἶναι ὁ πιὸ τρελλός. ν πρόκειται γιὰ τοὺς ἄλλους ματία ἀητοῦ, μὰ ὅταν πρό γιὰ τὸν ἑαυτό του εἶναι τυόντικας. Δὲν συγχωράει τί στοὺς ἄλλους καὶ συγχωράει στὸν ἑαυτό του. Γι' αὐτὸ ὁ ὁ βασιλιᾶς τῶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων φόρτωσε τοὺς ὀνη μὲ δυὸ σακοῦλες, μιὰ μπρὸς

Ὁ Οὐγκὼ μαθητής.

μιὰ πίσω. Στὴν πρώτη ἔβαλε λαντώματα τῶν ἄλλων, στὴν τὰ δικά του». Τὸ μῦθο αὐτὸ πρὸς Βίκτωρ τὸν ἔχει μετα σὲ λατινικά. Στὴν ἀρχὴ θεῖ δουλικὰ τὸ κείμενο ντας τὶς ἀντίστοιχες λατινι λέξεις ποὺ τούρχονταν στὸ σὰν σὲ λίγο βλέπει πὼς τὰ ρα του μοιάζουν πολὺ στὴ ση μὲ γαλλικὰ ἔχουν μορφὴ λέξη καὶ οἱ λέξεις ποὺ μετα νεται δὲν εἶναι πάντα οἱ κα λες. Μεταφράζει λοιπὸν ξα ρακάτω ὅλο τὸ θέμα του, μὰ τὴ φορὰ σὲ μορφὴ κομψό Διαλέγει καταλληλότερες λέ νεῖ ὕφος πιὸ λατινικό, ἐμ μᾶλλον ἀπὸ τὸ κείμενο μεταφράζει κατὰ λέξη. Ἐ εἶχε τὴ συνήθεια νὰ προ πάντα κάτι δικό του ἢ νὰ τὴς σκέψεις τῶν ἄλλων, μὲ γεγάλα γράμματα: ecce (=Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος) καὶ ἀπὸ τὸ στίχο:

«Τί ἀνόητο ζῶο ἀπ' ὅλα ὁ ἄνθρωπος».

ὡς φαίνεται δὲν ἱκανο ἀπ' αὐτὴ τὴν κρίση του

ιατὶ πολλὴ ὥρα ὕστερα, ἡ φωνή του, σὰν παγω τόσο μακρινὴ ποὺ εἶχε ἔκφραση ἔστειλε ἀπ' τὰ τὶς τέσσερες φρικια

...ἀκούω καὶ φωνά ΖΗΤΩ Ο ΑΥΤΟΚΡΑ

Georges D'ESPARBES

(Ἀπόδοση Ε.Λ.)

ΟΥΑΙΤ

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΣΙΓΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΑΥΤΟ δὰ μᾶς ἔλειπε νὰ κουβαλοῦμε καὶ τὴν προβιὰ αὐτὴ σ' ἕνα ταξίδι σὰν τὸ δικό μας, εἶπε ἀγγλικά. Δὲν ξέρω τί νὰ κάνω, τὸ δούλεψαν, οἱ κακόμοιρες, πάνω ἀπὸ μιὰ ἑβδομάδα. Οἱ ἠλίθιοι! Θὰ μπορούσαν νὰ τὴν κρατήσουν γιὰ δικοῦ τους.

"Ὁμως ἔσκυψε κι ἄγγιξε τὴν προβιά, σημάδι πὼς δέχουνταν τὸ δῶρο.

— Εὐχαριστῶ τὸν ἀδερφό μου, εἶπε στὴ γλῶσσα τῶν Κρί.

— Πρέπει νὰ τὴν πάρεις μαζί σου, εἶπε ὁ Σὰμ ἀγγλικά, πάντως πρέπει νὰ τὴν κρατοῦμε ὅσο θὰ ταξιδεύουμε μαζί τους.

Οἱ Ἰνδιάνοι καθισμένοι ἀπάνω στὶς φτέρνες τους, γύρα

"Ἐπειτα ἄλλο θέμα. Οἱ Καρχηδόνιοι γιὰ νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ρίχνουν τὰ παράβια τους πάνω σ' ἕνα βράχο.

Κι ἐδῶ δῶδῶ ἐπίσης τὸ θέμα τὸ εἰκονογραφεῖ. Τὴ στιγμὴ ποὺ δύει ὁ ἥλιος τὰ παράβια τῶν Καρχηδονίων πέφτουν στὸ βράχο, ἐνῶ οἱ Ρωμαῖοι πιὸ πέρα στὴν ὄχθη εἶναι σὲ παράταξη μάχης.

Τὰ περισσότερα θέματα εἶναι γραμμένα ἔμπροδς καὶ πίσω σὲ κάθε φύλλο. Μιὰ σελίδα διαθέτει γιὰ τὸ γαλλικὸ κείμενο, δύο γιὰ τὶς δυπλὲς λατινικὲς μεταφράσεις καὶ μιὰ γιὰ τὸ σχέδιο ποὺ ἀπαραίτητα καθὼς εἴδαμε ἀκολουθεῖ κάθε φορὰ τὸ θέμα.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ εἶναι 11 χρόνων.

Μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες σχολίες του ἦταν ἡ μελέτη. Ἡ μητέρα του, συνδρομήτρια σὲ κάποια βιβλιοθῆκη δανειστική, εἶχε ἀναθέσει σ' αὐτὸν καὶ τὸν ἀδελφό του νὰ τῆς βρίσκουν τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα βιβλία. Ἔτσι ἦταν ἀναγκασμένος νὰ διαβάζῃ τὸ κάθε τι καὶ γνώριζε πολὺ γρήγορα τὸ Ρουσσώ, τὸ Βολταίρο, τὸ Ντιντρώ.

—Μπαμπᾶ! Ἔλα, γιατὶ τὸ μαγαζὶ γέμισε!

— Τράβηξε τὸ μαχαίρι του, εἶπε ὁ Σάμ.

Ὁ Ἐρυθρόδερμος πραγματικὰ φαίνουνταν φοβερὰ ὀργισμένος κ' ἡ ἄγρια στάση του, τὸ χέρι του στὴ λαβὴ τοῦ μαχαιριοῦ του, ἔδειχνε καθαρὰ τοὺς σκοπούς του.

Τὸ κατάλαβε κι ὁ ἴδιος ὁ Σιπέβα, μὰ τὸ γρήγορο μυαλό του βρῆκε διέξοδο. Χωρὶς νὰ θέλει νὰ κρύψει τὸ θυμό του κατέβασε τὸ χέρι του κ' ἔλαβε τὴ μεγαλόπρεπη στάση τοῦ ἰνδιάνου ρήτορα.

—Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς λέει ψέματα. Λέει στοὺς ἀδερφούς μου πὼς δίνει τὸ πανωφόρι στὴ Μαίη-Μαίη-Γκβὰν γιατὶ εἶναι τὸ πολυτιμότερο πρᾶγμα

Ἡ κοπέλα ἔχωσε τὸ κεφάλι της στὰ χέρια της.

ποὺ ἔχει καὶ γιατὶ ἡ καρδιὰ του ἀγαπᾶ τὸν λαὸ τοῦ ἀδερφοῦ μου· μὰ στὸν ἄλλον, τὸν σύντροφό του, εἶπε τοῦτα τὰ λόγια: Εἶναι ἕνα πρόστυχο πρᾶγμα καὶ δὲν θέλω νὰ τὸ πάρω μαζί μου, τί νὰ τὸ κάμω;

Σταύρωσε τὰ χέρια του θεατρικά. Ὁ Ντὶκ Χέρρον, μὲ φλεγόμενα μάτια, ἔδωκε κατάστομα στὸν ἐχθρό του μιὰ τέτοια γροθιά, ποὺ τὸν κύλησε στὶς στάχτες κοντὰ στὴ φωτιά.

Μ' ἕνα πήδημα ὁ Σιπέβα τινάχτηκε ἀπάνω κρατώντας τὸ μαχαίρι. Μεμιᾶς οἱ νεαροὶ Κρὶ ἔτρεξαν πρὸς τὸ μέρος του· τὸ παλιὸ μίσος τῶν φυλῶν ξυπνοῦσε. Ὅλοι γύρα ἄρχισαν νὰ μουρμουρίζουν.

Ὁ Σὰμ Μπόλτον ἡσυχώτατος ἦρθε καὶ στάθηκε πλάϊ στὸν Ντὶκ. Οἱ Κρὶ ξαφνιασμένοι δὲν εἶχαν πάρει ἀκόμα ἀπόφαση. Οἱ δυὸ ἀντίπαλοι βρίσκουνταν πρόσωπο μὲ πρόσωπο: οἱ Ἰνδιάνοι διστακτικοί, οἱ Ἄγγλοι περήφανοι κι ἀλαζονικοί, ὅπως πάντα, ὅταν βρίσκουνται μπροστὰ σὲ μιὰ φυλὴ ποὺ θὰ βροῦν κατώτερή τους.

Μιὰ σιλουέτα χώθηκε ἀνάμεσα στοὺς ἀντίπαλους: Ἡ Μαίη-Μαίη-Γκβὰν τρέμοντας ἄπλωσε στοὺς ἀσπρους τὰ τουφέκια τους καὶ τοποθετήθηκε πίσω τους.

Ὁ Χαουκέμα τότε ἐπενέβη μὲ ὅλο τὸ κῦρος του:

—Σταματήσετε, φώναξε Δὲν εἶναι ἀνάγκη φίλοι νὰ εἶναι ἀρματωμένοι. Τί κάνετε, ὦ νέοι;

(Συνέχεια στὸ ἄλλο φύλλο)

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΣΚΟΤΩΣΕ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΤΖΙΟΡΤΖΙΟ ΣΠΟΤΤΙ

ΕΓΩ ἔχω σκοτώσει τὸ θάνατο. Μὰ δὲν εἶμαι τρελός, κύριε.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ μοῦ μιλοῦσε, σεριανίζοντας μαζί μου στὸ ἀπογυμνωμένο φθινοπωρινὸ περιβόλι, εἶτανε χλωμός, ἀδύνατος σὰ σκελετός μὲ δυὸ στρογγυλὰ ματάκια ποὺ τοῦ τρυπούσαν τὸ πρόσωπο σὰ δυὸ ἀναμμένα κάρβουνα. Εἶχε πλατὺ μέτωπο, ἀραιὰ μαῦρα μαλλιὰ ποὺ ἄφηναν νὰ φαίνεται τὸ κίτρινο πρανίο του, καμπουρωτὴ μύτη καὶ μακριὰ χέρια, διάφανα, λεπτὰ καὶ ρωμαλέα μαζί—κάτι τρελλὰ χέρια ποὺ ὑπογράμμιζαν τὸ λέγει του μὲ κουνήματα γρήγορα καὶ ἀπότομα.

— Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς τρελὸς γιὰ νὰ σκοτώσει τὸ θάνατο. Τὸ ξέρω. Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι τρελός. Εἶμαι γιατρός καί, πάνω ἀπ' ὅλα, χημικός. Ξέρετε χημεία, ἐσεῖς; ὄχι; Τότε νὰ μείνετε μακριὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπιστήμη, ποὺ δὲν εἶνε ἐπιστήμη μονάχα, παρὰ εἶνε καὶ τέχνη. Μάλιστα. τέχνη! Μαγική τέχνη! Σᾶς διηγήθηκαν ποτέ, ὅταν εἴσαστε παιδί, κανένα ἀπὸ κεῖνα τὰ ὡραῖα παραμύθια; Ἐμένα μοῦ εἴχανε διηγηθεῖ πολλά, πάρα πολλά. Τόσα παραμύθια, μοῦ ἔλεγαν, πού ἡ ζωή, ἐκεῖνον τὸν καιρό, μοῦ φαινότανε σὰν ἕνα πολὺ ὄμορφο ὄνειρο, σὰ μιὰ μαγική κατάσταση, σὰν ἕνα μεγάλο δῶρο ποὺ δὲν πρέπει νὰ τὸ χάσει ποτὲ του ὁ ἄνθρωπος. Γιαυτὸ κι' ἐγὼ τὸν ἐσκότωσα τὸ θάνατο. Ἤ, γιὰ νὰ μιλήσω καλύτερα, ἔχω φτάσει στὸ σημεῖο νὰ μπορῶ νὰ τὸνε σκοτώσω. Μὰ δὲν τὸν ἐσκότωσα... Ἄς ἔρθουμε πάλι στὰ παραμύθια. Ὅλο μάγοι εἴτανε μέσα σ' αὐτά, ὅλο ἀλχημιστάδες. Πρὸ πάντων ἀλχημιστάδες: σκυμμένοι πάνω ἀπὸ τοὺς ἀλαμπίκους τους καὶ πάνω ἀπὸ τοὺς σωλῆνες τους, μέσα στὰ μισογκρεμισμένα σπίτια τους, ἀνεβασμένοι σὲ ψηλοὺς πύργους, γιὰ νὰ γυρεύουν τὴ συνταγὴ τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου... Δεισιδαιμονίες; οὐτοπίες;.. Ἀγαπητὲ κύριε, ἡ χημεία εἶνε μαγικὴ τέχνη καὶ μπορεῖ ὅλα νὰ τὰ κάνει. Ὅλα! μὲ καταλαβαίνετε;

Τὸν ἄκουγα ποὺ μιλοῦσε, χωρὶς νὰ βγάλω λέξη. Τὰ μικρούτσικα πύρινα μάτια του μὲ σαϊτεύανε, τρυπούσανε τὶς κόρες τῶν ματιῶ μου.

— Δὲν εἶμαι τρελός, κύριε. Ὅταν πέθανε ἡ Ἐλένη μου, ἔνιωσα μέσα μου κάτι ποὺ δὲν τὸ εἶχα νιώσει ποτέ μου μὲ τὸ θάνατο τόσων ἄλλων ἀνθρώπων. Μιὰ τρομερὴ ἐπανάσταση! ἕνα τρελὸ μίσος γιὰ τὸν ἀνελέητο ἐχτρὸ ποὺ φωλιάζει ἐντός μας, ποὺ κάθεται καὶ παραμονεύει μὲς στὸ κορμί μας, κρύος. κρυφὸς καὶ τρομερὸς —ἕνα μίσος γιὰ τὸ θάνατο, κύριε. Ὁ θάνατος εἶχε σκοτώσει τὴν Ἐλένη μου. Ἔπρεπε κι ἐγὼ νὰ σκοτώσω τὸ θάνατο. Γιατί ἡ Ἐλένη μου, κύριε, εἶταν ἡ γυναίκα μου. Τότε παράτησα ἀμέσως τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γιατροῦ. Ἡ γιατρικὴ δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ νικήσει τὸν ἐχτρό. Τοῦ ἀντιστέκεται γιὰ μιὰ μέρα, γιὰ ἕνα χρόνο, γιὰ δέκα χρόνια· μὰ στὸ τέλος νικάει ἐκεῖνος. Νικάει πάντοτε. Τὸ θαυμαστὸ καὶ τὸ τρομερὸ μας ὅπλο, τὸ νικηφόρο μας ὅπλο δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ χημεία. Βάλθηκα πάλι νὰ σπουδάζω· πολέμησα, βασανίστηκα χρόνια καὶ χρόνια· κατάντησα τέλεια φτωχὸς μὲ τ'ἀδιάκοπα πειράματα ποὺ ἔκανα... Μὰ ἐνίκησα... Ἐνίκησα... μάλιστα, κύριε!

***

Τοῦ εἶχε πιαστεῖ ἡ ἀνάσα του, Ἔτρεμε ἡ φωνή του. Γ' ἄσαρκα μάγουλά του εἶχανε γίνει κατακόκκινα.

— Πῶς τὸ κατάφερα; Νὰ σοῦ ἐξηγήσω. Καμιὰ ἀρρώστια δὲν εἶναι θάνατος. Μιὰ ἀρρώστια, ὅποια κι ἂν εἶναι, εἶναι κατιτὶ ποὺ παθαίνει ὁ φυσικός μας ὀργανισμός. παρόμοιο μὲ τὴ βλάβη ποὺ μπορεῖ νὰ παρουσιαστεῖ σέ μιὰ ὁποιαδήποτε μηχανή. Ἡ μηχανὴ δὲ δουλεύει, ἑνόσω δὲ διορθώνεται ἡ βλάβη ποὺ ἔχει πάθει. Οἱ ἄνθρωποι πεθαίνουνε γιατὶ εἶναι μέσα τους κάτι ποὺ δὲν ἀφήνει νὰ διορθωθοῦν οἱ βλάβες τοῦ ὀργανισμοῦ τους. Αὐτὸ τὸ κάτι, τὸ ἄπιαστο, τὸ ἀνίκητο, ὀνομάζεται θάνατος. Αὐτὸς βρίσκεται κρυμμένος μέσα μας. Κοιμᾶται μέσα μας: καὶ ὅταν ξυπνήσει μᾶς σκοτώνει. Ἔπρεπε νὰ τόνε βρῶ. Ἔψαξα στὴν καρδιά, τοῦ κάκου· στὸ αἷμα, τοῦ κάκου· στὸ ἀρτηριακὸ σύστημα, τοῦ κάκου· στὰ πιὸ ψιλὰ νεῦρα τοῦ ἀνθρώπου, στὶς σάρκες του... τοῦ κάκου... τοῦ κάκου.

«Μιὰ νύχτα εἶδα ἕνα τρομερὸ ὄνειρο, καὶ αὐτὸ εἶταν ἡ ἀποκάλυψη. Ὀνειρεύτηκα ἕναν κακοῦργο ποὺ τὸν εἶχαν ἀποκεφαλίσει. Καὶ τὸ κεφάλι, χωρισμένο ἀπ τὸ κορμί, ζοῦσε ἀκόμα, ἐνῷ τὸ κορμὶ δὲ σάλευε πιά, εἶταν πιὰ «πεθαμένο»... Εἶταν τρομερὸ ἐκεῖνο τὸ κομμένο κεφάλι, ποὺ ἔδειχνε τὰ δόντια του σὰ νὰ γελοῦσε, στριφογύριζε τὰ μάτια του, καὶ κουνοῦσε τὰ χείλια του σὰ νὰ ἤθελε νὰ μιλήσει .. Πετάχτηκα ἀπὸ τὸν ὕπνο κατατρομαγμένος, καὶ θαρῶ πὼς ἀκόμα ἀκούω τὴ φωνὴ ποὺ μοῦ ἔλεγε καὶ μοῦ ξανάλεγε: «ἐκεῖ! ἐκεῖ!».

«Εἶπα πὼς ἐκεῖνο τ' ὄνειρο εἶταν ἡ ἀποκάλυψη. Ἐβασάνισα τὸ μυαλό μου ἀκόμα πολὺν καιρό, μῆνες ὁλάκερους, καὶ στὸ τέλος βρῆκα ὅ,τι ζητοῦσα... Ὁ θάνατος φωλιάζει μὲς στὸ κεφάλι, κύριε, καὶ δὲν εἶναι τίποτα τρομερό. Τί ποτα τρομερό, σᾶς λέω. Εἶνε ἕνα ἠλεκτρικὸ φαινόμενο. ἀπάνω κάτω. Ἡ «φαιὴ οὐσία» εἶναι ἕνα εἶδος ἠλεκτρικὴ στήλη φορτισμένη μὲ ἠλεκτρισμό. Ἡ καρδιὰ εἶναι ἡ δεύτερη στήλη...Πόλοι. ἀρνητικὸς καὶ θετικός, ποὺ ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλο σχηματίζεται τὸ κύκλωμα περνώντας μέσ' ἀπὸ τὰ λεπτοτατα νήματα ποὺ ὀνομάζονται νεῦρα. Μὲ καταλαβαίνετε; Ἡ καρδιὰ δὲν ἀποφορτίζεται ποτέ· δέ σταματάει ποτέ... Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ποὺ ἀποφορτίζεται καὶ κάνει νὰ σταματήσουν ὅλα τ' ἄλλα. Ὥστε γιὰ νὰ σκοτώσουμε τὸ θάνατο, ἔπρεπε νὰ μὴν ἀφήνουμε τὸν ἐγκέφαλο νὰ ἐξαντλήσει τὴν ἐνέργεια ποὺ ἔχει μέσα του... Τὸν τρόπο τὸν ἔβρῆκα ἐγώ, μὲ τὴ χημεία. Βρῆκα τὸ χημικὸ τύπο τῆς οὐσίας ποὺ ὅταν μπεῖ μὲ ἔνεση στὸν ἐγκέφαλο, τὸν ξαναφορτίζει ὅπως τὴν ἠλεκτρικὴ στήλη... Μιὰ ἔνεση, κύριε: μιὰ ἁπλὴ ἔνεση κάθε χρόνο, καὶ ὁ θάνατος εἶναι σκοτωμένος... Σκοτωμένος. κύριε, ἀπὸ μένα!

***

Τὸν κοιτοῦσα κατάπληχτος. Τὰ μικρούτσικα μάτια του σπιθοβολοῦσαν. Ἕνας μορφασμός, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶτανε καὶ σπλαχνικὸ χαμόγελο, τοῦ τέντωσε τὰ χείλια.

— Δὲν εἶμαι τρελός, πιστέψετέ με. Ἔκανα πειράματα σὲ ζῶα ποὺ μόλις εἴχανε ψοφήσει. Μιὰ ἔνεση καὶ ξαναζωντάνεψαν, καὶ ζοῦνε ἀκόμα. Ἕνας πολὺ γέρικος γάτος, κύριε, καὶ μερικὲς ντουζίνες μεγάλα ποντίκια... Κατόρθωσα ἀκόμα ν' ἀποδείξω πὼς οἱ ἀρρώστιες ἔχουνε τὴν αἰτία τους σὲ μιὰ περισσότερο ἢ ὀλιγώτερο σοβαρὴ διατάραξη ποὺ παθαίνει αὐτὸ τὸ ἠλεκτρικό. νὰ τὸ ποῦμε, ρεῦμα ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλο καὶ τὴν καρδιά: πὼς οἱ πληγὲς εἶναι θανάσιμες μόνο ὅταν καταστρέψουνε τοὺς ἀγωγοὺς τοῦ ρεύματος ποὺ εἶναι κάτι νήματα τόσο πολυάριθμα καὶ τόσο λεπτά, ὥστε νὰ εἶναι πολὺ δύσκολο πρᾶγμα κάθε χειρουργική προσπάθεια. Ἔδειξα πὼς μὲ τὴ θεραπεία ποὺ ἀνακάλυψα, οἱ ἄνθρωποι δὲ θὰ πέθαιναν πιὰ ἀπὸ ἀρρώστια: δὲ θὰ μπορούσανε πιὰ νὰ πεθάνουν παρὰ μόνο ἀπὸ βίαιο θάνατο. ἀπὸ ἐξωτερικὰ αἴτια. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε ἡ καταστροφή μου, κύριε. Ἐγώ, ποὺ βρῆκα τὸ ὅπλο ποὺ σκοτώνει τὸ θάνατο, ἀναγκάστηκα νὰ τὸ σπάσω ὁ ἴδιος αὐτὸ τὸ ὅπλο. Γιὰ ποιὸ λόγο; Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι, μὴν μπορώντας πιὰ νὰ πεθάνουν ἀπὸ φυσικὸ θάνατο, ἤθελε νὰ πολλαπλασιαστοῦνε ἀπάνω στὴ γῆ σὲ τρομερὸ βαθμό. Ἤθελε νὰ γίνουν περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κόκκους τοῦ ἄμμου στὴν ἔρημο, περισσότεροι ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἄστρων ποὺ εἶναι στὸν οὐρανό. Κι ἔτσι δὲ θὰ μπορούσανε πιὰ νὰ ζήσουν ἀπάνω σὲ τοῦτον τὸν πλανήτη. Καὶ ὁ καθένας θὰ ἤθελε νὰ ἐξασφαλίση τὴ ζωὴ γιὰ τὸν ἑαυτό του μονάχα, καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐξοντόνονταν κάνοντας ἄγριους πολέμους. Πατέρες καὶ γιοὶ δὲ θὰ εἴχανε, σ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους, συμπόνια οὔτε ἀναμεταξύ τους.

«Γιατί, ὅπως σᾶς εἶπα, κύριε, μόνο οἱ ἐξωτερικὲς πληγὲς θὰ μποροῦσαν νὰ θανατώσουν ἕναν ἄνθρωπο ποὺ θὰ ἀκολουθοῦσε τὴ συνταγή μου... Ὥστε, λογαριάζοντας τὴν τρομερὴ ζωὴ ποὺ θὰ δημιουργοῦσα μ' αὐτὴ τὴν ἐφεύρεσή μου, τὶς τρομερὲς σφαγὲς ποὺ θ' ἀκολουθοῦσαν... ἐξαφάνισα τὴ συνταγή Τὴν ἐξαφάνισα μὲ τὴ φωτιά, μέσ' στὸ σπίτι μου... Μὰ ἐγὼ τὴν ἔχω γραμμένη ἐδῶ, στὸ μυαλό μου... Ὅ,τι ὥρα θελήσω, μπορῶ νὰ σκοτώσω τὸ Θάνατο. Μὰ δὲ θὰ τὸ κάνω. Γιατί, ἂν τὸ ἔκανα θὰ σκότωνα τὴ Ζωή. Καταλάβατε, κύριε;».

Ἐτραύλισα μερικὰ ἀκατανόητα λόγια. Ὁ ἄνθρωπος ὑποκλίθηκε μὲ σοβαρότητα.

— Δὲν εἶμαι τρελός, κύριε. Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς παρουσιαστῶ: Παράκελσος!

Ὑποκλίθηκα. Ἐκεῖνος ἔκανε μεταβολή, προχώρησε στὴ μικρὴ δεντροστοιχία, πέρασε τὸ κατώφλι τοῦ χτιρίου καὶ χάθηκε ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Τὸ κουδούνι τοῦ φρενοκομείου σήμαινε μεσημέρι.

(ἀπὸ τὸ ἰταλικό)

Μετάφρ. **ΚΑΡΦΑΙΟΥ**

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ο ΜΑΤΕΡΛΙΓΚ ΚΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ

ΤΟΝ μεγάλο ποιητὴ Μάτερλιγκ τὸν παρεκάλεσαν κάτι γνωριμοί του Ἀμερικανοί, μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε γνωρισθεῖ τὸν καιρὸ τοῦ ταξιδίου του στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, νὰ γράψη ἕνα βιβλίο γιὰ τὴν ἐκεῖ διαμονή του. Τὸ βιβλίο αὐτὸ δὲν τὸ ἔγραψε καὶ οὔτε φαίνεται ὅτι θὰ τὸ γράψη ποτέ, ὅπως τὸ λέει καὶ ὁ ἴδιος σ' ἕνα γράμμα του πρὸς ἕνα φίλο του, τοῦ ὁποίου, ὅμως, τὸ ὄνομα δὲν εἶναι γνωστό. Γράφει ἐκεῖ ὅτι ἀγαπάει ἀρκετὰ τοὺς Ἀμερικανούς, ὥστε νὰ μὴ γράψη γι' αὐτοὺς τίποτα, ἐπειδὴ ἀλλοιώτικα θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν μαζί τους τέλεια εἰλικρινής. Εἶναι ἕνας λαὸς γεμάτος δύναμη, ὑπερήφανος γιὰ τὴν ὁμορφιὰ τῶν γυναικῶν του καὶ γιὰ τὴ δύναμη τῶν ἀνδρῶν, ποὺ διακρίνονται σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ παγκοσμίου ἀθλητισμοῦ. Εἶναι ἀκόμη ὑπερήφανος γιὰ τὶς ἀστυνομικὲς ἀπαγορεύσεις καὶ γιὰ ὅ,τι συντελεῖ νὰ ὑπηρετῆ τὴν τελειοποίηση τῆς φυλῆς τους. Ἡ Εὐρώπη στὰ μάτια τῶν Ἀμερικανῶν δὲν ἔχει σημασία μεγαλείτερη ἀπὸ ἕνα ἀπὸ τὰ σαράντα ἑπτὰ κράτη τῆς συμπολιτείας τους. Εἰδικῶς τὴ Γαλλία τὴν θεωροῦν ὡς τὴν πατρίδα τοῦ γλεντιοῦ. Πηγαίνουν ἐκεῖ γιὰ νὰ ξεφαντώσουν, ὅπως οἱ Εὐρωπαῖοι πηγαίνουν στὰ ὄπτπα κέντρα. Γυρίζουν ξανὰ στὴν Ἀμερική τους καθὼς οἱ Εὐρωπαῖοι στὴν οἰκογενειακή τους ἑστία ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἀπιστία συζυγική. Δὲν ξέρουν οὔτε νὰ φάνε, οὔτε νὰ πιοῦν. Στὰ μεγάλα σπίτια, ὅπου διατηροῦνε κάβες, βάζουνε στὸ μπουγτὸ πάγο. Δὲν τρῶνε ποτὲ φρέσκα τὰ αὐγὰ καὶ τὸ κρέας. Ὅλα τους εἶναι κατεψυγμένα. Στὶς πλάζ οἱ ἀστυφύλακες δὲν ἔχουν κανένα δικαίωμα νὰ μπαίνουν στὰ παβιγιόν, ὅπου οἱ νέοι καὶ οἱ... ἄλλοι εἶναι ὁλωσδιόλου ἐλεύθεροι Ἀλλὰ σ' ἕνα ξενοδοχεῖο θὰ συλληφθῆτε ἂν βγῆτε μὲ πιτζάμα στὸ διάδρομο καὶ νομίση ἡ φάμ ντε σάμπρ πὼς τὴν προσβάλατε, ἐπειδὴ μονάχα σᾶς εἶδε ἔτσι.

Λοιπὸν περίπου αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα ποὺ δὲν θέλει νὰ γράψη ὁ κ. Μαιτερλιγκ γιὰ τοὺς Ἀμερικανούς.

Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ;

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ Ρονύ, ὁ πρεσβύτερος ἀπὸ τοὺς δύο συνώνυμους Γάλλους συγγραφεῖς, σὲ μιὰ δημοσιογραφικὴ συνέντευξη μίλησε γιὰ τὴ φτώχεια τῶν λογίων καὶ γιὰ τὴν παραγωγική καὶ δημιουργική της δύναμη. «Ἡ φτώχεια. εἶπε, ἐβοήθησε τὸν Σαίξπηρ καὶ τὸν Μπαλζάκ Ἂν δὲν τὴν εἴχανε γνωρισει καλά, εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ ἔργο τους δὲν θὰ ἦτανε τόσο μεγάλο. Ὁ Σαίξπηρ ἀναγκασμένος νὰ κερδίζη γιὰ νὰ ζῆ, ἔγραφε μὲ μόνη τὴ φιλοδοξία νὰ ἱκανοποιῆ τὸ κοινόν. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐργαζότανε τοῦ ἦταν ἀδιάφορος. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι ὁ μεγαλείτερος ἀντιγραφέας καὶ ὁ πιὸ ξεδιάντροπος φιλολογικὸς λεηλατητὴς τῶν ξένων ἔργων. Μετέφερε στὶς τραγῳδίες του ὁλόκληρους διαλόγους καὶ καμιὰ φορὰ ἑκατοντάδες ξένες σελίδες χωρὶς τύψη καὶ δίχως καμμιὰν ἀνησυχία γιὰ τὴν κλεψιά. Μόνο ἐπειδὴ ἦταν μεγαλόψυχος τοῦ συγχωρηθήκαν ὅλα. Ὁ ἴδιος δὲν εἶχε ἐκτιμήσει παρὰ μόνο τὰ σωνέτα του, ποὺ εἶναι, ἄλλωστε, τὰ μόνα ποὺ τύπωσε. Ὅλα τὰ θεατρικά του ἔργα τὰ ἄφησε χειρόγραφα, ἐπειδὴ δὲν τοὺς εἶχε καμμιὰ ὑπόληψη. Ἀντιπροσώπευαν μονάχα τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα ἐκερδίζε τὴ ζωή του. Στὸ ζήτημα τῆς λεηλασίας τῆς ξένης ἐργασίας, ὁ Μολιέρος δὲν ἦταν τίποτε ἐμπρὸς στὸν Σαίξπηρ. Κι αὐτὸς εἶχε ἀρχίσει νὰ δουλεύη ὅπως ὁ Ἄγγλος συνάδελφός του, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται καθόλου γιὰ τὴ δραματική του δόξα. Ἀλλὰ ὁ Ρακίνας καὶ ὁ Μπουαλὼ τοῦ ἔκαναν τὴν τιμὴ νὰ... τοῦ ἀνακαλύψουν ὅτι ἦταν μεγαλόψυχος καὶ ἀπὸ τότε τὸ πίστεψε μέχρι τοῦ νὰ πάρη στὰ σοβαρὰ τὴ δουλειά του στὸ θέατρο».

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΙΛΣΟΥΤΣΚΥ

ΣΤΗΝ Πράγα, ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ στρατάρχου Πιλσούτσκυ, ἐκυκλοφόρησε ἕνα βιβλίο μὲ πολλὰ ἀνέκδοτα καὶ μερικὲς ἐπιγραμματικὲς ἐκφράσεις τοῦ μακαρίτη Πολωνοῦ δικτάτορος, ποὺ ξάφνισε γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς συμπατριῶτες του. Ἀναφέρεται, λοιπόν, στὸ βιβλίο αὐτὸ ὅτι σὲ μιὰ συνέντευξη ποὺ εἶχε δώσει ὁ ἐκλιπὼν δικτάτωρ στὴν «Γκαζέτα Πόλτσκα», ἐξέφερε κατὰ τοῦ κοινοβουλίου βρισιὲς περισσότερο δηλητηριώδεις ἀπὸ ποτέ. Τὸ σύνταγμα ἀπετέλει κατ' αὐτὸν «παραφροσύνην» καὶ ὁ καταστατικὸς χάρτης χαρακτηρίζεται ὡς «πορνικός». Κατὰ τὸ στρατιωτικώτατο ὕφος τοῦ Πιλσούτσκυ. ἡ Πολωνικὴ δίαιτα ἀπετέλει «σταῦλον χοίρων», τοῦ ὁποίου βιαζότανε νὰ ξεκαθαρίση τὴν «κοπριά». Οἱ βουλευταὶ δὲν ἐνδιαφέρονται παρὰ νὰ μαζεύουν «χρήματα, πάντοτε περισσότερα χρήματα». Ὁ στρατάρχης προσπάθησε, λοιπόν, νὰ προστατεύση τὰ δημόσια οἰκονομικὰ ἐναντίον τῆς ἀπληστίας τῶν λαϊκῶν ἀντιπροσώπων, ἵνα μὴ τὰ χρήματα τῆς Πολωνίας παίρνουν διαρκῶς τὸ δρόμο τῶν «κοινοβουλευτικῶν ἀποπάτων».

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση ἦταν ὑπερήφανη γιὰ τοὺς ἀβράκωτους ποὺ εἶχε. Ὁ στρατάρχης Πιλσούτσκυ, χωρὶς ἄλλο, θὰ ἐμπνεόταν ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση αὐτή, ὅταν, κάνοντας κάποτε ἐπίθεση ἐναντίον ὡρισμένων μελῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, τὰ χαρακτηρίζει ὡς «ὀπισθοφύλακες μὲ τρύπια παντελόνια». Ἡ ἕνωση τῶν ἀντιπολιτευομένων κομμάτων, ποὺ ἔφερνε τὸ ὄνομα Τσέντρολεβ, ἦταν γιὰ τὸ στρατάρχη Πιλσούτσκυ ἀποτέλεσμα «μιᾶς θλιβερωτάτης ἀποβολῆς». Ὅλ' αὐτὰ εἶχε ὑπ' ὄψιν του ὁ ἐκλιπὼν δικτάτωρ καὶ δὲν ἐβράδυνε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του—καταλήγει τὸ βιβλίον—στὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ κράτους ἐπὶ ἐντελῶς καινούργιων βάσεων ὅπως ἀκριβῶς εἶχε ὑποσχεθεῖ.

Κ.Υ.Κ.

Ἐλθμρια

Παρεξήγηση.

Ἐκείνη (καταγοητευμένη).—Τί ἔκτακτη τζάζ! Ἔλα, Τώνη, νὰ χορέψουμε!

Ἐκεῖνος.—Τί λές: Ποῦ βρέθηκε ἡ τζάζ: Τὸ γκαρσόνι ἔριξε τὸ δίσκο καὶ σπάσανε τὰ ποτήρια.

Ὁ καλὸς ἠθοποιός.

—Ὑπέροχος αὐτὸς ὁ ἠθοποιός, θαυμάζει ὁ σύζυγος. Τί πειστικὰ ἐκφράζει τὴν ἀγάπη του στὴ γυναίκα ποὺ παίζει μαζύ του!

— Πραγματικά! Ξέρεις, εἶναι καὶ παντρεμένοι δέκα χρόνια ἀντρόγυνο!

— Μπᾶ, εἶνε ἀντρόγυνο; Καλὰ σοῦ εἶπα: Εἶνε πραγματικὰ ὑπέροχος ἠθοποιός!

Καλὸς ὑπάλληλος καὶ καλὸς γαμπρός.

Ὁ Διευθυντής.—Τί εἶνε αὐτά, κύριε Γραφόπουλε, χθὲς ζητήσατε ἄδεια, γιατί, λέει, θέλατε νὰ πᾶτε στὴν κηδεία τῆς πεθερᾶς σας, καὶ σήμερα τὴ συνάντησα στὸ δρόμο καὶ ἤτανε ὑγιέστατη.

Ὁ ὑπάλληλος.— Ναί, μὰ δὲ σᾶς εἶπα πὼς εἶχε πεθάνει, κύριε διευθυντά. Σᾶς εἶπα μόνο πὼς ἤθελα νὰ πήγαινα στὴν κηδεία της!

Μετωνυμία.

Ἡ ὑπηρέτρια τοῦ σπιτιοῦ λέγεται Μαρία καὶ ὁ μικρὸς Ρίρης, γυιὸς τῆς κυρᾶς, βλέποντας ἀπὸ τὸ παράθυρο ἕνα λόχο τοῦ πεζικοῦ ποὺ περνᾶ σὲ τετράδες, φωνάζει:

— Μαμά, οἱ ξάδερφοι τῆς Μαρίας!

Σωτηρία μόδα.

—Ἐπὶ τέλους, νὰ καὶ μιὰ λογικὴ μόδα, Κώστα. Παρατηρεῖται, λέει, τάση ν' ἀλλάξει λίγο ἡ μονότονη ἀντρικὴ φορεσιά. Ἔτσι τὰ βράδια δὲ θὰ φοροῦνε πιὰ μόνο μαῦρα φράκα. Θὰ προτιμοῦνε χρώματα μὲ δυνατὴ ἀπόχρωση πρὸς τὸ μπλέ.

—Ἄ, θαυμάσια! Ἔτσι μπορεῖ νὰχω τύχη τοῦ χρόνου νὰμαι τοῦ κουτιοῦ. Τὸ φράκο μου ἔχει σήμερα κι ὅλα μιὰ δυνατὴ ἀπόχρωση πρὸς τὸ πράσινο.

Ἐξήγηση.

— Γιατί τὸ λένε «Παράδεισο», μαμάκα, τὸ μαγαζὶ ποὺ πήγαμε;

— Γιατί ἅμα πᾶς ἐκεῖ σὲ γδύνουν, καὶ ὅπως ξέρεις, στὸν παράδεισο οἱ ἄγγελοι εἶνε γυμνοί.

Τὸ πιὸ φοβερό.

— Εἶναι φοβερὸ πράμα γιὰ μιὰ γυναίκα ἡ συναίσθηση πὼς ἄρχισε νὰ γερνάει.

— Αὐτὸ δὲν εἶναι καὶ τόσο φοβερό. Φοβερὸ εἶναι ὅταν δὲν τὴν ἔχει καθόλου.

ΚΟΜΠΑΣΜΟΙ ΝΕΟΠΛΟΥΤΩΝ

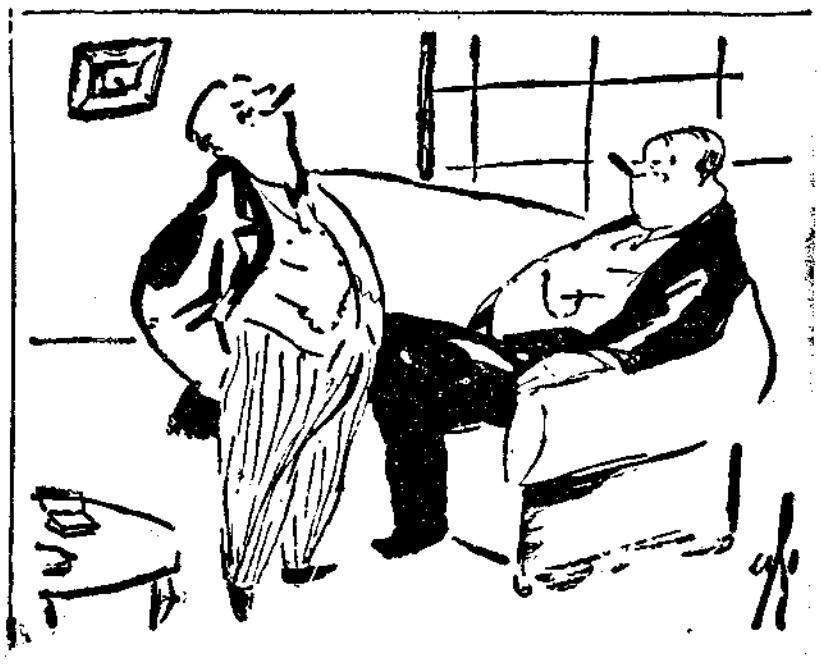

Ὅποτε κοιμοῦμαι σὲ ξενοδοχεῖο, βάζω τὸ πορτοφόλι κάτω ἀπ' τὸ προσκεφάλι μου.

—Ἐγὼ δυστυχῶς δὲ μπορῶ νὰ κάμω τὸ ἴδιο. Μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ κοιμηθῶ ὅταν ἔχω τὸ κεφάλι πολὺ ψηλά!